

Purchased for the
Library of the
University of Toronto
from the
Széchenyi-Canadian Trust Fund

BIBLIOTHECA MUNDI

ANTHOLOGIA
HUNGARICA

1 · 9 · 2 · 2

INSEL-VERLAG * LEIPZIG

L

PH
3152
A 57
1922

|| MAGYAR ANTHOLOGIA ||

KIADTA

GRAGGER¹ RÓBERT

REGÖS ÉNEK GÖCSEJBŐL

1. Mëggyüttek szëginy szent István szolgái hideg havas országbu, efagyott kinek fülö, kinek lábo; a kentek adományábu akargyuk mëggyuógyittanyi.
2. Mongyuk-ë vaj nyomgyuk?
Mongyuk!
Kell föl, gazda, kell föl,
Szállott Isten házodra
Sokável, seregivel,
Szárnyos angyalável,
Vetëtt asztalável
Teli poharável.
:: Riétöki régi törviny
Hej régüő rejtëm! :: (Refr.)
3. Amott keletkëzik
Ëgy kis kerek pázsit,
Azon legeliészik
Csuda fiu szarvas,
Csuda fiu szarvasnak
Ezer ága boga,
Ezër mise gyërtya,
:: Gyojtatlan gyulladjék,
Ojttatlan alugyék. :: (Refr.)
4. Azt is mëgengedtë nekünk az nagy ur Isten,
Hogy szent oltár mi asztalunk lëhessën.
Misemonduó ruha mi abroszunk lëhessën,
A szent kelhë mi poharunk lëhessën,
:: A szent ostya mi kënyerünk lëhessën. :: (Refr.)
5. Aggyon ez ur Isten ennek e gazdának
Kiët kis ökröt, ëkkis birst;
Annak e kezibe arany ekë szarvat,
:: Az ökör hajtuónak arany szál sudarat. :: (Refr.)

6. Adgyon ez ur Isten ennek e gazdának
 Egy huód füődön ezër kérészt buzát,
 Csöngüős csilinküős aranyozott szekeret,
 :: Bele arany kereket. :: (Refr.)
7. Aggyon ez ur Isten ennek ez asszonynak
 Egy tik alatt száz csibe fiat,
 Egy puóka alatt száz puóka fiat,
 Egy lud alatt száz zsiba fiat,
 Egy disznuó alatt kilenc sima malacot,
 :: Egy tehién alatt száz vindüő vaját. :: (Refr.)
8. Itt is vagyon egy szíp leginy,
 Kinek nevë Pësta;
 Amott is van egy szíp lëány,
 Kinek nevë Naca,
 Isten mëg së mentsë,
 Kebelibe ejtsë,
 Belë pöndörgessë,
 Mint e cica farkát,
 Miég anná is jobban,
 Mint e ruóka farkát. (Refr.)
9. Ágybo fekszik e mi gazdánk,
 Csatos ersziny a dërëkán,
 Abba vagyon kiét száz forint,
 Felë szëginy regüösökie,
 Fele e gazdájíé.
 Hajdinaszár köntösünk,
 Cserfa kérëg bocskorunk.
 Ha kiereszt kentëk,
 Kicsuszunk a fagyon.
 Dicsírtessik!
-

MISERORUM PIA ADIUTRIX

Bínösöknek kegyös Segédtség,
És mindön nyomorúttaknak
Vigasztalója, megújítója!
Légy énneköm, asszonyom,
Jó segédtségöm.
És jó orvosom;

Mert én testöm nagyon kénzatic,
Fene farkasnak sébével
Sephesültetik és gyöttretik!
Nincsen kitől gyógyittassék,
Sem segéltessék,
És vigasztassék.

Kérlek téged, szízeknek rózsája!
Ki mondatol mindönöknek
Malasztos anyjának, siralmasoknak!
Esedőzjél kórságomért
Jézus fiadnál:
Gyógyihon meg engöm.

ÉNEK SZENT ISTVÁN KIRÁLYRÓL

Idvezlégý bódog szent István királ!
Te népednek nemes reménsége!
Idvezlégý mi megtérésönknek
Bizon doktora és apostola:
Idvezlégý minden szentségnek
És igasságnak fénes tüköre.

Te miattad hittönk Krisztus Jézusban,
Te miattad üdvözölünk és Krisztusban kérünk:
Ímágy ez te népedért,

Imágy egyházi szolgálókért es,
 Hogy egy ellenség se légyen
 Ragadozó ez te néped között. Amen.

ÉNEK SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL

Idvezlégy kegyelmes szent László kerály!
 Magyarország édes oltalma,
 Szent kerályok közt drágalátus gyöngy,
 Csillagok között fénességes csillag.

Szentháromságnak vagy te szolgálja,
 Jézus Krisztusnak nyomdoka követi;
 Te szent léleknek tiszta edénye,
 Szíz Máriának választott vitéze.

Magyarországnak vagy kerály magzattya,
 Szent kerályoknak fénes tüköre:
 Tenéked atyád kegyes Béla kerály,
 Hogy hozzáképest kegyes kerály lennél!

Nekönk sziletíl Lengyelországban,
 Menyből adatál nagy csudaképpen.
 Másszor sziletíl szent keresztvíztől,
 Ősödnek nevén László lón neved.

Mikoron méglen gyermekded volnál,
 Kihoza Béla kerály jó Magyarországba,
 Hogy dicsekednél te két országban,
 Magyarországba és menyországba.

Letelepedél Bihar-Váradon,
 Ah városnak lól édes oltalma;
 Templomot rakatál szíz Máriának,
 Kiben most nyúgoszol minden tisztességgel

Környölfekesznek téged császárok,
Püspökök, kerályok és jobbágy urak;
Olaj származik szent koporsódból,
Tetemed foglalták az szép sár-aranyból.

Téged dicsérnek szent zolozmával
Papok, diákok és városnépek;
Téged földnek kereksege,
Mert téged dicsérnek Istennek angyeli.

Te dicsekedel kerály-székedben,
Képed fel-tötték az magas kőszálra;
Fénlik mint nap, salyog mint arany:
Nem elégszik senki tereád nézni.

Te arcúl tellyes szép piros valál,
Tekéntetedben embereknél kedvesb;
Beszédedben ékes, karodban erős.
Lám mentent te ejtesz ki tevéled küzdik.

Tagodban ékes, termetedben díszes,
Válladtúl fogva mendeneknél magasb;
Csak szépségéd császárságra méltó,
Hogy szent korona téged méltán illet.

Testedben tiszta, lelkedben fénes,
Szívedben bátor miként vad oroslán,
Azért neveztek bátor Lászlónak,
Mikoron méglen iffjúdad volnál.

Mert választá az szíz Mária,
Megdicsöite sok jó ajándékkal,
Hogy te őriznéd és oltalmaznád,
Neki ajánlád jó Magyarországot.

Fejedben kele az szent korona,
Megbátorejta téged az szent lélek;

Kezdéd követni atyádnak életét,
Rózsákat szaggatál koronádban fízéd.

Dicsérük magyarok szent László kerált!
Bizony érdemli mi dicséretönköt.
Dicsérjük őtet angyelok mondván:
Idvezlégý kegyelmes szent László kerály!

PESTI GYERMEKEK UTCAI ÉNEKE
Hunyadi Mátyásnak királlyá választatásakor 1458

Mátyást mostan választotta
Mind ez ország királyságra,
Mert ezt adta Isten nekünk
Mennyországból oltalmunkra.

Azért mi is választottuk,
Mint Istennek ajándékát,
Kiből Isten dicsértessék,
És örökre mondjuk: Ámen.

VIRÁGÉNEK 1505 – BÖL

Supra aggnő, szökj fel kabla,
Hazajött firjed, tombj Kató!
Az te szíp palástodban,
Gombos sarudban;
Haja haja virágom!

BALASSA BÁLINT

1551—1594

BORIVÓKNAK VALÓ

Áldott szép pünkösdnek gyönyörű ideje,
Mindent egészséggel látogató ege,
Hosszú úton járókat könnyebbítő szele!

Te nyitod rózsákat meg illatozásra,
Néma fülemile torkát kiáltásra,
Fákat is te öltöztetsz sokszínű ruhákba.

Néked virágoznak bokrok, szép violák,
Folyóvizek, kútak csak néked tisztúlnak,
Az jó hamar lovak is csak benned vígadnak.

Mert fáradság után fejeket, tagjokat,
Szép harmatos fűvel hizlalod azokat,
Új erővel építvén üzéshez inokat.

Sőt még az végbeli jó vitéz katonák,
Az szép szagú mezőt kik széllyel bejárják,
Most azok is vígadnak, az üdőt mulatják.

Ki szép fűven lévén bánik jó lovával,
Ki vígan lakozik vitéz barátjával,
S ki pedig vitéz fegyvert tisztított csíszárral.

Újul még az föld is mindenütt tetőled,
Tisztúl homályából az ég is tevéled,
Minden teremtetett állat megindul tebenned:

Ily jó időt érvén Isten kegyelmébül
Dicsírjük szent nevét fejenkint jó szíbul.
Igyunk, lakjunk egymással vígan, szeretetbül.

ÖRÖK SZERELEM

Idővel paloták, házak, erős várak, városok elromol-
nak,
Nagy erő, vastagság, sok kincs, nagy gazdagság idővel
mind elmúlnak,
Tavaszi szép rózsák, liliom, violák idővel mind el-
hullnak.

Királyi méltóság, tisztesség, nagy jószág idővel mind
elvesznek,

Nagy kövek hamuvá s hamu kősziklává nagy idővel
lehetnek,
Jó hírnév, dicsőség, angyali nagy szépség idővel porrá
lesznek.

Még az föld is elagg, hegyek fogyatkoznak, idővel
tenger apad,
Az ég is béborul, fényes nap setétül, mindennek vége
szakad,
Márvánkőbe metszett irás kopik, veszhet, egy helyi-
ben más támad.

Meglágyul keménység, megszűnik irigység, jóra for-
dul gyűlölség,
Istentül mindenben adatott idővel változás, bizonyos
vég,
Csak én szerelmemnek, mint pokol tüzének, nincs
vége, mert égten ég.

Végzetetlen voltát, semmi változását szerelmemnek
hogyan látnám,
Kiben Juliátul, mint Lázár ujjátul, könnyebbségemet
várnám,
Ezeket úgy írom s az többi után Júliának ajánlám.

KEGYES, VÍDÁMSZEMŰ...

Kegyés vídámszemű, piros rózsza színű én édes fejér
 hölgyem;
 Kin hű szerelemmel s teljes reménységgel nyugszik
 tüzesült lelkem,
 Nemde nem siralmas kár-e éunekem az, hogy elfeled-
 tél engem?

Jó vitézek harca hol volt — gondolhaddsa — piros
 vérontás nélkül?
 Szerelemben esett vígan ki élhetett külön szerelme-
 sétül?
 Ne felejts engemet, ne veszed lelkedet hitetlen, félj
 istentül!

Az szelid daruhoz szintén hasonlatos te kegyes tekin-
 teted,
 Rózsát jegyez orcád, kláris te kis szép szád, mézet
 ereszt beszéded.
 Jőjj immár előmben, mondjam örömben: az isten
 hozott téged!

Kerített városok, kertek, mezők, szép tók nálad nél-
 kül mind tümlöc,
 Mint sólyom kis fuat*, bús lelkem magadat szerel-
 mében úgy üldöz.
 Jussak már eszedben, láss meg keservemben, magad
 jűjj, mást ne küldözz.

Hangos fülemile gyönyörű szép kertbe zöld ágak kö-
 zött csattog,
 Én is szegény rabod új verset kiáltok hozzád, hogy
 lelkem buzog.
 Mit vétettem, kérlek, hogy nem szánsz engemet, ki-
 nek szíve háborog?

* vadréce

Véres zászlók alatt lobogós kópiát vitézek ott viselik;
Roppant sereg előtt, távol a sík mezőt széllyel nyar-
galják, nézik.

A párdúc kápákkal, fényes sisakokkal, forgókkal szép
mindenik.

Jó szerecsen lovak alattok ugrálnak, hogyha trom-
bita riadt:

Köztök ki strását áll, ki lováról leszáll, nyugszik
reggel, hol viradt,

Midőn éjten-éjjel csata-viseléssel mindenik lankadt,
fáradt.

Az jó híreért, névért, a szép tisztessegeért ők mindent
hátrahagynak;

Emberségről példát, vitézségről formát mindeneknek
ők adnak,

Midőn mint jó sólymok, mezőn széllyel járnak, vag-
dalkoznak, futtatnak.

Ellenséget látván, örömmel kiáltván ők kópiákat
törnek;

S ha súlyosan vagyon a dolog harcokon, szólítatlan
megtérnek;

Sok vérben fertezvéen, arcul reá térvén üzöt sokszor
megvernek.

A nagy széles mező s a szép liget-erdő sétáló palotájok;
Az útnak lese kemény harcok helye, tanuló osko-
lájok;

Csatán való éhség, szomjúság s nagy hévség, fáradt-
ság-mulatságok.

Az éles szablyákkal méltán örvendeznek, mert fejeket
ők szednek;

Viadalhelyeken véresen, sebesen halva sokan feküsz-
nek

Sok vad madár gyomra gyakran koporsója vitézül
holt testeknek.

Oh végbelieknek, ifjú vitézeknek dicséretes serege!
Kiknek e világon szerte szerént vagyon mindeneknél
jó neve:
Mint sok fát gyümölcssel, sok jó szerencsével áldjon
isten mezőkbe'!

BOLDOGTALAN VAGYOK

Boldogtalan vagyok,
Mert kínaim nagyok,
Béborult ifjúságom.
A szokatlan dolgot
És a nehéz jármot
Már megszokni nem tudom.
Régi időm elmúlt,
Most másképen fordult, —
Szomorú az én sorsom,

Őszi harmat után,
Végre mikor aztán
Fujdogál a hideg szél,
Nem sok idő mulván
Sárgul, hulldogálván
Fáról a gyöngé levél.
Zöld erdő harmatját,
Piros csizmám nyomát
Hóval lepi bé a tél.

Én szemeim sírván,
Könnyeim csordulván,
Néznek csak keservesen;

Bús szívem zokogván,
Csaknem meghasadván,
Bánkódik nagy erősen;
Ki miatt naponkint
Látok szomorú kint,
Szenvedek én testemben.

Istenem, mit tegyek?
Immár hová legyek?
Mire jutok végtére?
Ha mind búval élek, —
Ezentul mit érek,
Élek-e még kedvemre?
Vagy mind holtig árván
Járok csak bűt látván,
Mégyek keserűségre.

Ennyi gyötrellemmel,
Vagy ennél is többel
Ifjúságom mint éljem?
Jobb lesz a darvakkal
Vagy más madarakkal
Ősszel búcsúmat vennem.
S mennem oly országra,
Hol irígyim soha
Nem szólhatnak ellenem!

Talán elmentemmel,
Búcsú-vételemmel
Ha útamát követem:
Gonosz irígyimnek,
Kik most reám törnek,
Nyelvök elkerülhetem.
Ha nem látnak, talám
Nem szólhatnak reám, —
Igy kedvök bétölthetem.

Azért szerelmedre,
 Világod kedvedre
 Éld ezentul, kívánom;
 De én fáradságom,
 Kedves virágszálom,
 Éretted nem sajnálom.
 Légy jó egészségben
 Addig, míg az isten
 Éltet, szivből óhajtom!

Szivem, isten hozzád!
 Megbocsáss, ha szolgád
 Vétett ő beszédében;
 Mert noha neliezen, —
 De tőled elmegyen,
 Ki téged szán szívében.
 Lesz-e véled szemben?
 Láthatd-e e testben?
 Maga tudja az isten!

Immár sólymocskádat,
 Kedves madárkádat,
 Kit karodon hordottál,
 Klárisokkal rakott,
 Szkófiummal varrott
 Lábzsínóron tartottál —
 Bocsásd el békével
 Szegényt, hadd menjen el,
 Reá ne haragudjál!

BÚCSÚ A HAZÁTÓL

Oh én édes hazám, te jó Magyarország!
 Ki keresztyénségnek viseled paizsát;
 Viselsz pogány vérrel festett éles szablyát,
 Vitézlő oskola, immár isten hozzád!

Egriek, vitézek, végeknek tüköri,
 Kiknek vitézségét minden föld beszéli,
 Régi vitézséghez dolgotokat veti:
 Istennek ajánlva légyetek immár ti.

Ti is ráró-szárnyon járó hamar lovak!
 Az kiknek hátokon az jó vitéz ifjak
 Gyakorta kergetnek s hol penig szaladnak, —
 Adassék egészség már mindnyájatoknak.

Fényes sok szép szerszám, vitézlő nagy szépség
 Katonatalálmány, új forma ékesség,
 Seregben tündöklő és fénylő frissesség
 Én tőlem istentül légyen már békesség!

Sok jó vitéz legény, kiket felemeltem,
 S kikkel sok jót tettem, tartottam, neveltem, —
 Maradjon nálatok jó emlékezetem,
 Jusson eszetekbe jó tétemről nevem!

Vitéz próba helye, kiterjedt sík mező!
 S fákkal, kősziklával bővös hegy, völgy, erdő,
 Kit az sok csata jár s jó szerencse-leső, —
 Legyen isten hozzád sok vitézt legelő!

Igaz atyámfia s meghitt jó barátim!
 Kiknél nyilván vannak keserves bánatim,
 Ti jutván eszembe hullnak sok könnyeim,
 Már isten hozzátok, jó vitéz rokonim!

Ti is angyal-képet mutató szép szűzek,
 És szemmel öldöklő örvendetes menyek,
 Kik hol vesztettek s hol élesztettetek;
 Isten s jó szerelem maradjon veletek!

Sőt te is, oh én szerelmes ellenségem,
 Hozzám háládatlan, kegyetlen szerelmem,
 Ki érdemem — — — — —

— — — — —

Ti pedig szerzettem átkozott sok versek,
 Búnál kik egyebet nékem nem nyertetek,
 Tűzben mind fejenként égjete, vesszete,
 Mert haszontalanok, jót nem érdemletek.

KEGYELMES ISTEN

Kegyelmes Isten!
 Kinek kezében
 Életemet adtam;
 Viseld gondomat,
 Vezérlé útamat,
 Mert csak rád maradtam.

Gyermekségemtől
 Fogván egyedül
 Csak tetőled vártam;
 Mint atyja után
 Fiú kiáltván,
 Könyörögvén jártam.

Most is csak benned
 Remétségemet,
 Uram, helyhez tettem:
 Magam rád hagytam,
 Rád támaszkodtam,
 Te alád vettem.

Mi hasznod benne,
 Hogyha veszélyre
 Jutok kétség miatt?
 Kit fiad által
 Hozzád váltottál,
 Mint fogadott fiat.

Hallgass meg azért
Te nagy nevedért
Én könyörgésemben;
Mutasd meg jódat,
Sok áldásodat
Az én szerencsémben.

Add meg énnékem
Én reménségem
Szerént való jódat.
Áldd meg fejemet,
Ki bízik benned
S viseljed gondomat.

A szép harmatot
Miként hullatod
Tavasszal virágra;
Sok jódat, uram,
Úgy hullasd reám,
Te régi szolgálóra!

Hogy mind holtomig
Szívem legyen víg,
Téged magasztalván, —
Mindenek előtt
S mindenek fölött
Szent nevedet áldván.

Ezeket írák
A tenger partján,
Oceánium mellett,
Kilencvenegyed
Mikor jegyzettek
Másfél ezer felett.

RIMAY JÁNOS

1537—1631

BIZTATÁS

Az idő ósága nevel magasságot.
Mint tél után nyárhoz kórókra virágot,
Igy koporsó terjeszt hírnek névnek magot,
Halál sötétjéből hozván rá világot.

Ne várd hát éltedben, bár nagy érdemü légy,
Hogy itt holtod előtt nagy becsületet végy;
Híredet nevedet tapodja sok irégy:
Mindazáltal jó légy s mással is sok jót tégy.

Bizd a jövődökre érdemed jutalmát,
Ha szolgáltad, időt vékony alafát ad,
Te a célra vigyázz s a centrumot találd:
Ne várd halandóktól s az uristen megáld.

GRÓF ZRINYI MIKLÓS

1620—1664

ELÉGIA FIA HALÁLÁRA

Elég volt Istennél Ábrahám jó kedve,
Fiának halála mert meg volt engedve:
Másképpen vagyok én Istentől büntetve,
Avagy talán inkább Istentől szeretve.

Meglátá kis Izsákot és megszereté,
Kar-angyalok köziben el is viteté,
Ezt az áldozatot menyben helyhezteté,
Paradicsom kertiben ütet teteté.

Tudom, miért köllött most szintén az Urnak
Paradicsom kertiben kis virág Izsák,

Tavasszal ugyanis virágot plántálják,
Útet is most ültetik kisdéd angyalkák.

Virágjában megmarad mindenkor ottan,
Itt pedig az földön lett volna hervadtan,
Ottan örök öröme neki az Urban,
Itt búbánat útet verné világban.

Ebben csak egy ok van,
Az kit én szüvem bán,
Hogy nem élem gyümölcsét
Urának, hazának
És nagy Jehovának
Had talált volna kedvét.
Mint pálmafa termett,
Ugy őneki köllött
Elröndölni menését.

De heában sirok,
Utánna ohajtok,
Fatum irigy énnekem,
Hogy ha ember korban
Ő gyuthatott volna
Azt bizonynal elhittem,
Ő Zriny jó névvel,
Vitéz magyar kézzel
Kedvet tett volna nékem.

Igy akarta Isten,
Az ember mit tegyen?
Vele nem pörölhetni.
Az mi dolgunk nem más,
Csak mint pironkodás,
Mindent el kell szenvedni;
Mind jóért, körösztert,
És balszöröncségért
Az Istent köll áldani.

Im mast ifiadik megvénült esztendő,
Tavasza fordul a téli kemény üdő,
Ujul föld, frissül víz, vigadik az erdő,
Teli szép madarakkal magas levegő.

Az szép fülemile sirással ugy tetszik,
Régi bánatjáért hogy panaszolkodik,
De nem, hanem még inkább ű vigadozik,
Hálát Istennek ad, néz fel, imádkozik.

Ah az én tavaszomat irigy elrontá
Szerencse, sőt még inkább télre fordítá;
Derült szemeimet essőnek bocsátá,
Jéggel én szívemet s buval beburitá.

Gyönyörű madárkám, kicsin fülemilém,
Ah igen hirtelen elröpüle tülem,
Az énnékem vala minden reménségem,
De mint könnyű árnyék elkele előlem.

Igy számlálom vala az én jövendőmet,
Hogy sok üdő mulván ez megvált engemet,
Hogy követi, meg is haladja versemet,
És szegény hazánkért igyekezetemet.

S zengőbb trombitával magyar vitézséget,
Fogja énekleni erős kar erejét.
És hogy ű is osztán érdemeljen ilyet,
Kinek énekelhessék cselekedetét.

Ah, szép fülemilét az irigy halál
Leccapá kebelemben szörnyű kaszával,
Izsákot, mely vala mint egy szép virágszál,
Kertek szépségére mely oly gyönyörűn áll.

KURUC DALOK

PATYOLAT A KURUC

Patyolat a kuruc
 Gyöngy a felesége;
 Hetes vászon a hajdu —
 Köd a felesége . . .
     Szántóvető parasztember
     Szántóvető parasztember
     Szép a felesége
     Szép a felesége

Sárgalábu kis kakas
 Kiugrott a gyöpre;
 Patyolatos töröknek
 Gyöngy a felesége . . .
     Kopasz fejű vén basának
     Kopasz fejű vén basának
     Száz a felesége
     Száz a felesége.

MENJ EL MADÁR, MENJ EL

Menj el madár, menj el,
 Mondd szolgálatomat
 Az én asszonyomnak,
 Kedves szép rózsámnak.

Vidd el leveletem,
 Mondd meg hűségemet:
 Engem oda várjon
 És el ne aludjon!

Szive ne busuljon,
 Azon ne óhajtson:

Ha véle szólásom,
Gyakran nem volt titkon.

Ez jövődő éjjel
Őtet nagy öremmel
Higgyed megkeresem —
Csak legyen örömben.

Mondjad, hogy szeressen,
Engem meg ne vessen
Egy hitván nyalkáért,
Egy rút fertelmesért.

Mert ha egy nyalkáért,
Mégvet csak egy rosszért:
Kész az koporsóban
Vagyok leszállanom.

Mint az gerlicének,
Nem szabad már nékem
Zöld ágra szállanom,
S tiszta vizet innom.

Tudod, hogy szeretlek
Tégedet, kedvellek
Gyenge liliumom,
Gyenge majoránnám.

Kertemben mint rózsám,
Arany-vessző-szálom,
Olyan vagy te nálom
Mosolygó szép poskám.

Megnyugodtam rajta,
Amit minap mondál,
Midőn szép csókokkal
Engem látogattál.

Ha tetszem kedvednek,
Ékes termetednek :
Engedek mindenben —
Csak legyek kedvedben!

Hogy te víg kedvedet
Nyerném szerelmedet;
Soha mást kívüled
Ne keressék szívet.

Soha az míg élek
El nem felejtkezlek :
Mert szívem közepin
Följegyzettelek.

Légyen egészségben
Az kit verseimben
Most kit emlegetek
Ez kis énekemben.

MOST JÖTTEM ERDÉLYBŐL

Most jöttem Erdélyből, — Erdélyországból —
Lovastól, nyergestől, egy nyargalt szolgástól.

Szolgámnak a neve Hányd-el-vesd-el Gyurka,
Magamnak a neve: bujdosó katona.

Nem vétettem semmit, az ég bizonyságom :
Még sincs maradásom, köztetek lakásom . . .

Szegény árva fejem nincs hová hajtanom —
Szegény árva fejem nincs hová hajtanom.

Elment az én uram idegen országra:
Levelet íratott, hogy menjek utána . . .

Elment az én uram a török táborra —
Meggyászolom ötet fekete bársonyba.

Délig feketébe, — délután veresbe
Hajnalkor peniglen öltözöm fegyverbe . . .

Ülök paripára — jó lovam hátára:
Úgy megyek utána — nagy Törökországba.

SZERENCSET PRÓBÁLTAM

Szerencsét próbáltam,
Csatákon forgottam,
Magyar hirért, névért
Vigan vagdalkoztam.

Az szép hirért-névért
Ragyogó fegyverrel,
Használok én immár
Szép böcsületemmel.

Az pogány törökkel,
Mintegy ellenséggel,
Bátran szemben mentem
Vitéz legényimmal.

Sok fohászkodással,
Gyakor óhajtással
Mulatom időmet,
Könyhullatásimmal.

Játszik az szerencse
Most szegény fejemmel,
Örül veszélyemnek —
Nyomorúlt fejemnek.

Tengeri háború
Megemészta a sok bú —

Én idegen, szegény,
Igen nagy nyomorúlt.

Társaim, társaim,
Szerelmes barátim:
Hová távoztatok
Vitéz jó barátim?

Vajjon s mikor látom
Jóakaróimat?
Vajjon s mikor látom
Vitéz barátimat?!

Vajha tündér volnék,
Testem hogy eltűnnék:
Bizony elrepülnék —
Virágomhoz mennék.

Átkozott irígyim
Szüntén rám dühödtek —
Nyomorult sarcomon
Örülnek s tombolnak.

No az is hadd legyen,
Csak Isten megáldjon:
Hordozzon jó uton —
Az hová gondolom!

Ez éneket szerzé
Az Olt vize mellett
Fogaras várában
Egy ifjú magában.

Nevét följegyzette
Az versek fejekben . . .
Oltalmazza Isten
Mindet ily igyében!

MIT BÚSULSZ KENYERES

Mit búsulsz Kenyeres, midőn semmid nincsen?
 Jó az Isten, jót ád, légy jó reménségben! . . .
 Fölnyilik az idő majd az gyenge füre –
 Hová két szemünk lát, oda megyünk ketten!

Oh édes pajtásom, hogyan búsulkoznék:
 Midőn az sok gondok rajtam uralkodnak;
 Sok gondolkodások szüntelen fárasztanak –
 Minden órán engem elmémben bágyasztanak.

Rongyos az dolmányom, ki van az oldalom,
 Az sok foltul ugyan nehéz az nadrágom,
 Hátam lapockáját veri az kalpagom –
 Zsirtúl ködmenyem is igen megavult már.

Az köpönyegem is igen jó-viselt már,
 Az sok eső miatt nagyon benne sok kár,
 Mind elrothasztotta az csizmámat nagy sár –
 És nyereségemmel kerest pénz szükön jár,

Nincsen abrak, széna, rút hitvány az lovam,
 Rongyos az istállóm, igen puszta házam,
 Mind eltöredezett szegen az nyeregfám –
 Mind lekopott róla az sok szép nyert szerszám.

Kenyerem, pecsenyém igen szükön vagyok,
 Morzsalék sem hever mast az tarsolyomban,
 Pénzem penig nincsen, mast az oldalamon
 Kiürült az gyüszöm, elkölt kóborlásom.

Az lovamrul igen lekopott az patkó,
 Az ki még rajta van, az is nem igen jó;
 Ha nem patkoltatok, elhal tülem az ló,
 Csak gyalog maradok, mint egy rút kóborló . . .

Az farkasbőrömnek lekopott az szőre,
 Pókháló palackom az szegen bélepte;

Nyargalódzik rajtam az tetvek serege,
Mert szurkos az ingem, nincs ki fejeítse.

Ördög már az anyja! mint élhetek: élek,
Kivetem hasamat az szép verőfénynek;
Csak úgy dohányozok — az midőn éhezek,
Igy én is másokkal szépen eltöngődek.

ÁLLJ ELŐMBE RÓZSÁM . . .

Állj előmbe, rózsám, hadd búcsúzzam tőled,
Ha el nem búcsúzom; bujdossunk el ketten!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tézlek,
Édes szivem!

Fekete két szemed mire csalt meg engem?
Gyenge szép termeted mire hozott engem?
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tézlek,
Édes szivem!

Ne menj el galambom, ne repülj el tőlem,
Jöjj vissza madaram, szállj bé ablakomban!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tézlek,
Édes szivem!

Ha elmegy is szivem, csak hozzám igaz légy.
Igaz szereteted hamisra ne fordítsd!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimme tézlek,
Édes szivem!

ÉDES HAZÁM, SZÁNJAD VÁLÁSOM . . .

Édes hazám, szánjad válásom,
 Messze földre van indulásom;
 Ugy fordulhat, világból is lesz kimúlásom —
 Ugy fordulhat, világból is lesz kimúlásom.

Most bocsátod el hiv szolgálodat,
 Nem szánod-é szegény árvádot?
 Tőled szintén eltávozni kedves fiadot —
 Tőled szintén eltávozni kedves fiadot.

Nem léssen-é nehézségedre,
 Nem fordul-é nagy sérelmedre,
 Hogy ugy viselsz gondot rám, mint idegenre?
 Hogy ugy viselsz gondot rám, mint idegenre?

Az kisdedek anyjok tejétől,
 Az szoptató anyjok mellétől,
 Még az madár sem távozik messze fészkrétől,
 Még az madár sem távozik messze fészkrétől . . .

Más nemzetségek országára,
 Idegen föld tartományára
 Hát én szegény, hogy induljak más határára?
 Hát én szegény, hogy induljak más határára?

Föld idegen, valahol járok,
 Csak kegyelmet hejában várok;
 Emberek kegyetlensége vélem határos —
 Emberek kegyetlensége vélem határos.

Jaj, hol léssen megmaradásom!
 Hegyek-völgyek közt bujdosásom,
 Mely nehéz volt kicsinségtől fogva lakásom —
 Mely nehéz volt kicsinségtől fogva lakásom!

Hol léssen éjjel lefekvésem?
 Vad gyomrában lesz temetésem . . .

Édes hazám most hallgasd meg az én kérésem,
Édes hazám most hallgasd meg az én kérésem.

Veszedeelmes tenger örvénye
Beteg ember keserves élte
Bizonytalan az idegen ország ösvénye,
Bizonytalan az idegen ország ösvénye.

Im az égi háboruk ellen,
Az ellenség rajtunk kegyetlen,
Hova hajtsam te kívüléd magam hirtelen —
Hova hajtsam te kívüléd magam hirtelen?

Ne hagyd hejaba könyhullásom,
Nem sok tőled én kívánságom;
Csak hogy szánjad, édes hazám, tőled válásom,
Csak hogy szánjad, édes hazám, tőled válásom.

AMOTT KEREKEDIK . . .

Amott kerekedik
Egy fekete felhő,
Abban tollászkodik
Egy fekete holló.

Várj meg holló, várj meg,
Hadd izenjek tőled,
Apámnak, anyámnak,
Jegybéli mátkámnak.

Könnyen megösmerhetd
Ennek háza táját;
Piros rózsák lepik
Aranyalma-fáját.

Gyémánt az ablakja,
Üveg az ajtaja,

Magának kék szeme,
Aranyszínü haja!

Ha kérdik hol vagyok?
Mondd meg, hogy rab vagyok,
A török udvarban,
Talpig vasban vagyok.

BOTLASZ VÉRSZOPÓ

Botlasz vérszopó s megcsalod
Magadat, ki azt gondolod,
Hogy büntetsz, ha ölsz engemet,
Halandó s romlott testemet.

Belől vagyon még más ember,
De nem árthat ennek ember;
Szabad, csendes, tökéletes
S távul tőle kínszenvedés.

Készülsz ily nagy dühösséggel,
Hogy a külső embert rontsd el;
E csak romló cserépedény
S igen könnyen töredékeny.

Sőt inkább, nossza légy rajta:
Vágjad, üsd, ha karod fogja,
Ki megáll belül s csúfolva
Bolondságodat tapodja.

Ezt bosszantsad, ezt csapdossad,
De bizony semmit nem ad rajtad.
Semmi szél ezt meg nem hajtja;
Térdét csak istennek hajtja.

FALUDI FERENC

1704-1779

FORGANDÓ SZERENCSE

Fortúna szekerén okosan ülj,
Úgy forgasd tengelyét, hogy ki ne dülj:
Ha miben kedvezett,
Ha szépen vezetett,
Meg ne örülj.
Fortúna szekerén okosan ülj.

Jó kedve s kereke egyaránt jár:
Forgandó, változó: ma kinccsel vár,
Holnap lenyomorit,
És megint boldogít.
Elhigyed bár:
Jó kedve s kereke egyaránt jár.

Érdemre nem tekint, szemtelen, vak:
Kire ma vont aranyt, holnap szűrt rak.
Tudják, kik. táborát,
Lakták és udvarát,
Sok nagy urak;
Érdemre nem tekint, szemtelen, vak.

Hol édes jó anyád, hol mostohád.
Dolgáról senkinek számot nem ád.
Megbecsül, megaláz,
Magasztal, legyaláz,
Bút hoz reád;
Hol édes jó anyád, hol mostohád.

ÁNYOS PÁL

1756–1784

EGY BOLDOGTALANNAK PANASZAI A HALAVÁNY
HOLDNÁL

Szomorú csillagzat! mely bús sugárokkal
 Játszol a csendesen csergő patakokkal, –
 Csak te vagy még ébren boldogtalanokkal,
 Kiknek szívek vérzik s küzködik bajokkal;

Hallod, hogy sóhajtnak estvély homályában,
 Midőn a természet szunnyadoz álmában.
 Nincs álom ezeknek gyászos kunyhójában!
 eltűnt! eltávozott boldogabb házában!

Ott egy temetőnek látni keresztjeit:
 Bágyadt szél mozgatta ciprus-leveleit:
 Oh! az árnyékozza soknak tetemeit,
 Kik velem érezték az élet terheit! –

Egy fejér árnyékot szemlélek sírjából
 Suhogva felkelni halottas honjából; –
 Valyon nem lesz-e ez azoknak számából,
 Kik, mint én, könnyeztek szívek fájdalmából?

Oh! bár felém jönne, nem félnék képétől;
 Többet reménylenék borzasztó lelkétől,
 Mint élő halandók szemfényvesztésétől,
 Kiknek számkivette vagyok kegyelmétől!

Jaj! de ismét eltűnt, ez is fut engemet!
 Talán észrevette hullani könnyemet!
 Oh! hát nincs már senki, aki nyögésemet
 Hallaná, s enyhíteni akarná ügyemet?

Űss te boldog óra! amely inségemből
 Ki fogsz szólítani ily sok gyötrelmemből!

Szakaszd ki e sebes szívet kebelemből!
S csinálj port agyagból-készített testemből!

Talán majd valaki jó sírom szélére! . . .
S akasztván egy darab fátyolt keresztjére,
Reá emlékezik barátja szívére, —
Egy könnyet gördítvén hideg tetemére!

BARÓTI SZABÓ DÁVID

1739–1819

EGY LEDŐLT DIÓFÁHOZ

Mely magas égnek szegezett fejeddel,
Mint király, állasz vala társaid közt:
Tégedet látlak, gyönyörű diófa,
Földre terítve?

Elszakadt testes derekad tövétől.
Csak kicsiny kéreg maradott kötésül,
Ágaid csüggnek, levelid kivesznek,
Nedvek elhagyván.

Sorvadó kebled csecsemős gyümölcsit
Hasztalan szűlvén, elereszti: hullnak
Ők, és nem tudván rövid életekről
Rendre kihalnak.

Annyi szélvészen diadalt nyerett fa!
Nemtelen porban hever a nemes dísz?
Ezt leendőnek lehetett-é valyon
Vélni felőled?

Senkinek kárán nem örült; sokaknak
Hűvös árnyékkal feles hasznot hajtó,
S kedvek', étkeddel kereső kegyes fa!
Mondsza, ki bántott?

Ah, minek kérdem! szemeimbe tűnnek
 Gyilkosid. Nem volt küllerőszak: ott benn
 Önmagadban volt megölő mirigyed,
 S titkos elejtőd.

Im egész bélig gyökered kirágták
 A gonosz férgek s az elettt odúba
 Hangyabolyt híttak! Mi nyüzsögve járnak
 Most is alattad!

Átkozott vendég! viperák szülőtti!
 Ah szerencsétlen fa! — Hazánk! szelíd ég!
 Szűz virágjában tehetős karoddal
 Tartsd meg örökké!

DAYKA GÁBOR

· 1768—1796

KESERGÉS

A csendes éj bús asszonya csillagos
 Fejével intett, s a csecsemő korát
 Felül nem élt királyi nappal
 Anyja szelid kebelébe süllyedt.

A játszi Morpheus álmadozásival
 Elszenderítő mákszemeit rokon
 Kezekkel hinti széljel a lágy
 Szunnyadozásnak eredt szemekre.

Halotti csendben fekszik az érező
 Természet, és a nappali gondokat,
 S a bút, s az élet aggodalmait
 Megfeledő nyugalommal úzi.

Csak én panaszlom régi keservimet
 Lengő homályban a könyörületes
 Echónak; – ah ő bánatimra
 Itt rokon hangzatain felelget!

Csak nékem hullanak, fátyolos asszonya
 A csendes éjnek gyöngyeid hasztalan!
 Csak nékem! ah, mert jőni álmod
 Harmatozó szemeimre tiltasz!

De nem sokára bús alakú, szelid
 Testvéred immajd, a tehetős halál,
 Int, és puhább álmokra mindent
 Átölelő kebelébe hajlok.

A RETTENETES ÉJ

A barna felleg szárnyain az éj
 A földre borzasztó árnyékot hint,
 A hold csillámló fénye béborúl,
 Homályba sülyednek csillagjaink,
 A záporral teljes köd megszakad,
 S özönbe fojtja a természetet.
 Nézd a gyilkos villám mint hempereg,
 Mint csattogtatja mennykövét alá
 A zordon ég. A pusztító tüzek
 Hasítják a kősziklás bérceket.
 Az öldöklő villámok fényinél
 A halvány orca rettegést mutat.
 Felrémül ágyából a jámbor,
 S szentelt világgal űzi a halált.
 Im újra csattan, és a gyenge szűz
 Lelkét kedveltje karján hörögi ki. —
 Tovább, tovább kérlelhetetlen ég!
 Forgasd fel a rémült természetet,

S szegezd rám életoltó nyiladat!
 De, jaj, megszűnt a gyilkos fergeteg,
 A hold előjön a homály megől,
 A csillagok halvány fényt hintenek,
 Az ég derül. Rémitő éjtszaka!
 Az — holnap ismét hajnalom hasad!

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

1773—1805

ÉDES KESERŰSÉG

Oh Cypria terhes igája!
 Hogy kell magam adnom alája!
     Nyakamat vasláncra keríti,
     Szívem siralomba meríti.

Nem nyughatom, és csak epesztem
 Magamat sírásnak eresztem,
     Éjjel szememet le sem zárván
     Siratom bal sorsomat árván.

Mint a szomorú egék éjjel
 Sírnak mezeinkre le széljel,
     Hogy enyészvén a nap, az égnek
     Tetején sугári nem égnek.

Sírok, zokogok, keseregvén,
 Könnyem kebelembe peregvén,
     Mint gerlice párja tavasszal.
     Nyögök ah, sok ezernyi panasszal.

Egék! óh egyedül tireátok
 Kérést panaszolva bocsátok;
     Jaj! enyhítsétek emésztő
     Tűzemet, mert már megemészt ő.

Szánjátok, egek, nyavalyámat,
 Könnyebbítsétek igámat,
 Enyhítsetek állapotomban,
 Én tönjént gyújtok azomban.

Te pedig, kegyes angyali lélek!
 Ki miatt bús életet élek,
 Nézz e szívbéli sebemre,
 Tölts balzsamot árva fejemre.

Nézz erre galambi szemekkel:
 Jobban gyógyítol ezekkel,
 Jobban egy gerliceecsókkal
 Mint minden sebrevalókkal. —

Ah! mézzel elegendy keserűség!
 És kínnal teljes gyönyörűség!
 Oh Cypría édes igája,
 Hogy kell nyakam adnom alája!

A PILLANTÓ SZEMEK

Ne kínozz, Lilla! újabb ostromokkal;
 Ne hányd oly hasgató pillantatokkal
 Felém villám-szemed.

Az verte szívemet halálos sebbe,
 Ne szórj, ne szórj újabb dsidákat ebbe,
 Kiméld meg éltemet.

Nem látod-é? nem-é? miként zsibongnak
 Az Ámorok, miként rajmódra dongnak
 Kőkény szemed körül?
 Ki kis nyilát belőle rám ereszti,
 Ki ellobbant szövétnekét gerjeszti,
 Ki vesztemen örül.

Pillantatod szárnyára egy felüle,
 Szívem titkos várába bérepüle,
     És ott helyet fogott.
 Zászlót ütött reményem fő tornyába;
 Mindent letiprott már parányi lába; –
     Halld csak – mint tombol ott.

A RÓZSABIMBÓHOZ

Nyílj ki, nyájasan mosolygó
 Rózsabimbó! nyílj ki már,
 Nyílj ki: a bokorba bolygó
     Gyenge szellő csókja vár.

Nyílj ki, gyenge kerti zsenge:
     Hébe nektárt hint terád.
 Szűz nyakadba Flóra gyenge
     Bársonyos palástot ad.

Oh miként fog díszesedni
     Véled e parányi kert!
 Oh, hogy óhajtják leszedni
     Rólad ezt a drága szert! –

Hadd szakasszalak le, édes
     Rózsaszál: szép vagy te már.
 Hej, ha meglát, hány negédes
     Hány kacér leányka vár?

Nem, nem! egy leány se nyissa
     Büszke füzőjét terád,
 Ültetőd kedves Julissa
     Néked újabb kertet ad.

Ott kevélykedj bíboroddal,
Ékesebb bíborja közt!
Ott kevélykedj illatoddal
Kedvesebb illatja közt!

AZ ÉJ ÉS A CSILLAGOK

Éltemnek fényes horizonja
Dült borzadó setéteségre,
A búk mord éje gyászba vonja,
Több víg napom nem száll az égre. —
Két szép szemecskék engemet
Megvívásztalhatnak magok:
Úzzétek el hát éjemet
Ti, két halandó csillagok!

AZ ELEVEN RÓZSÁHOZ

Nincs tavasszal, nincs se nyáron,
Mint te, olyan rózsaszál:
Még nagyobb dísz nyerne Sáron,
Csak te ott virítanál.

Rózsaszínnel játszadoznak
Két virító arcaid,
Rózsamézzel harmatoznak
Csókra termett ajkaid.

Látta kellemid Cythere
Látta és irigykedett,
Hogy pirosuló lába vére
Képeden büszkélkedett.

Hófehér tekintetednek
 Hajnalán nyílásba jött
 Rózsaszálacskák ferednek
 Tiszta téjhabok között.

Szűz melyed fehér ölére
 Ők is úgy mosolyganak,
 Mint mikor rózsák tövére
 Gyöngyvirágot raktanak. —

Rózsa vagy te, rózsza lészel,
 Rózsa még a selymed is:
 Jaj, de bezzeg kínra tészel,
 Hogyha van tövisked is!

Rózsa! Engedd hadd heverjek
 Éltető bokrodba már,
 S édes árnyékodba nyerjek
 Fészket én rideg madár.

A SZEPLŐ

Mint egy megért boróka,
 Mely tiszta hóra hullott;
 Mint a delin fejejlő
 Rózsába bútt bogárka:
 Mint a korinti szöllő
 A cúkoros kalácson:
 Ugy bársonyollik, oly szép,
 Oly édes egy kerekded
 Szeplőcske Lilla melyén.

Ez az a kies szigetke,
 Amelybe a szerelmek,
 Ha keble tengerének

Téjhabja közt fürödtek,
Enyelegve szárogatják
Hajok vizes aranyját,

Ti szóljatok, reája
Hult csókjaim! ha méltó
Dühödés-e Lilla melyén
Egy földi nimfa melyén
Imádni az hibát is?

A TIHANYI ECHÓHOZ

Oh Tihanynak riadó leánya!
Szállj ki szent hegyek közül
Im kit a sors eddig annyit hánya,
Partod ellenébe ül.
Itt a halvány holdnak fényén
Jajgat és a sír elpusztult reményén
Egy magános árva szív.

Míg azok, kik bűt bajt nem szenvednek
A boldogság karjain,
Vigadoznak a kies Fürednek
Kútfején és partjain;
Addig én itt sírva sirok,
És te, Nympha! a mit én nem birok,
Verd ki zengő bérceден.

Zordon erdők, durva bércek, szirtok!
Harsogjátok jajjaim!
Tik talám több érzéssel birtok,
Mintsem embertársaim,
Kik keblekből számkivetnek,
És magok közt csúfra emlegetnek
Egy szegény boldogtalant.

Akik hajdan jóbarátim voltak
Még felköltek ellenem,
Üldözőim pártjához hajoltak:
Oh! miket kell érzenem,
Amidőn már ők is végre
Úgy rohannak rám, mint ellenségre,
Bár hozzájuk hív valék.

Nincsen, a ki lelkem vígasztalja
Oly barátim nincsenek:
Vállat rándít, aki sorsom hallja;
Már elhagytak mindenek.
Nincsen szív az emberekbe:
Hadd öntsem ki hát vas kebletekbe
Szívem bús panaszszait.

Lilla is, ki bennem a reménynek
Még egy élesztője volt,
Jaj, Lillám is a tyrann törvénynek
S a szokásnak meghódolt.
Hogy vagy most te, áldott lélek?
Én ugyan már elhagyatva élek
A tenger kínok között.

Oh van-é még egy Erémi szállás,
Régi barlang, szent fedél,
Melyben egy bölcs csendes nyugtot, hálást
E setét hegyekben lél?
Hol csak egy kő lenne párna,
Hol sem ember, sem madár nem járna,
Mely megháborítana.

Abban gondolom, hogy semmi jussal
Ellenkezni nem fogok,
Hogyha én egy megvetett virtussal
Itt egy kőben helyt fogok.

S e szigetnek egy szögében,
Mint egy Rousseau Ermenonvillében,
Ember és polgár leszek.

Itt tanulom rejtek érdememmel
Ébresztgetni lelkemet.
A természet majd az értelemmel
Bölcsőbbé tesz engemet.
Távol itt, egy más világban,
Egy nem esmért szent magánosságban
Könnyezem le napjaim.

Itt halok meg. E setét erdőben
A szomszéd pór eltemet.
Majd talán a boldogabb időben
Fellelik sírhelyemet:
S a mely fának sátorában
Áll együgyű sírhalmom magában
Szent lesz tisztelt hamyamért.

SIRALOM

Gerliceként nyögdécselek,
Vigasztalást már nem lelek
Nálad nélkül, mintegy árván.
Kietlen pusztákon járván.

Nékem pedig bú, siralom
Szerelmemért a jutalom;
Miolta azt elvesztettem
Akiért élni szerettem

Gyászra dült éltem hajnala:
Boldogságom szép angyala!
Várhatom-é valahonnan,
Hogy megvigasztalsz újonnan? —

Ah! örök gyászt szerze nékem
 Elrablott gyönyörűségem.
 Más lett boldoggá általa,
 Ki az én reményem vala.

Kiáltozom fűnek, fának,
 Kedves nevét itt Lillának:
 Ő pedig ül más ölébe,
 S nem is jutok tán eszébe.

Halavány hold bús világa!
 Te légy kínom bizonyosága;
 Te sok álmatlan éjjelem
 Együtt virrasztottad velem.

Süss kedvesem ablakára,
 Hints lágy álmot szemhéjára;
 Hogy a bájoló szerelem
 Párnáján álmodjék velem.

Te pedig, oh kedves kellő .
 Álomhozó esti szellő!
 Legyezd gyengén angyalomat
 S ejtsd melyére egy csókomat.

A REMÉNYHEZ

Földiekkal játszó
 Égi tünemény,
 Istenségnek látszó
 Csalfa, vak Remény!
 Kit teremt magának
 A boldogtalan,
 S mint védangyalának
 Bókol úntalan. —

Síma száddal mit kecsegtetsz?
Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?
Csak maradj magadnak!
Biztatóm valál;
Hittem szép szavadnak:
Még is megcsalál.

Kertem narciszokkal
Végig ültetéd;
Csörgő patakokkal
Fáim éltetéd;
Rám ezer virággal
Szórtad a tavaszt,
S égi boldogsággal
Fűszerezted azt.
Gondolatim minden reggel
Mint a fürge méh,
Repkedtek a friss meleggel
Rózsáim felé.
Egy hiát esmértem
Öröimnek még:
Lilla szivét kértem;
S megadá az ég.

Jaj de friss rózsáim
Elhervadtanak;
Forrásim, zöld fáim
Kiszáradtanak;
Tavaszom, vígságom
Téli búra vált;
Régi jó világom
Méltatlanra szállt.
Oh! csak Lillát hagytad volna,
Csak magát nekem:

Most panaszra nem hajolna
 Gyászos énekem.
 Karja közt a búkat
 Elfelejténém,
 S a gyöngykoszorúkat
 Nem irígyleném.

Hagyj el, oh Reménység!
 Hagyj el engemet;
 Mert ez a keménység
 Úgy is eltemet.
 Érzem, e kétségbe
 Volt erőm elhagy,
 Fáradt lelkem égbe,
 Testem földbe vágy.
 Nékem már a rét hímetlen,
 A mező kisült,
 A zengő liget kietlen,
 A nap éjre dült. —
 Bájoló lágy trillák!
 Tarka képzetek!
 Kedv! Remények! Lillák!
 Isten véletek!

A BÚKER ETŐ

Ha szíhatok borocskát,
 A gondjaim csucsúlnak.
 Ki boldogabb halandó
 Mint aki nem sohajtoz?
 Ki boldogabb magamnál?
 Hej, vízivók! be sűrű
 Pocsolyába foly világtok!

Szép volt Fileta, s ifjú,
 Szerelem s dalok barátja;

De béka módra zengett,
 Csigaként tudott szeretni,
 Bámúlsz-e? — Vízivó volt. —
 Hej víziszák! be sáros
 Elmétek és világtok! —

Kancsót fiú! veszendő
 Ez élet, és előlünk
 Mint egy palack bor elfogy.
 Hát kurta napjainkból
 Hányat lelopnak a búk!
 Mért bokrosítam a bajt?
 Miért fogyasszam éltem,
 Míg a gohér virágzik?
 Iszom, ha szívem örvend,
 Iszom, ha bánat éri;
 S ha szíhatok borocskát
 A gondjaim csucsúlnak.

A MAGÁNOSSÁGHOZ

Áldott magánosság, jövel! ragadj el
 Álmodba most is engemet;
 Ha mások elhagyának is, ne hagyj el,
 Ringasd öledbe lelkeimet.
 Öröm nekem, hogy lakhelyedbe szálltam,
 Hogy itt Kisasszondon reád találtam,
 E helybe' andalogni jó,
 E hely poetának való.

Itt a magános völgybe' és cserében
 Megfrisselő árnyék fedez,
 A csonka gyertyánok molhos tövében
 A tiszta forrás csergedez.

Két hegy között a tónak és pataknak
Nymphei kákasátorokban laknak;
S csak akkor úsznak ők elő,
Ha erre bölcs, s poeta jó.

A lenge hold halkkal világosítja
A szőke bikkfák oldalát,
Estvéli hús álommal elborítja
A csendes éjnek angyalát.
Szelid magánosság! az ily helyekben'
Gyönyörködöl s mulatsz te; ah ezekben
Gyakran vezess be engemet,
Nyugtatni lankadt lelkemet.

Te a királyok udvarát kerülöd,
Kerülöd a kastélyokat;
S ha bévetődsz is, zsibbadozva szülöd
Ott a fogyasztó gondokat.
A félelem s a bú vad únalommal
Csatáznak ott a tiszta nyúgalommal,
A nagy világ jótévedet
Nem tudja, s útál tégedet.

Óhajtoz a fősvény, de gyötrellemmel
Goromba lelkét bünteted;
A nagyravágyót kérkedő hiszemmel
A lárma közzé kergeted.
Futsz a csatázó trombiták szavától,
Futsz a zsibongó városok falától:
Honnyod csupán az érező
Szív, és szelíd falu s mező.

Mentsvára a magán szomorkodónak
Csak a te szent erődbe' van,
Hol biztatásit égi szónak
Hallhatja a boldogtalan.
Te azt, ki megvetette a világot,

Vagy a kinek már ez nyakára hágott,
Kiséred és ápolgatod;
Magát magával biztatod.

Te szülöd a virtust, csupán te tetted
Nagygyá az olyan bölcseket,
Kiknek határtalanra terjegetted
Testekbe kisdéd lelkeket.
Tebenned úgy csap a poeta széljel,
Mint a sebes villám sötétes éjjel;
Midőn teremt új dolgokat
S a semmiből világokat.

Oh kedves istenasszony! én is érted
Gyakorta mint sohajtozom,
Mert szívemet baráti módra érted
Midőn veled gondolkozom.
Ártatlanúl kecsegtetel magadba,
Nincs tettetés sem csalfaság szavadba,
Hív vagy, nem úgy mint a mai
Színes világ barátai.

Lám mely zavart lármák között forognak
A büszke lelkek napjai,
Kőről kövekre görgenek, zajognak,
Mint Rajna bukkanásai —
De ránk mikor szent fátyolid vonúlnak:
Mint éji harmat, napjaink lehúllnak,
Tisztán, magába, csendesen:
Élünk, kimúlunk édesen.

Sőt akkor is, mikor szemem világán
Vak kárpitot sző a halál;
Ott a magánosság setét világán
Behullt szemem reád talál.
Síromba csak te fogsz alá követni,
A nemtudás kietlenén vezetni;

Te lészel ah! a sírhalom
Völgyén is örzőangyalom.

Áldott magánosság! öledbe ejtem
Ottan utolsó könnyemet,
Végetlen álmaidba elfelejtem
Világi szenvedésemet,
Áldott magánosság! te légy barátom.
Mikor csak a sír lesz örök sajátom.
De ez napom mikor jön el? —
Áldott magánosság, jövel!

SZEGÉNY ZSUZSI, A TÁBOROZÁSKOR

Estve jött a parancsolat
Violaszín pecsét alatt.
Egy szép tavaszi éjtszakán
Zörgettek Jancsim ablakán.

Épen akkor vált el tőlem,
Vígan álmodott felőlem,
Kedvére pihent ágyában,
Engem ölelvén álmában,

Mikor bús trombitaszóra
Úlni kellett mindjárt lóra.
Elindulván a törökre;
Jaj! talán elvált örökre!

Sírva mentem kvártélyáig,
S onnan a kertek aljáig.
Indúlt nyelvem bús nótára
Sírva gerlice módjára.

Csákóját könnyel öntöztem,
Gyász pántlikám rákötöztem;

Tíz rózsát hinték lovára,
Százannyi csókot magára.

A lelkem is sírt belőlem
Mikor búcsút veve tőlem:
„Isten hozzád!“ többet nem szólt,
Nyakamba borúlt s megcsókolt.

TÜDŐGYULADÁSOMRÓL

Fenn lengő hold! nézd mind kínlódom,
Mondd meg nekem, hol fekszem én?
Ágy-é, amelyben hánykolódom,
Nem! — Csónak ez, mely jaj a kétes
Remény és biztos félelem,
S az élet és halál setétes
Hullámjain lebeg velem.

Fojtó siroccóknak hevétől
Asznak tüdőhólyagjaim,
S a kriptának fagyos szelétől
Borsóznak minden tagjaim.
Szívem megett egy láthatatlan
Kéznek nyila bélőve áll,
S melyem csontboltján irgalmatlan
Sarkával rúgdos két halál.

Hová ütődöm az habokba?
Hajh! mely szörnyű hányattatás!
Most a cupressusos partokba
Hol rémlet ül s jéghallgatás!
Majd a túlsó part lejtőjébe,
Honnan barátság szózatit
Hallok a platánok berkébe,
S örömszerszámok hangzatit.

Innen savanyú ázótyokkal
 Pusztás barlangok fojtanak ;
 Amonnan kerti balzsamokkal
 Hígabb szellők újítanak.
 Fúlok, lehellek ; fázom, gyúlok,
 Vagy egy kivégez már, vagy más,
 Ájúlok, érzek, és ocsúlok :
 Haj! mely szörnyű hányattatás! . . .

Ki vagy te, ki hószin leplekbe
 Felém mosolyogva közelitsz,
 S a partról e szagos berekbe
 Áldott jobboldon felsegítsz?
 Te, földi biztossa az égnek :
 Arany gyógyulás! Te a nagy
 És bölcs teremő tehetségnek
 Halandó leánya! te vagy.

Te illetéd rózsás újjoddal
 Melyemnek rokkant boltjait
 S elindítád pillantásoddal
 Az élet dobbanásait.
 Már lelkem új phoenix módjára
 A lángok között éldelez ;
 S gyengült újjom pattanására
 Kis lantom újra zengedez.

De te repűlsz? — mind tűnnek — mennek
 Minő derűlés ez, nagy ég?
 Sándorffym űl ágyamnál . . . s ennek
 Köszönhetem hogy élek még?
 Zendűlj, echózz, esti csendesség!
 A hála engem dalra ránt.
 Telj bé; kettős szent kötelesség
 Az orvos és barát éránt!

KAZINCZY FERENC

1759—1831

A SZONETT MUZSÁJA

Mint a szerelmes járja táncosával
 Menüetjc keccsel teljes lépteit,
 S igézi a szála torlott rendeit
 Enyelgő vissza-s vissza-fordultával:

Honom-Ausonia narancsgallyával
 Körülövedzve fõm szög fûrtjeit,
 Úgy járom én a dal lejtéseit,
 A négyest összefûzve hármásával.

Borág köríti mostan homlokom;
 Ott, hol Tokaj nyújt nektárt istenének,
 Vig szárnyakon kél a nem-hallott ének.

E szép vidék lön kedves birtokom;
 Egy új Tibull itt megdicsõjtett engem,
 S én õtet és hölgyét örökre zengem.

BOR MELLETT

Életem fut, s nemsokára
 Már e szép kor elrepül;
 Érzem, messze nincs határa,
 S majd komor telére dül;
 De borral, sebes tollának
 Lépvesszőket hányhatok;
 Bort hamar, bort! elmúltának
 Ha iszom, kacaghatok.

Még most, hála istenimnek!
 Kelyhem bátran forgatom;

Még most, hála istenimnek!
 Lollimat csókolhatom.
 Még nincs aki elfogassa
 Gyanúba vett levelem,
 Nincs aki tudakoztassa,
 Ki sziszeg titkon velem.

Lányka, jer, jer, mártsd rózsádat
 Kelyhem édes nedvibe,
 Fonjad azt, s mellpántlikádat
 Homlokom vig fűrtibe.
 Ingereld szám szomjuságát,
 S ah, éreztessed velem,
 Éltemnek fő boldogságát
 Hogy csak kebledben lelem.

BERZSENYI DÁNIEL

1776–1836

A MAGYAROKHOZ

Romlásnak indúlt hajdan erős magyar!
 Nem látod, Árpád vére miként fájúl?
 Nem látod a bosszús egeknek
 Ostorait nyomorúlt hazádon?

Nyolcz századoknak vérzivatarja közt
 Rongált Budának tornyai állanak,
 Ámbár ezerszer vak tüzedben
 Véreidet, magadat tiportad.

Elszórja, hidd el, mostani veszni tért
 Erkölesöd; undok vípera-fajzatok
 Dúlják fel e várt, mely sok ádáz
 Ostromokat mosolyogva nézett.

Nem ronthatott el tégedet egykoron
A vad tatár khán xerxesi tábora,
S világot ostromló töröknek
Napkeletet leverő hatalma;

Nem fojthatott meg Zápolya öldöklő
Századja, s titkos gyilkosaid keze:
A szent rokonvérben füresztő
Visszavonás tüze közt megálltál:

Mert régi erkölcs, spártai férfikar
Küzdött s vezérelt fergetegid között;
Birkózva győztél, s Herkulesként
Ércbuzogány rezegett kezedben.

Most lassu méreg, lassu halál emészt.
Nézd: a kevély tölgy, melyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökerit megőrlik,

S egy gyenge széltől földre terítettik!
Így minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész,
Róma ledül s rabigába görbed.

Mi a magyar most? — Rút sybarita váz.
Letépte fényes nemzeti bélyegét,
S hazája feldúlt végfalából
Rak palotát heverőhelyének;

Elődeinknek bajnoki köntösét
S nyelvét megúnván, rút idegent cserélt,
A nemzet örlelkét tapodja,
Gyermeki báb puha szíve tárgya.

Oh! más magyar kar mennyköve villogott
Atila véres harczi közt, midőn
A félvilággal szembe szállott
Nemzeteket tapodó haragja.

Más néppel ontott bajnoki vért hazánk
 Szerzője Árpád a Duna partjain.
 Oh! más magyarral verte vissza
 Nagy Hunyadink Mahomet hatalmát!

De jaj, csak így jár minden az ég alatt!
 Forgó viszontság járma alatt nyögünk
 Tündér szerencsénk kénye hány vet,
 Játszva emel s mosolyogva ver le.

Felfogat a nagy századok érckeze
 Mindent: ledült már a nemes Ílion,
 A büszke Karthago hatalma,
 Róma s erős Babylon leomlott.

A FELKÖLT NEMESSÉGHEZ

A szombathelyi táborban

1797

Él még nemzetem Istene!
 Buzgó könnyeimen, szent Öröm, ömledezz!
 Állsz még, állsz, szeretett hazám!
 Nem dőlt még alacsony porba nemes fejed!
 Méltán búslakodám előbb,
 Hogy hérósz eleid nyomdokiból kitérsz,
 S régen félt veszedelmidet
 Rád húzzák netalán majd buta korcsaid.
 Hála! mást mutat e sereg,
 Mely most, régi magyar módra, nyeregben ül.
 Nem szállt Trója alá soha
 Ily szép spártai had, sem Hunyadink kevély
 Zászlóit nem emelte volt
 Rettentőbb hadi nép Bécs letörött falán.
 Csak sast nemzenek a sasok,
 S nem szül gyáva nyulat Núbia párduca.

Thétis nagy fia nem maradt
Chíronnál, mikoron kardra veté szemét.

Árpád vére se hülhet el,
Ámbár rég heverész a puha pamlagon.
Nézd: most felköti fegyverét,
Csákóján lobogó kolcsag emelkedik.
Buzdító katonás ruhát
Öltvén, lelke nemes lángja kigerjedez,
Majd kardjára felesküszik,
Mindent ront s megemészt, mint heves Afrika
Búsult tigrise, amidőn
Ordít kölykeiért s körme viaskodik.

Majd felkelnek alattad is,
Oh József! nagyanyád Trézia bajnoki.
S bátran mégy, szeretett vezér,
A jégálpeseken s Ádria öblein.
E nép nem gyülevész csoport,
Nem rabbérbe emelt bús buzogányt keze.
Önként áldoz ez életet,
S horgas kardja kövér hantaiért hasít.
Míglen hősi bibor süveg
Tündöklék fejedén, Hunnia csillaga,
Eszterházy, dicső magyar!
Míg győző eleid pallosa combodon
Csattog: győzni fog a magyar,
S Andrásnak ragyogó napja le nem menend.

A KÖZELÍTŐ TÉL

Hervad már ligetünk, s díszei hullanak.
Tarlott bokrai közt sárga levél zörög.
Nincs rózsás labyrinthe, s balzsamos illatok,
Közt nem lengedez a Zephyr.

Nincs már symphonia, s zöld lugasok között
 Nem bűg gerlice, és a füzes ernyein
 A csermely violás völgye nem illatoz,
 S tükkrét durva csalét fedí.

A hegy boltozatin néma homály borong.
 Nektárthysusain nem mosolyog gerezd.
 Itt nem rég az öröm víg dala harsogott:
 S most minden szomorú s kiholt.

Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül,
 S minden míve tűnő szárnya körül lebeg:
 Minden csak jelenés: minden az ég alatt,
 Mint a kis nefelejts, enyész.

Lassanként koszorúm bimbaja elvirít,
 Itt hagy szép tavaszom: még alig ízleli
 Nektárját ajakam, még alig illetem
 Egy-két zsenge virágait:

Itt hágy, s vissza se tér majd gyönyörű korom.
 Nem hozhatja fel azt több kikelet soha!
 Sem béhunyt szememet fel nem igézheti
 Lollim barna szemöldöke!

OSZTÁLYRÉSZEM

Partra szállottam. Levonom vitorlám.
 A szelek mérgét nemesen kiálltam.
 Sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben
 Izzada orczám.

Béke már részem, lekötöm hajómat,
 Semmi tündérkép soha fel nem oldja.
 Ó te, elzárt hely; te fogadd öledbe
 A heves ifjút!

Bár nem oly gazdag mezeim határa
 Mint Tarentum vagy gyönyörű Larissa,
 S nem ragyog szentelt ligetek homályin
 Tiburi forrás:

Van kies szőlőm, van arany kalással
 Biztató földem: szeretett szabadság
 Lakja hajlékom. Kegyes istenimtől
 Kérjek-e többet?

Vessen a végzet valamerre tetszik,
 Csak nehéz szükség ne zavarja kedvem:
 Mindenütt boldog megelégedéssel
 Nézek az égre!

Csak te légy vélem, te szelid Caména!
 Itt is áldást hint kezed életemre,
 S a vadon tájék kiderült virány lesz
 Gyenge dalodra.

Essem a Grönland örökös havára,
 Essem a forró szerecsenhomokra:
 Ott meleg kebled fedez, oh Caména,
 Itt hűves ernyőd.

FOHÁSZKODÁS

Isten! kit a bölcs lángesze fel nem ér,
 Csak titkon érző lelke ohajtva sejt:
 Léted világít, mint az égő
 Nap, de szemünk bele nem tekinthet.

A legmagasb menny s aether Uránjai,
 Melyek körülted rendre keringenek,
 A láthatatlan férgek, a te
 Bölcs kezeid remekelt csudái.

Te hoztad e nagy Minden ezer nemét
 A semmiségből, a te szemöldököd
 Ronthat s teremthet száz világot,
 S a nagy idők folyamit kiméri.

Téged dicsőít a Zenith és Nadír,
 A szélveszek bús harca, az égi láng
 Villáma, harmatcsepp, virágszál
 Hirdeti nagy kezed alkotását.

Buzgón leomlom színed előtt, dicső!
 Majdan, ha lelkem záraiból kikél,
 S hozzád közelb járúlhat, akkor
 Ami után eped, ott eléri.

Addig letörlöm könnyeimet, s megyek⁴
 Rendeltetésem pályafutásain,
 A jobb s nemesb lelkeknek útján,
 Merre erőm s inaim vihetnek.

Bizton tekintem mély sirom éjjelét!
 Zordon, de oh nem, nem lehet az gonosz,
 Mert a te munkád: ott is elszórt
 Csontjaimat kezeid takarják.

A TAVASZ

A tavasz, rózsás kebelét kitarva,
 Száll alá langyos levegőn mezőnkre.
 Balzsamos fürtjén Zephyrek repesnek
 S illatot isznak.

Alkotó aethert lehel a világra,
 Melyre a zárt föld kipihenve ébred;
 Számtalan létek lekötött csirái
 S magvai kelnek.

Flóra zsengett nyujt mosolyogva néki,
 Nyomdokin rózsák s violák fakadnak,
 A vidám Tréfák, Örömek, Szerelmek
 Lejtnek utána.

Én is üdvözlő dalomat kiöntöm,
 S egy virágbimbót tűzök, édes Emmim,
 Gyenge melledhez: valamint te, oly szép,
 S mint mi, mulandó!

A SZERELEM

Mi a földi élet s minden ragyogványa,
 Nélküled, oh boldog szerelem érzése?
 Tenger, melyet ezer szélvész mérge hánya,
 Melynek meg nem szűnik háborgó küzdése.

India kincsével légyen tömve tárod,
 S Caesar dicsősége ragyogjon fejedem:
 Mit ér? ha vágyásid végét nem találod,
 S nem lel szíved tárgyat, hol megelégedjen.

De te, édes érzés, egek szent magzatja!
 Az emberi lelket bétöltöd egészen,
 Bájodnak ereje az égbe ragadja
 S a halandó porból egy félisten léssen.

Te a Szerencsének játékát neveted,
 Mert hatalma néked semmit nem ad s nem árt;
 A nagyság álképét mint bábót elveted,
 S nem szab semmi földi erő néked határt.

Mosolyogva rohansz te habnak és lángnak:
 Meg nem rémít ég föld reád rohanása;
 Te a bús koporsót menyasszonyi ágynak
 Nézed s elenyészik rettenetes váza.

Te a szegénységnek mohos kalyibáját
 Márvány palotává tudod változtatni,
 S mezei gyümölcessel rakott asztalkáját
 A mennyei nektár-illatban úsztatni.

Tegyen más boldoggá a sors csalfa kénye:
 Nékem te légy dajkám s ápolóm, Szerelem!
 Zöld myrtuskoszorúd pályám szép reménye,
 S könnyel ázott kendőd légyen szemfedelem.

BŰCSÚZÁS

Élszakadsz tőlem, szeretett barátném!
 Hasztalan zárlak kebelembe: eltűnsz,
 S mint az álomkép, örömid, reményim
 Véled enyésznek.

Jaj! sem a sérült szerelem nyögése,
 Sem kegyességem, sem az ég hatalma
 Téged énnékem soha vissza többé,
 Vissza nem adnak.

Élj szerencsésen! valamerre fordúlsz!
 Légyen áldásom veled és vezérljen!
 Légyen a végzés utain szerelmiünk
 Angyala társad.

Élj szerencsésen, s ne felejts el engem!
 Menj az égtartó Pyrenéken által,
 Menj az éjszoknak havasin keresztül,
 Csak ne felejts el.

Ott is, oh ott is tied e sebes szív,
 Mindenütt kísér, veled él, veled hal;
 S sárga képemnek halovány vonásin
 Festve neved lesz.

ÉLETPHILOSOPHIA

Én is öröme születtem
Arkádia berkében,
Rózsapárnán szenderegtem
Cyris ambrás ölében.
Az arany század Istene
Pásztorai közé kene.

Ah! de mint az aranyvilág.
A rózsakor elrepül!
Olympusra más Isten hág,
S Dodona berke dördül.
Elvirít a szép kikelet,
S vele a hesperi liget.

Az enyém is elvirúlt már!
Pályám vége közelít:
Hol a gígászi Örök vár
S chaoszába elmerít,
Mint egy cseppet az oceán,
Mint egy sohajtást az orkán.

Légyen álom, légyen bíró
Bátran megyek elébe,
Mint egy elfáradt utazó
A vadon enyhelyébe.
Mert ha bíró: nem furdal vád,
Mert ha álom: nyugalmat ad,

Ember voltam, csak gyarlóság
Létem fényes bélyege,
Ha virtusom nem hiúság,
Forró vérem melege,
Ha szívem nemesebben vert,
Önmagában méltó bért nyert.

Sirjak-e hogy életemet
Jól használni nem tudtam,

S legkisebb ösvényimet
Álmodozva folytattam?
Ha ezt újra elkezdhetném:
Ismét a múltat követném.

Az ifjúság örömeit
Lelkesedve öleltem,
De szívem szebb ösztöneit
Soha bé nem tölthettem.
Ithakám partját elértem:
S ah hazámra nem ismértem!

Úgy éltem, hogy életemet
Visszaélni ne bánnám,
Úgy éltem, hogy életemet
Végezni ne fájlalnám,
Megcsókolgattam rózsáját,
Megizzadtam vaspályáját.

Láttam a mosolygó tavaszt,
Láttam az égető nyárt,
Láttam minden időszakaszt,
S minden földi láthatárt:
Ha örök időket élnék,
Ezeknél többet nem érnék.

Tűnő éltem rövidségét
Én tehát nem síratom,
S a jövőendő kétes képét
Előre nem borzadom.
Minden kornak van Istene,
Nem zúgolódom ellene,
S kebelembe marasztom.

LEVÉLTÖREDÉK BARÁTNÉMHOZ

Ne kérdezd, barátném! mint töltöm időmet,
 S távolléted alatt kedvem miben lelem?
 Tudod, elvesztettem édes enyegőmet,
 Tudod, magam vagyok, mert te nem vagy velem.

Lefestem szüretem estvéli óráit,
 Ha már cselédimet nyugodni eresztem.
 És csak alig hallok a vígság lármáit.
 Agg diófám alatt tüzetem gerjesztem.

Leplembe burkolva könyökökre dülök,
 Kanócom pislogó lángjait szemlélem,
 A képzelődések álmába merülök,
 S a lelkesedésnek szent óráit élem.

Az őszibogárnak busongó hangjai
 Felköltik lelkemnek minden érzéseit,
 S az emlékezetnek repdező szárnyai
 Visszahozzák éltem eltűnt örömeit.

Életem képe ez. — Már elestvéledtem,
 Béborult az élet vidám álorcája!
 Még két múlatótárs van ébren mellettem!
 A szelíd szerelem hamvadó szikrája,
 S bús melancholiám szomorgó nótája.

A TEMETŐ

Elrémülve tekint, oh temető, reád
 A tündér hatalom s a ragyogó dagály.
 Látásodra szemek vázai s a világ
 Álorcái lehullanak.

Te a durva tyrann bíborit elveted,
 Mint a koldus utált élete terheit,
 S a szent emberiség jussa szerint nekik
     Egy rangot s nyugodalmat adsz.

A kit szíve emészt s elhagya a remény,
 Annak még te reményt adsz s magas enyhülést.
 Jer, adj nékem is, adj! ím leereszkedem
     Szentelt hantodon s álmodok.

Mit? s hát kell-e nekem álmodozás, remény?
 Agyváz altat-e vagy pólyadal engemet?
 Oh ismérem ezen phantomi lét körét
     S nem szédül küszöbén fejem!

Minden szálfü, virág, melyre tekintek itt,
 Érző szív vala, mely ömlede mint enyim:
 Minden porszem úgy élt, úgy szeretett, örült
     Mint e gerjedező kebel!

Minden kődarabon, melyre szemem vetem,
 A nagy Persepol és Palmyra képe int:
 Látom Theba kevély tornyait omlani
     S a márvány Babylon falát.

Látom, hangyabolyi míveidet, világ!
 Mint szórja s temeti a nagy Örök' keze,
 Látom, hangyasereg! mint tusakodsz s tolongsz
     Sírod partjain és porán.

Jertek, bámulatos bajnokok és nagyok!
 S ti, kik nem meritek nézni az elmulást,
 És ti porba-nyögők, jertek ide s velem
     Élni s halni tanuljatok.

KÖLCSEY FERENC

1790—1838

GÉNIUSZ SZÁLL

Géniusz száll az énekes mellébe,
Mely szelíden ömlő dalra hív:
Elmerülvén lantja zengzetébe
Sziveket ragadni égi mív!
Mint Zephyr lágy szárnya zúg fölettünk,
Bükkje sátorából szép dala,
S Hesperidák kertjeként mellettünk
Rózsaberkek nyílnak általa.

Gyül s borong az érzelem reája
Fellegként, mely nyári napra jó;
Felderül a gondolat fáklyája,
S mint szivárvány, a dal áll elő;
S fénykörének messze csillogtában,
A merengve néző szem előtt,
Ég ragyogva színes pompájában,
Melyet égi sugarakból szőtt.

Boldog, akit isteneink szeretnek
És teremtő szellem ajkán leng,
S karja közt a nyájas képzeletnek
Ideálok bájhonába reng!
Századokká nyúl ki pillantatja,
S felderül a kétes messzeség,
Enyhe fényt kap a bú csillagzatja
S Hesperusként rózsaszínben ég.

Istenülő! földi szellemében
Gúnyol a gőg téged álnokúl,
Vesd meg őtet lelked szép hevében:
Áragyogvány fénye, mely kimúl.
S szállj királyi sasként égi pályán,
Szárnyaidnak nyíl szokatlan út,

S homlokodra, túl a föld homályán,
Nyersz jutalmúl csillagkoszorút.

HIMNUSZ

A magyar nép zivataros századaiból.

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyujts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
M megbünhődte már e nép
A multat s jövődőt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendeguznak vére.
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágozának.

Értünk Kunság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de büneink miatt
Gyult harag kebledben,

S elsujtád villámidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozmán vad népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám, kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre?

Bujt az üldözött, s felé
Kard nyul barlangjában,
Szertenézett s nem lelé
Honját a hazában,
Bércre hág és völgybe száll.
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger felette,

Vár állott; most kőhalom;
Kedv s öröm röpkedtek:
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virul
A holtak véréből,
Kinzó rabság könnye hull
Árvánk hó szeméből,

Szánd meg Isten a magyart
Kit vészek hányának,
Nyujts feléje védő kart

Tengerén kinjának.
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Mebühödte már e nép
A multat s jövődőt!

BORDAL

Igyunk derűre,
Igyunk borúra,
Úgy is hol kedvre,
Úgy is hol búra
Fordul az élet.
Kedved a jó bor
Jobban élesztí,
Búdat a jó bor
Messze szélesztí
S elmúlat véled.

Minden por, álom,
S füst e világon;
Mi haszna gázol
A boldogságon
A hír barátja?
Ha dob riadt a
Harc reggelére,
Patakban omlik
Hullámzó vére,
S bérét más látja.

Békételen, bús,
Senyved magába,
Kétség s remény közt
Vár s fél a kába
Percet s esztendőt.

Miért törődöl
Szűk életteddel?
Napod ma mit nyújt
Köszönve tedd el,
S hagyd a jövőndőt.

Reggel vagy este
Szélben vagy csenddel
Eljön magától
Sorsod mit rendel:
Miként nyár és tél.
Ernyőt keress, ha
Készül borúlni,
Szenvedj, ha nem tudsz
Hová vonulni:
Fordúlhat a szél.

Éld a jelenlét
Percét s óráját,
Együtt lefutja
Jó s rossz pályáját,
S együtt húnny véled.
Igyunk derűre,
Igyunk borúra,
Úgy is hol kedvre,
Úgy is hol búra
Fordúl az élet!

VANITATUM VANITAS

Itt az írás, forgassátok
Érett ésszel, józanon,
S benne feltalálhatjátok
Mit tanít bölcs Salamon:
Mikép széles e világon

Minden épül hitványságon,
Nyár és harmat, tél és hó,
Mind csak hijába való!

Földünk egy kis hangyafészek,
Egy perc-hozta tünemény;
A villám és dörgő vészek
Csak méhdongás, s bolygó fény;
A történet röpjölése
Csak egy sóhajtás lengése;
Pára minden pompa s ég:
Egy ezred egy buborék.

Sándor csillogó pályája
Nyúl vadászat, őzfutás;
Etele dúló csordája
Patkánycsoport, foltdarázs;
Mátyás dicső csatázási,
Napoleon hódítási,
S waterlooi diadal:
Mind csak kakasviadal.

A virtus nagy tüneményi
Gőz, mit hagymáz lelele;
A kebel lángéreményi
Vértolulás kínjele;
A vég, melyet Sokrat ére,
Cátónak kihulló vére,
S Zrínyi Miklós szent pora:
Egy bohóság láncsora.

És ti bölcsek, mit hozátok
Ami volna szép s jeles?
Mámor bírta koponyátok
Plato s Aristoteles.
Bölcselkedő oktalanság,
Rendbe fűzött tudatlanság,

Kártyavár s légállítvány
Mindenféle tudomány,

Demosthen dörgő nyelvével
Szitkozódó halkufár;
Xenophon mézbeszédével
Rokka közt mesére vár;
Pindar égi szárnyalása
Forró hideg dadogása;
S Phidias amit farag,
Berovátkolt kődarab.

Mi az élet tűzfolyása?
Hulló szikra melege,
A szenvedelmek zúgása?
Lepkeszárny fergetege.
Kezdet és vég egymást éri,
És az élet hű vezéri,
Hit s remény a szűk pályán
Tarka pára s szivárvány,

Holdvilág csak boldogságunk,
Füst a balsors, mely elszáll,
Gyertyaláng egész világunk,
Egy fúvallat a halál,
Vársz hírt s halhatatlanságot?
Illat az mely tölt virágot,
És a rózsát, ha elhull,
Még egy perccel éli túl.

Hát ne gondolj e világgal,
Bölcs az, mindent ki megvet,
Sorssal, virtussal, nagysággal
Tudományt, hírt s életet.
Légy mint szikla rendületlen
Tompá, nyugodt, érzetlen,
S kedv emel vagy bú temet,
Szépnek s rútnak hunyj szemet.

Mert mozogjon avvagy álljon
 E parányi föld veled,
 Lengjen fényben, vagy homályon
 Hold és nap fejünk felett,
 Bárminő színben jelentse
 Jöttét a vándor szerencse:
 Sem nem rossz az, sem nem jó:
 Mind csak hijába való!

HOLDHOZ

Hold, szelid hold, felhőd kárpitjában
 Sokszor könnyes szemmel néztelek,
 Képét látám arcod sugarában,
 Sohajtási voltak a szelek.
 Karjaim kinyiltak, hő keblemre
 Hogy szorítsam a szép ideált,
 Ah de halhatatlan gyötremre
 A hevülő megcsalatva állt!

Vágyaimtól gerjedő reményem
 Őt nyomozza most is szüntelen,
 Ah de közben elborúlt ösvényem
 Tévedeztet kínos éjjelen!
 Ismeretlen messze föld vidékin
 Kisér s hurcol titkos érzetem;
 Rengetegben, sziklák omladékin,
 S vad pusztákon árnyát kergetem.

Élsz a tündérberkek szent homályán?
 Óhajtásim ott is rengenek;
 Túl az égen, túl a csillagpályán
 Gondolattal messze röppenek.
 Képzetemben száll egy édes álom,

Lángvonással egy kép bennem ég,
Folyton érzem és még sem találom.
Itt közel leng e bús messzeség.

Szív, örvényed zajgó hullámában
Árad és forr mély hevületed;
Ah magaddal küzdesz-e hiában?
S tennen álmod képét kergeted?
Érzem innen kelni rejtekedből
E borút, mely titkosan hervaszt;
Szív, derülj ki lassan fellegedből,
Vagy dobogva szaggasd széllyel azt!

HERVADSZ

Hervadsz, hervadsz,
Szerелеm rózsája,
Isten hozzád
Keblem hű lyánkája!
Omlik a hab,
Omlik könnyhullásom;
Kél a szellő,
S költi sóhajtásom.

Parton a hab,
Bút mos könnyhullásod;
Enyh a szellő,
S enyhül sóhajtásod;
Hagyd hervadjon
Szerелеm rózsája,
Nyíl hajnalkor
Remény violája,

Hervadsz, hervadsz,
Szerелеm rózsája!

Nem kell nékem
Remény violája;
Ujjaim csak
Nefejejtset szednek
Bús estvéjén
Bús emlékezetnek.

SZÉP ERDÉLY

Szép Erdély barna fürtű
Leánya, hű anyám,
Tekints az égi lakból
Még egyszer vissza rám.

Im elhagyott hazádon
Pusztúlat átka leng;
Erdély ledőlt s fölötte
Fiad keserve zeng.

ZRÍNYI MÁSODIK ÉNEKE

Te lásd meg, oh sors, szenvedő hazámat,
Vérkönnnyel ázva nyög feléd!
Mert kánya, kígyó, féreg egyre támad,
És marja, rágja kebelét.
A méreg ég és ömlik mély sebére,
S ő védtelen küzd egyedül,
Hatalmas, oh légy gyámja, légy vezére,
Vagy itt az óra, s végveszélybe dül.

Áldást adék, sok magzatot honodnak,
Mellén kiket táplál vala;
S másokra vársz, hogy érte vívni fognak?
Ön népe nem lesz védőfala?

Szív, lélek el van vesztegetve rátok;
 Szent harcra nyitva várt az út,
 S ti védfalat körül nem vonátok;
 Ó gyáva fajt szült, s érte sírba jut.

De szánjad, oh sors, szenvedő hazámat!
 Te rendelél áldást neki:
 S a vad csoport, mely rá dühödve támad,
 Kiket nevelt, ön gyermeki.
 Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek;
 S míg hamvokon majd átok ül,
 Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek
 Tán jobb fiak, s védvén állják körül.

Törvényem él. Hazád ör csillagzatja
 Szülötti bűnein leszáll;
 Szelíd sugárit többé nem nyugtatja
 Az ősz apák sírhalminál.
 És más hon áll a négy folyam partjára,
 Más szózat és más keblü nép;
 S szebb arcot ölt e föld kies határa,
 Hogy kedvre gyúl, ki bájkörébe lép.

KISFALUDY SÁNDOR

1772—1844

KESERGŐ SZERELEM

Mint a szarvas, kit megére
 A vadásznak fegyvere,
 Fut, — de későn, — foly már vére,
 Vérzik tőle a csere:
 Úgy futok én a pár-szemtől,
 A seb mellem baljában;

Ázik a föld keservemtől

Lábam minden nyomában.
De hajh! mennél tovább érek,
Annál jobban gyúl a méreg
S beljebb rögzik szívembe; —
Futok, hajh, — de vesztembe.

A halavány olajfáknak

Járván csendes békében,
Lelkem iszonyú csatáknak
Forog vesztő dühében.
A hajdani századokban
Egy olajág mit nem tett!
Ellenkedő országokban
Békességet szerezett:
S most egy olajerdő nékem
Meg nem szerzi békességem
Meddig tart e szomorú
Létem dúló háború?

Napok jönnek, napok mennek,

De búm csak nem távozik;
És az órák elreppennek,
De sorsom nem változik:
A volkánok kifáradnak, —
De nem az én tüzeim;
Folyók, tavak kiapadnak, —
De nem az én könnyeim;
Erdők, mezők felvidúlnak,
Csillagzatok megfordúlnak,
A szerencse forgandó —
Csak inségem állandó!

BOLDOG SZERELEM

Más a világ ábrázatja,
 Másként látnak szemeim;
 Más a dolgok folyamatja,
 Más hangúak verseim;
 Mások éltem érzeti,
 Más alakja testemnek,
 Mások lelkem repületi,
 Más aránya létemnek:
 Más most egész természetem: —
 Mert szeretek, s szerettetem;
 Másként jár most az idő,
 Mióta már enyém ő.

A bereknek gyors kaszási
 Már utolsót vágának:
 Az árnyékok óriási
 Hosszúságra nyúlnak;
 Mink ott járánk, — meg-megállánk
 A rét magas fűvében;
 S hogy a bürűn általszállánk
 A folyamnak mentében,
 A vízbe letekintettünk —
 És alattunk és felettünk —
 És bennünk is a menny volt,
 S szívünkben szent tűz lángolt.

Erdőn, mezőn zúgva dül-fül
 Az éjszak hideg szele;
 Tölgynek, bükknek zörögve hull
 S repdez száraz levele;
 Hamvas ködbe van borúlva
 A szép vidék pompája;
 Szerelmünknek elpusztúlva
 Fekszik öröm-tanyája:

De minket ez nem szomorít;
 Noha négy fal közé szorít
     Bennünket a zordon tél —
     Szívünk mindég tavaszt él.

KISFALUDY KÁROLY
 1788—1830

RÁKOSI SZÁNTÓ A TÖRÖK ALATT

Miről apám nagy búsan szólt,
 Hogy itt hajdan szebb élet volt,
 Érzi szívem s felsóhajtok,
 A mint Rákos terén szántok.

Hol Mátyás, az igazságos?
 Te láttad őt, boldog Rákos!
 Tán itt nyargalt hajdanában,
 Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitéz urak
 Összegyültek, tanakodtak;
 S ha csatára trombitáltak,
 Mint a sasok vivni szálltak.

Eltüntek ők; Rákos, te állsz,
 Meződön hány embert táplálsz,
 Hej de magyart alig látok,
 S nehéz szívvel tovább szántok.

Pest-Budárul sok nép kijár,
 S alig érti nyelvünket már;
 Hej! maholnap a magyar szó
 Ritka, mint a fejér holló.

Hűs szél támad onnan felül,
 Zúgó szárnyán sötét köd ül;
 Tán a por is e szép mezőn
 Nemes szívek hamvából jön.

Barna leány a falubul!
 Hej ne igyál a Rákosbul!
 Magyar csonton foly a vize,
 Könnyektül sós annak ize,

Rákos! Rákos! hová lettél?
 Szép hiredbül de kiestél!
 Fáj szívem, fáj, ha ezt látom,
 S hazám földét sírva szántom.

SZÜLŐFÖLDEM SZÉP HATÁRA

Szülőföldem szép határa!
 Meglátlak-e valahára?
 Ahol állok, ahol megyek,
 Mindenkor csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kérdem,
 Virulsz-e még, szülőföldem!
 Azt kérdezem a felhőktül,
 Azt a suttogó szellőktül.

De azok nem vigasztalnak,
 Bús szívemmel árván hagynak;
 Árván élek bús szívemmel,
 Mint a fű, mely a sziklán kel.

Kisdéd hajlék, hol születtem,
 Hej tőled be távol estem!
 Távol estem mint a levél,
 Melyet elkap a forgószelel.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

1800—1855

KIS GYERMEK HALÁLÁRA

Eljátszottad már kis játékodat
 Kedves fiú, hamar játszottad el;
 Végsőt mosolyga arcád, s a halál
 Leszedte róla szép rózsáidat.
 Nem csak magad menél, elvitted a
 Szülék vidámságát, elvitted a
 Legszebb remények gazdag bimbáját.

Ki mondja meg neked, hogy már reggel van? Ah
 Ki fog téged megint fölkelteni?
 Sirat szülőd és mondja „Kelj fiam,
 Kelj föl szerelmem, szép kis gyermekem!”
 Mind hasztalan, te meg nem hallod őt:
 Alunni fogsz, s nem lesznek álmaid,
 Alunni fogsz, s nem lesz több reggeled.

De fájdalom ne bántsa hamvadat;
 Mulásod könnyü volt és tiszta, mint
 Az égbe visszareppenő sugáré.
 A földhöz minket baj s öröm kötöz,
 Óhajtjuk és rettegjük a halált:
 Te túl vagy már, nincs kétség útadon.

Oh majd ha csendes tiszta éjeken
 Föltűnnek a dicső csillagzatok,
 Eljősz-e áldást hozni kedvesidre?
 Eljősz-e álmaikhoz éjfelenként,
 Hogy ég nyugalját terjeszd rájok is?
 Oh jőj, ölelgesd kis testvéridet:
 Orcáikat csókdossa szellemed;
 S a mely napok tetőled elmaradtak,
 Add a szüléknek vissza. Ők együtt

Éljék le megszakasztott étedet,
 És míg porodra hintenek virágot,
 Lebegj te őrző angyalként felettük.

UTÓHANG CSERHALOMHOZ

Elzengette dalát a késő kor fia, rólad
 Cserhalom, és az apák hírét meghozta tetődnek.
 Még te soká harcolsz ezután is enyészeted ellen,
 Még sokszor tavasz új diszeit elhinti meződön;
 Őt hamar a sor erős vas karja lehúzza örökre,
 És benövik sírját a vad fák ágai: akkor
 Még ki fog emlékezni felőle? ki tudja, hogy ott is
 Megfáradt ember hamvára nehezkedik a domb
 Aki rövid pályát futván a szárnyas idővel
 Feljöve, és az eget s a földnek zsenge virágit —
 Mert mi egy életidő? — megnézi, s elvesze köztök?
 Nem tudják — de ne is tudják; csak az ősi dicsőség
 Híre maradjon fenn s unokánk tettekre hevüljön,
 És legyen, aki szabad lélekkel zengje utánunk:
 „Cserhalom! a te tetőd diadalnak büszke tetője.“

A MAGYAR KÖLTŐ

Jár számkiüzötten az árva fiú,
 Dalt zengedez és dala oly szomorú,
 Oly édes-epedve foly ajkairól,
 Hogy szikla repedne hegy ormairól.

Zeng tetteket, a haza szebb idejét,
 A régi csatákat, az ősi vezért,
 S zeng rózsaszerelmet, a lányka haját,
 A szép szemet, arcot, az ifju baját.

S míg a dal epedve foly ajkairúl,
Bús éjbe az arc szeme könnybe borúl.

„Jó gyermekem a haza szebb idejét
— Elmúlt az örökre — ne zengjed.
Ah, ifju nem érez, a lányka nem ért,
És nincs koszorúja szerelmeidért:
Némuljon utána keserved.

Vagy zengj, de magadnak, örömtelenül,
Hol vad sas az éjjeli bérceken ül,
S a bús dali bért
Tűzd árva fejedre, az árva babért.“
És így koszorútlan az ifju megyen,
Nem tudva, hol napja, hol éje legyen,
S míg honja bolyongani hagyja, kihál
Bús éneke, tört szive lángjaival.

„Född, vad fa! örökre az ifju nevét,
Kőszikla! te zárd kebeledbe szivét,
S tán csendes az álom az élet után,
Zengd álmait éjiden oh csalogány!“
Szól, s nyugszik azóta vad árnyak alatt,
Hol farkas üget le, az őzfi szalad,
S vészekkel üvöltve jön a nap elé,
Villámokat ontva megy ágya felé.

De feljön az ormokon a teli hold,
Csillagseregével az éjbe mosolyg;
Oh ifju! mi álmod az élet után?
Szép álmokat énekel a csalogány,
S már nem fut az őzfi, az ordas eláll,
S ott szendereg a vihar — álmainál.

HEDVIG

Legenda

Szóla Isten Gábor angyalához:
„Szép eselédem, fényes Gábor angyal,
Ölts piros két szárnyat vállaidra,
Szedd be nappal, a szép délvilággal,
Arcaidra vedd tavasz derültét
Végy mosolygóbb ifjúságot arra:
A kicsinyded földre fogsz leszállni,
S a szerelmes lányok bíbor ajkán
Csókot, áldó égi csókot hagyni:
Aki szép, hogy még szebb csókod által,
S aki, boldog boldogabb lehessen.“

És felelt a fényes Gábor angyal:
„Boldog Isten, oh te véghetetlen!
Mely parancs ez! mily kemény ítélet!
Oly parányi bár a föld magában,
De szerelmes szívű lánya oly sok,
Támadattól a komoly napestig,
S a fagy éjszakáig déli hőtől,
Hogy, ha ezret láttam, visszatérve
Új ezerrel lesz találkozásom;
Mert fűszálként mindenütt terem lány,
S egy leány sincs, aki nem szerelmes,
Boldog Isten, oh te véghetetlen!
Igy örökké el leszünk szakadva,
S Gábor angyal, bár ohajtsa lelke,
Fényhazáját meg nem látja többé.“

Igy felelt a fényes Gábor angyal.
Mosolyogva mondá rá az Isten:
„Mely leánynak szíve rejt szerelmet,
Gondolatja még is feddhetetlen,
S tiszta, szent és tetszhető az égnek,
Arra szálljon csókod áldomásul.“

S ment az angyal. Hajnal nyílt utána,
Dal szövődött szárnya zajszeléből,

Dal, minőt a lélek hall magában,
 Éjein ha boldog álma eljő,
 S a nem ösmért tündérhon öléből
 Legrejtettebb vágya visszahangzik.
 És soká és messze járt vigyázva;
 Ifjú és agg volt figyelme tárgya,
 S lelt szerelmet mindenütt a földön.
 Hőben és fagyok közt a leányszív
 Ége, mint a pártusok vetése,
 Melybe Sámson karja űze lángot.
 S felsohajta néha Gábor angyal:
 „Istenem! mi bajra hajtasz engem!
 A szerelmes lányka mit kívánjon,
 Mit gondoljon, mint az egy szerelmet?
 Ez hívének szép szemében olvad,
 Az mosolygó ajkin vágyna csüggni,
 Termetét más, s délceg indulatját,
 Sőt hibáit mint bálványt imádja.
 Van, ki fényről, kincsről mér szerelmet,
 S a fagyért ég büszke gondolatban.“
 Így az angyal néha felsohajta,
 S mert előtte, mint a könyv, kitárva
 Leplezetlen állott a leányszív,
 Tarka, s tarkább lőn tapasztalása.
 Egy virágszál, egy kis semmi gyakran
 Évig élt a hű leány szívében;
 Mint folyamnak tükre volt a másé,
 Mely utában majd a törpe bokrot,
 Majd kevély fa termetét mutatja;
 Ebben a szerelmek rózsavásznán
 Jégfonállal szöve volt kevélység:
 Abban olvadásig lágy ohajtat,
 Búmerengés, kedv, csapongva játszó,
 Lenge jószág, elmuló szelídség
 A hiúság cifra köntösében
 Változának mind a hold világa,

Vétlen vétkes vágyaik sokával,
S álmaiknak minden ezredével.
És az angyal, más világ lakója,
Nem találta kedvét mindezekben,
Nem találta tetszhetőt az égnek.
S ím egy ország föltünék szemébe,
És egy nemzet messze napkeletről,
Boldog és nagy, gazdag és hatalmas,
Mely parancsolt a sebes Dunának,
S tengerektől tengerig csatáztván,
Nagy királyát s a jót, mint egy Istent,
Ős Budában fénnyel udvarolta:
A magyar volt, s nagy Lajos királya.
Gábor angyal megszállt e vidéken:
S ahogy ott ült a magas tetőkön,
Mint ezüst láng, mint egy üstökös fény,
Rózsafelhő szálla fel Budából,
Rózsafelhő a Sasok hegyéig;
S Gábor angyal így szól hozzá:
„Rózsafelhő! honnan és hová mégy?“
„Szűz leánynak arciról s az égbe.
Hála Isten, hála szent erődnek!
Hogy kegyedben szép arcot teremtél.“
S felleg szálla ismét, barna felleg,
Mint az árnyék, mint az éj palástja!
S Gábor angyal így szól hozzá:
„Barna felhő! honnan és hová mégy?“
„Szűz leányhaj lebbenése voltam.
Hála Isten, hála szent erődnek!
Hogy setétlő szép haját teremtél.“
Csillag is szállt kettő fel Budából:
Szűz leánynak pillantási voltak,
És imádni kezdtek: „Hála Isten!
Hála hogy szép kék szemet teremtél.“
Egy sugár is, természetéhez illő,
Felhatott a természetért köszönni.

Végre sánta hangya hajta morzsát
 Felfelé a legmagasb tetőig;
 S Gábor angyal ígyen szóla hozzá;
 „Sánta hangya, honnan és hová mégy?“
 Az pedig megállá válaszolván:
 „„Hála Isten, hála szent erődnek!
 Kis fiammal költözém Budában,
 S kő esék rám; de király leánya,
 Szép s kegyelmes Hedvig fölsegíte,
 S mondá: hangya! kelj föl, s menj fiaddal.
 S fölkelék, de megfogadtam akkor,
 Hogy nevének emléket hozok föl.““
 Szólt, a morzsát feltolá, s tovább ment,
 Gábor angyal látva hallva mindent,
 Amit angyal hallhat, emberek nem,
 Új örömmel, új reménnyel indúlt,
 S nagy Lajosnak várlakába szállott.
 S im király leánya Hedvig ott ült
 Ifjusága hajnalköntösében,
 S rózsafelhők arci, szép hajának
 Gyenge fodra barna köd valának,
 S minden a mi kellem és gyönyör van
 Harcban állott természetén, vonásin;
 S a szemérem diadalma rajtok
 Mint királyné ünnepel szelíden.
 Gábor angyal ahogy látta mindezt,
 Elborúla lelke tisztelettel,
 S így imáda: „Hála, hála Isten!
 Hogy kegyedben szép leányt teremtél.“

A királylány csendes ámulattal
 Ült azonban: a szent könyv előtte
 Nyíltan állt, s a vérivó magyarnak
 Régi nyelvén új csodát beszéle.
 A teremtés titka, Isten, ember
 S a világ valának följegyezve
 Szent soraiban, és az élet álma;

A nagy, a várt s rettegett jövendő,
Melyre holtak sírból fölriadnak,
S földdel a magas menny összerendül;
Végbiró pedig lesz a nagy Isten,
S jót, gonoszt a szív szerint ítélend:
Mindezek s több fel valának írva,
S Hedvig olvasá a szent igéket,
S így tünődék rajtok önmagában:
„Im ezek mi szép igék, mi szentek!
Lengyelország hős hirálya, férjem,
Kit szivemben hordok, hű jegyelted!
Nem leend-e megvetett ajándék,
Majd ha fényben eljövendesz értem,
S én kitárom a csodák világát
Ifjú, hős, de még vad nemzetednek?
Durva nyelve, melyen eddig a düh
S a harag vad győzödelme hangzott,
Általam most szent igékre hajland;
A teremtés titka és az üdvé
Nem leendnek messze föld virági;
Szent körökbe mindenik betérhet,
És az élet fájáról gyönyörrel
Dús, öröklő éveket szakaszthat.“

Gondolá, és elfogadta szíve.
Szárnylebegve függé Gábor angyal
Vállain a szép királyleánynak,
S kedvteléssel s üdvözült gyönyörrel
Néze által rá s a szép sorokra.
Majd hogy el lőn a szándok fogadva,
A leányra áldó csókja szállott;
Égi ajka, mint a gyenge szellő
Lágyan ére legszebb földi ajkat,
S csattanása, mint ezüst harangé,
Mondhatatlan kedves és muló volt.

GÁBOR DIÁK

Gábor diák mélyen elmerülve
 Ül a lócán, egy nagy könyv előtte;
 A viláért fel sem pillantana,
 Ha egy filégy reá nem szállana;
 De már erre csak felpillant,
 S ím meglát egy fürge leányt.
 „Ejnye, hugom, be piros az orcád,
 Hadd szakasszak róla egy pár rózsát.“

„Gábor diák, hamis Gábor diák!
 Hagyjon békét, mert bizony meglátják.“
 „Semmi látás!“ — mond az jó kedvében —
 „Lakodalom van a csók végében.“
 „Jaj ne bántson! kell sietnem, —
 Elhull pártám, itt felejttem,
 Ah vegye el azt a forró száját.“
 „Még egy csókot!“ „Nem nem!“
 „Kettőt adj hát.“ —

Gábor diák mélyen elmerülve
 Ül a lócán, egy nagy könyv előtte;
 S hogy felpillant, egyszer csak elmerül,
 A leány jön búsan s színtelenül:
 „Ej hugom, be halovány vagy,
 Féltetek hogy el ne hervadj.“
 „Gábor diák, átkozom a csókját,
 Mikor tartjuk meg a lakodalmát?“

„Semmi átok, jőj el pünkösdnapra,
 Addig, rózsám, addig menj dolgozdra.
 Ne egy pár csók! Egyik útra való,
 Másik, ha úgy tetszik, vigasztaló . . .“
 „Gábor diák! hátha késő
 Pünkösdnapkor a menyekző?“
 „Semmi késő! te világ rózsája.“
 „Ej beh hamis az a maga szája.“

Gábor diák mélyen elmerülve
 Ül a lócán, egy nagy könyv előtté:
 A viláért fel nem pillantana,
 Pedig itt van piros pünkösd napja.
 De elébe jön a leány,
 S egy csecsemőt ringat karján:
 „Ej ej már ezt még sem hittem volna!“
 „Most a világ engem sem esufol na.“

„S hogy mosolyog istenadta fattya!“
 „Épen olyan, mint az édes atyja.“
 „Mit csináljunk, mit tegyünk galambom?“
 „Én tudom hogy a Dunába ugrom.“
 „Semmi ugrás! jer a paphoz.“
 Így szól Gábor a leányhoz,
 S nagy szomorún a könyvet becsapja:
 „Soha, soha, ilyen pünkösd napja!“

SALAMON

„Átok reád, magyarok hazája,
 Átok rád, te pártos büszke nép!
 Ingadozzon fejed koronája,
 S mint az árnyék, légyen oly setét.
 Mint kemény kard, oly kemény sziveddel
 Meg ne békélj soha ten feleddel.

És te, Isten! aki fölkenettél,
 Hogy viselném földön képedet,
 Elfelejts, ha meg nem védelmeztél,
 Nem kívánom több kegyelmedet.
 Salamonnak nincs hol maradása,
 Földön nyugta, égre vágyódása.“

A lesujtott angyalként imígyen
 Átkozódik a futó király;

Tört sisakja, pajzsát elvetette,
S kardja csorba csonka vasból áll;
Vért piroslik hősi arculatja,
Honfivért a kardnak markolatja.

Teste dúlt, de lelke még dulottabb;
Tátog a seb véres oldalán,
De nagyobb az, jobban ég szívében,
Melyet érez vesztett koronán,
Futva fut; de bármi gyors futása,
Vele száguld keble óriása.

S már folyók és rónaság vidéki,
Bércek, völgyek elmaradtanak,
S a határnál a futó elébe
Egy vad erdő lombi hajlanak:
Ott elvész a bús lovag pályája,
Rá borúlván rengeteg homálya.

És az év jár; sárga koszorúját
Váltja, veszti a komor vadon.
Felzendül az elholt dal koronként
A viruló ifju lombokon.
Agg a szarvas, feje ágozatján
Éve számát büszkén mutogatván.

És az évek múltán a vadonban
Domb alatt, hol forrás csörgedez,
Melyhez a vad csörtető robajjal
Jár, ha hévtől szomjan epedez:
Egy jámbornak áll kis kápolnája
Nyílt, földetlen, ég mosolyg le rája.

Egy letűzött kard a szent kereszt ott,
És az oltár istenadta föld,
Térdepelve éjt, napot hosszában
A remete ott áhítva tölt;

És ragyogva ömlik el szakála ;
Mindenik szál lelki béke szála.

Kebelében szenvedély hatalmi
Rég nyugatra csillapodtanak,
Arcain vad indulat vonási
Lágy-szelídre elsímultanak ;
Egy ohajtást rejt s mond szíve, szája:
„Boldogúljon a magyar hazája!“

S elhal a nagy átok, messzetűnven
A királynak gőgös álmai,
És az ember jobb természetének
Visszatérven aggodalmai:
„Légy szerencsés, rokonim hazája!
S a szerencsét ten erőd táplálja!“

Így ohajt, és teste romladékán
A halálnak gyilkos karja győz,
Összeroskad, s hervadó levéllel
Eltakarja őt a sárga ősz.
S a királynak puszta sírhazája
Most vadaknak ordító tanyája.

SZÉP ILONKA

I

A vadász ül hosszú méla lesben,
Vár felajzott nyilra gyors vadat,
S mind fölebb és mindig fényesebben
A serény nap dél felé mutat ;
Hasztalan vár; Vértes belsejében
Nyugszik a vad hűs forrás tövében.

A vadász még lesben ül sokáig,
Alkonyattól vár szerencsejelt:

Vár feszülten a nap áldoztaíg,
 S ím a várt szerencse megjelent:
 Ah de nem vad, könnyü kis pillangó,
 S szép sugár lány, röpteként csapongó.

„Tarka lepke, szép arany pillangó!
 Lepj meg engem, szállj rám kis madár;
 Vagy vezess el, merre vagy szállandó,
 A hol a nap nyúgodóba jár.“
 Szól s iramlik, s mint az őz futása,
 Könnyü s játszi a lány illanása.

„Istenemre!“ szóla felszökelve
 A vadász: „ez már királyi vad!“
 És legottan, minden mást feledve,
 Hévvél a lány nyomdokán halad.
 Ó a lányért, lány a pillangóért
 Versenyeznek tündér kedvtelésért.

„Mégvagy!“ így szól a leány örömmel,
 Elfogván a szállongó lepét;
 „Mégvagy!“ így szól a vadász gyönyörrel
 A leányra nyújtva jobb kezét;
 S rezzent kézből kis pillangó elszáll;
 A leány rab szép szem sugaránál.

II

Áll-e még az ősz Peterdi háza?
 Él-e még a régi harc fia?
 Áll a ház még, bár fogy gazdasága
 S telt pohárnál ül az ősz maga.
 A sugár lány körben és a vendég;
 Lángszemében csábitó varázs ég.

S Hunyadiért, a kidölt dicsőért,
 A kupák már felvillantanak,

Ősz vezére s a hon nagy nevéért
A vén bajnok könnyei hulltanak;
Most könnyűi, vére hajdanában
Böven omlott Nándor ostromában.

„Húnyt vezérem ifju szép sugára“
Szól az ősz most „éljen a király“
A vadásznak vér tolúl arczára
S még kupája illetetlen áll.
„Illetetlen mért hagyod kupádat?
Fogd fel gyermek és kövesd apádat.“

Mert apád én kétszer is lehetnék,
És ha ittam, az nincs cenkekért;
Talpig ember, akit én említék,
Nem gyaláz meg ő oly hősi vért!“
S illetődve s méltóság szemében
Kél az ifju, tölt pohár kezében:

„Éljen hát a hős vezér magzatja,
Addig éljen, míg a honnak él!
De szakadjon élte pillanatja,
Melyben attól elpártolni kél;
Egy király se inkább, mint hitetlen,
Nyűg a népen a rossz s tehetetlen.“

S mind zajosban, mindig hevesebben
Víg beszéd közt a gyors óra ment.
A leányka híven és hívebben
Bámulá a lelkes idegent.
„Vajh ki ő és merre van hazája?“
Gondolá, de nem mondotta szája.

„Téged is, te erdők szép virága,
Üdvözölve tisztel e pohár!
Hozzon Isten egykor fel Budába,
Ősz apáddal a vadász, elvár;

Fenn lakozva a magas Budában
Leltek engem Mátyás udvarában.“

Szól s bucsúzik a vadász, rivalva
Inti őt a kúrthang; menni kell.
Semmi szóra, semmi biztatásra
Nem maradhat vendéglőivel.
„Emlékezzél visszatérni hozzánk,
Jó vadász, ha meg nem látogatnánk.“

Mond szerényen szép Ilonka, állván
A kis csarnok végső lépcsőjén,
S homlokán az ifju megcsókolván,
Útnak indul a hold éjjelén,
S csendes a ház, ah de nincs nyugalma.
Fölveré azt szerelem hatalma.

III

Föl Peterdi s bájos unokája
Látogatni mentenek Budát:
Minden lépten nő az agg csodája,
Mert sok újat meglepetve lát.
A leányka titkon édes óra
Jövetén vár szép találkozóra.

S van tolongás s új öröm Budában:
Győzelemből várják a királyt,
A ki Bécsset vívó haragában
Vérboszút a rossz szomszédon állt.
Vágyva néz sok hű szem ellenébe:
Nem vidul még szép Ilonka képe.

„Hol van ő, a nyájas ösmeretlen?
Mily szerencse fordúlt életén?
Honn-e vagy tán messze költözötte
Jár az őzek hűvös rejtekén?“

Kérdi titkon aggó gondolattal,
S aera majd ég, majd színében elhal.

S felrobognak hadvész-ülte képpel
Újlaki s a megbékült Garák.
S a király jó, fölség érzetével
Környékeztvén őt a hős apák,
Ősz Peterdi ösmer vendégére,
A király az: „Áldás életére!”

„Fény nevére, áldás életére!”
Fenn kiáltja minden hű ajak;
Százszorozva visszazeng nevére
A hegy és völgy és a zárt falak.
Haloványan hófehér szobornál
Szép Ilonka némán és merőn áll.

„A vadászhoz Mátyás udvarában,
Szép leánykám, elmenjünk-e hát?
Jobb nekünk a Vértes vadonában,
Kis tanyánk ott nyúgodalmat ad.”
Szól az ősz, jól sejtő fájdalommal,
S a bús pár megy gondsujtotta nyommal.

És ha láttál szépen nőtt virágot
Elhajolni belső baj miatt:
Úgy hajolt el, félvén a világot,
Szép Ilonka titkos bú alatt.
Társasága lángzó érzemények,
Kínos emlék és kihalt remények.

A rövid, de gyötrő élet elfolyt,
Szép Ilonka hervadt sír felé;
Hervadása líliomhullás volt:
Ártatlanság képe s bánaté.
A király jön s áll a puszta házban:
Ők nyugosznak örökös hazában.

SZÓZAT

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, melyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezred év csatolt . .

Itt küzdenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbaink
A hosszú harc alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok vizály után,
Mégfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:
„Egy ezredévi szenvedés
Kér éltet vagy halált!”

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiában onta vért,

S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jőni kell, még jőni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százvezrek ajakán.

Vagy jőni fog, ha jőni kell,
A nagyszerű halál
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet súlyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny ül.

Légy híve, rendületlenül
Hazádnak, oh magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely:
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

A GUTTENBERG-ALBUMBA

Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai szűnnek
 S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
 Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezéből
 S a szent béke korát nem cudarítja gyilok;
 Majd ha baromból s ördögből a népszaroló dús
 S a nyomorú pór nép emberiségre javúl;
 Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
 És áldozni tudó szív nemesíti az észet;
 Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával
 És eget ostromló hangokon összekiált,
 S a zajból egy szó válik ki dörögve: „igazság!“
 S e rég várt követét végre leküldi az ég:
 Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
 Méltó emlékjelt akkoron ad a világ.

LISZT FERENCHEZ

Hirhedett zenésze a világnak,
 Bárhová juss, mindig hű rokon!
 Van-e hangod a beteg hazának
 A velőket rázó húrokon?
 Van-e hangod, szív háborgatója,
 Van-e hangod, bánat altatója?

Sors és bűneink a százados baj,
 Melynek elzsibbasztó súlya nyom;
 Ennek láncain élt a csüggedett faj
 S üdve lőn a tettlen nyugalom.
 És ha néha felforrt vérpapálya,
 Lázbetegnek volt hiú csatája.

Jobb korunk jött. Újra visszazállnak,
 Rég ohajtott hajnal keletén,
 Édes kínja közt a gyógyulásnak,

A kihalt vágy s elpártolt remény:
Újra égünk őseink honáért,
Újra készek adni életet s vért.

És érezzük minden érverését,
Szent nevére feldobog szivünk;
És szenvedjük minden szenvedését,
Szégyenétől lánggra gerjedünk;
És ohajtjuk nagynak trónusában,
Boldog — és erősnek kunyhájában.

Nagy tanítvány a vészek honából,
Melyben egy világnak szíve ver,
A hol rőten a vér biborától
Végre a nap földerűlni mer,
Hol vad árján a nép tengerének
A düh szörnyei gyorsan eltűnének;

S most helyettök hófehér burookban
Jár a béke s tiszta szorgalom;
S a művészet fénylő csarnokokban
Égi képet új korára nyom;
S míg ezer fej gondol istenésszel,
Fárad a nép óriás kezével:

Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanárja,
És ha zengesz a múlt napiról,
Légyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harc menydörgése szól,
S árja közben a szilaj zenének
Riadozzon diadalmi ének.

Zengj nekünk dalt, hogy mély sírjaikban
Őseink is megmozdúljanak,
És az unokákba halhatatlan
Lelkeikkel visszaszálljanak,
Hozva áldást a magyar hazára,
Szégyent, átkot áruló fiára.

És ha meglep bús idők homálya,
 Lengjen fátyol a vont húrokon;
 Legyen hangod szellők fuvolája,
 Mely keserg az őszi lombokon,
 Melynek andalító zengzetére
 Fölmerül a gyásznak régi tére;

S férfikarján a meggondolásnak
 Kél a halvány hölgy, a méla bű,
 S újra látjuk véseite Mohácsnak,
 Újra dúl a honfiháború,
 S míg könnyekbe vész a szem sugára,
 Enyh jön a szív késő bánatára.

És ha honszerelmet költenél fel,
 Mely ölelve tartja a jelent,
 Mely a hűség szép emlékezetével
 Csügg a múlton és jövőt teremt,
 Zengj nekünk hatalmas húrjaiddal,
 Hogy szivekbe menjen által a dal;

S a felébredt tiszta szenvedélyen
 Nagy fiakban tettek érjenek,
 És a gyenge és erős serényen
 Tenni tőrni egyesüljenek;
 És a nemzet, mint egy férfi, álljon
 Ércskarokkal győzni a viszályon.

S még a kő is, mintha csontunk volna,
 Szent örömtől rengedezzen át,
 És a hullám, mintha vérünk folyna,
 Áthevülve járja a Dunát;
 S ahol annyi jó és rossz napunk tölt,
 Lelkesedve feldobogjon e föld.

És ha hallod, zengő húrjaiddal
 Mint riad föl e hon a dalon,

Melyet a nép millió ajakkal
Zeng utánad bátor hangokon,
Állj közénk és mondjuk: hála égnek!
Még van lelke Árpád nemzetének.

AZ ÉLŐ SZOBOR

Szobor vagyok, de fáj minden tagom;
Eremben a vér forró kínja dül;
Tompán sajognak dermedt izmaid;
Idegzetem küzd mozdúlhatlanúl.

Szemeim előtt képek vonúlnak el
A népemésző harcok napiból:
Véráldozók a szent, örök jogért,
S bérért ölők éjszak csordáiból.

És látom gyermekimnek árnyait,
A végsatában elhullottakét,
Varsó falán s az égő falvakon
Vad üldözőmnek vérrel írt nevét.

És hallom a vesztett csaták zaját,
Az árulók bal suttogásait,
S fejökre hajh le nem zúdíthatom
A megcsalottak szörnyű átkait.

S nem sírhatok, bár hő zápor gyanánt
Szememben a könny százszor megered;
Midőn kiér a zord világ elé,
Hideg, kemény jéggyöngyökké mered.

Agyamban egyik örült gondolat
A másikat viharként kergeti:
Szent honfitűz, mely áldozatra kész,
S rút hitszegés, mely nyomban követi.

S a balszerencse minden ostora,
 Mely népem' érte annyi vér után;
 Magas dicsőség a harc reggelén,
 Inség, halál, gyalázat alkonyán.

S szivemben — oh mondhatlan szenvedés! —
 Lázongva forr a szent boszú heve!
 Gyúlt ház az, mely ön gazdájára ég,
 Kit nem ragad ki szomszédok keze.

S holott örökké él a fájdalom,
 Nehéz mellem sohajjal van tele:
 De rajta áll megbüvölt gát gyanánt
 A szenvedő szív márvány fedele.

Nem szólhatok; nyögésem néma jaj;
 Szó és fohász kihalnak ajkimon.
 A gondolat s az érzés ölyvei
 Csak benn tenyésznek gyötrő lángimon.

Emelten függ a harcra szomju kard,
 De nem mozdúlnak a feszült karok;
 Dermedten állnak lépő lábaim,
 S nagy kínjaimtól el nem futhatok.

Oldódjatok, ti megkövült tagok,
 Szakadj fel dúlt keblemből, oh sohaj!
 Légy mint a földrendítő éji vész,
 Bútól haragtól terhes és szilaj.

S te elnyomott szó hagyd el börtönöd',
 Törj át a fásúlt nemzedék szivén,
 Hogy megcsendüljön minden gyáva fül
 Mennydörgésedtől a föld kerekén.

Kevés, de nagy, mit szólni akarok:
 „Ember, világ, természet, nemzetek!

Ha van jog földön, égben irgalom,
Reám és kínaimra nézzetek!“

KESERŰ POHÁR

(Bordal a „Czilley s a Hunyadiak“ szomorújátékból)

Ha férfi lelkedet
Egy hölgyre föltevéd,
S az üdvösségedet
Könnyelműn tépi szét;
Hazug szemében hord mosolyt
És átkozott könyűt,
S míg az szivedbe vágyat olt
Ez égő sebet üt;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha, mint tenlelkenen,
Függél barátodon,
És nála titkaid:
Becsület és a hon,
S ő sima orgyilkos kezét
Befúrja szívedig,
Míg végre sorsod árulás
Által megdöntetik;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha szent gondok között
Fáradtál honodért,
Vagy vészterhes csatán

Ontottál érte vért,
 S az elcsábúltan megveti
 Hű buzgóságodat,
 S lesz aljas, — gyáva, — és buták
 Kezében áldozat;
 Gondold meg és ígyál:
 Örökké a világ sem áll;
 Eloszlik, mint a buborék,
 S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha fájó kebleden
 A gondok férge rág,
 S elhagytak hűtlenül
 Szerencse és világ,
 S az esedett hír, kéj s örömed
 Mind megmérgezve van,
 S remélni biztosabbakat
 Késő vagy hasztalan;
 Gondold meg és ígyál:
 Örökké a világ sem áll;
 Eloszlik, mint a buborék,
 S marad, mint volt a puszta lég.

S ha bánat és a bor
 Agyadban frigyre lép,
 S lassankint földerül
 Az életpuszta kép,
 Gondolj merészet és nagyot,
 És tedd rá éltedet:
 Nincs veszve bármi sors alatt
 Ki el nem csüggedett,
 Gondold meg és ígyál:
 Örökké a világ sem áll;
 De a mig áll, és a mig él
 Ront vagy javít, de nem henyel.

TÓT DEÁK DALA

Ha kedvem elborúl,
Mert pénzem nincs, vagy nem is volt,
Nadrágom, csizmám csupa folt,
S kapcám mégis szorúl:
Csak rajtad bámulok,
S tüstént kigyógyulok,
Roppant világ,
Dicső világ!

Mi szépek tájaid:
A hegy, völgy és a nagy terek
Hol dús kalászkok rengenek,
És zöld borág virít;
Mely drága gyűjtemény,
És ez mind nem enyém!
Oh szép világ,
Gazdag világ!

Akárhová megyek,
— S miért ne mennék? nem tudom —
Szép városokhoz visz a nyom,
Hol megpihenhetek;
Pedig látá az ég,
Egy házat sem rakék,
Oh szép világ,
Pompás világ!

S ha féktelen vizár,
Jég, tűz, vihar pusztítanak,
A ház és mező megromlanak:
Mi gondom? semmi kár!
Az ég be nem szakad,
A föld még megmarad.
Erős világ,
Szilárd világ!

S ha itt-ott éhezem,
Mi baj? van a ki jól lakott,
És hány van, a ki jót ivott!
Ha ezt elképzelem:
Étvágyam csöndesül,
A sor majd rám kerül.
Oh jó világ,
Boldog világ!

S nem ingyen süt-e rám
Az Isten napja mindenütt?
Kivévén, már ha lefeküdt,
S akkor sincs éjszakám:
A hold leszen napom,
Világát bámulom.
Arany világ,
Ezüst világ!

S ha mindezt megunom,
Csak tőlem függ, mivé legyek.
A legdicsőbb magyar leszek,
Mihelyt csak akarom:
Hazám' naggyá teszem,
Ki szólhat ellenem?
Dicső világ,
Magyar világ!

S ha majd nagy úr leszek:
Ispán, alispán, potrohos,
Magam, cselédem aranyos,
S mind rajtam függenek:
Ki hinné: én vagyok,
Ki most itt koplalok?
Oh szép világ,
Dicső világ!

A MERENGŐHÖZ

(Laurának)

Hová merült el szép szemed világa?
Mi az, mit kétes távolban keres?
Talán a múlt idők setét virága,
Min a csalódás könnye rengedez?
Tán a jövőnek holdas fátyolában
Ijesztő képek réme jár feléd,
S nem bízhatol sorsodnak jóslatában,
Mert egyszer azt csalúton kereséd?
Nézd a világot: annyi milliója,
S köztük valódi boldog oly kevés.
Ábrándozás az élet megrontója,
Mely, kancsalúl, festett egekbe néz.
Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár mint özön,
A telhetetlen elmerülhet benne,
S nem fogja tudni, hogy van szívöröm.
Kinek virág kell, nem hord rózsaberket;
A látni vágyó napba nem tekint;
Kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget:
Csak a szerénynek nem hoz vágya kint.
Ki szívben jó, ki lélekben nemes volt,
Ki életszomját el nem égeté,
Kit gőg, mohó vágy s fény el nem varázsolt,
Földön honát csak olyan lelheté.
Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába:
Egész világ nem a mi birtokunk;
A mennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.
Múlt és jövő nagy tenger egy kebelnek,
Megférhetetlen oly kicsin tanyán;
Hullámin holt fény s ködvárak lebegnek,
Zajától felrémül a szívmagány.
Ha van mihez bizhatnod a jelenben,
Ha van mit érezz, gondolj és szeress,

Maradj az élvvel kínáló közelben,
 S tán szebb, de csalfább távont ne keress,
 A birhatót ne add el álompénzen,
 Melyet kezedbe hasztalan szorítsz:
 Várt üdvöd kin se bánat ára léssen,
 Ha kart hizelgő ábrándokra nyitsz.
 Hozd, oh hozd vissza szép szemed világát;
 Úgy térjen az meg, mint elszállt madár,
 Mely visszajő ha meglelé zöld ágát,
 Egész erdő viránya csalja bár.
 Maradj közöttünk ifju szemeiddel,
 Barátod arcán hozd fel a derűt:
 Ha napja lettél, szép delét ne vedd el,
 Ne adj helyette bánatot, könyűt.

AZ EMBEREK

I

Hallgassatok, ne szóljon a dal,
 Most a világ beszél,
 S megfagynak forró szárnyaikkal
 A zápor és a szél,
 Könyzapor, mellyet bánat hajt,
 Szél, mellyet emberszív sohajt.
 Hiába minden: szellem, bűn, erény;
 Nincsen remény!

II

Hallátok a mesét: a népnek
 Atyái voltak,
 S a mint atyáik vétkezének,
 Ők úgy hullottanak:
 A megmaradt nép fölsüvölt:

Törvényt! s a törvény újra ölt.
Bukott a jó, tombolt a gaz merény:
Nincsen remény!

III

És jöttek a dicsők, hatalmas
Lábok törvény felett.
Volt munka: pusztított a vas!
S az ember kérkedett.
S midőn dicsői vesztenek,
Bújában egymást marta meg,
S a hír? villám az inség éjjelén:
Nincsen remény!

IV

És hosszú béke van s az ember
Rémítő szapora,
Talán hogy a dögvésznek egyszer
Dicsőbb legyen tora:
Sovár szemmel néz ég felé,
Mert hajh a föld! az nem övé,
Neki a föld még sírnak is kemény:
Nincsen remény!

V

Mi dús a föld, s emberkezek még
Dúsabbá teszik azt,
És mégis szerte dúl az inség
S rút szolgaság nyomaszt.
Igy kell-e lenni? vagy ha nem,
Mért oly idős e gyötrellem?
Mi a kevés? erő vagy az erény?
Nincsen remény!

VI

Istentelen frígy van közötted,
 Ész és rosz akarat!
 A butaság dühét növeszted,
 Hogy lázítson hadat.
 S állat vagy ördög, düh vagy ész,
 Bár melyik győz, az ember vész:
 Ez őrült sár, ez istenarcu lény!
 Nincsen remény!

VII

Az ember fáj a földnek; oly sok
 Harc- s békeév után
 A testvérgyűlölési átok
 Virágzik homlokán;
 S midőn azt hinnők, hogy tanul,
 Nagyobb bünt forral álnokúl.
 Az emberfaj sárkányfog-vetemény:
 Nincsen remény! nincsen remény!

 EMLÉKKÖNYVBE

Setét eszmék borítják eszemet.
 Szívemben istenkáromlás lakik.
 Kivánságom: veszszén ki a világ
 S e földi nép a legvégső fajig.

Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
 Elkárhozott lélekkel hasztalan
 Kialtozom be a nagy végtelent:
 Miért én éltem, az már dúlva van.

Ily férfitől, nemes hölgy, mit kívánsz
 Emléklapodba? Inkább adj nekem

Hitet, sejtelmet, egy reménysugárt,
Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.

Koldulni járnék ily remény- s hitért,
Megvenném azt velőm- és véremen.
Imádkozzál — te meghallgattatol —
Az tán segíthet ily vert emberen.

ELŐSZÓ

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
Zöld ág virított a föld ormain.
Munkában élt az ember, mint a hangya:
Küzdött a kéz, a szellem működött.
Lángolt a gondos ész, a szív remélt,
S a béke izzadt homlokát törölvén
Meghozni készült a legszebb jutalmat,
Az emberüdvöt, melyért fáradozott.
Ünnepre fordult a természet, ami
Szép és jeles volt benne megjelent.

Öröm — s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szózatot,
Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés hangján üdvözölje;
Hallottuk a szót. Mélység és magasság
Viszhangozák azt. S a nagy egyetem
Megszünt forogni egy pillantatig.
Mély csend lőn, mint szokott a vész előtt.
A vész kitört. Vérfagyaláló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Lélekzetétől meghervadt az élet,
Emberszivekben dúltak lábai.
A szellemek világa kialudt,
S az elsötétült égnek arcain
Vad fénnel a villámok rajzolák le

Az ellenséges istenek haragját.
 És folyton folyvást ordított a vész,
 Mint egy veszetté bőszült szörnyeteg.
 Amerre járt, irtóztató nyomában
 Szétszaggatott népeknek átkai
 Sohajtanak fel csonthalmok közül,
 És a nyomor gyámoltalan fejét
 Elhamvadt városokra fekteti.
 Most tél van és csend és hó és halál,
 A föld megőszült;
 Nem hajszálanként, mint a boldog ember,
 Egyszerre őszült az meg mint az Isten,
 Ki megteremtve a világot, embert
 A félig istent, félig állatot,
 Elborzadott a zordon mű felett
 És bánatában ősz lett és öreg.
 Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
 S az agg föld tán vendég-hajat veszen,
 Virágok bársonyába öltözik.
 Üveg szemén a fagy fölengedend,
 S illattal elkendőzött arcain
 Jó kedvet és ifjúságot hazud:
 Kérdjétek akkor azt a vén kacért,
 Hová tévé boldogtalan fiait?

MINT A FÖLDMIVELŐ

Mint a földművelő jól munkált földbe magot vet
 S várja virulását Istene s munka után:
 Úgy a sírokkal felszántott földbe halottit
 Hordja koronként a végtelen emberiség,
 És haloványan a dús, a szegény és a koronás fők
 Mennek alá, vig, bús, balga, mogorva vegyest.

A VÉN CIGÁNY

Húzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába;
Mit ér a gond kenyéren és vízen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig így volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondoldj a gonddal!

Véred forrjon mint az örvény árja,
Rendüljön meg a velő agyadban,
Szemed égjen, mint az üstökös láng,
Húrod zengjen vésznel szilajabban.
És keményen, mint a jég verése,
Oda lett az emberek vetése. —
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondoldj a gonddal! —

Tanulj dalt a zengő zivatartól,
Mint nyög, ordít, jajgat, sír és bömböl;
Fákat tép ki és hajókat tördel,
Életet fojt, vadat és embert öl,
Háboru van most a nagy világban
Isten sírja reszket a szent honban.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondoldj a gonddal!

Kié volt ez elfojtott sohajtás,
Mi üvölt, sír e vad rohanatban,

Ki dörömböl az ég boltozatján,
 Mi zokog mint malom a pokolban?
 Hulló angyal, tört szív, őrült lélek,
 Vert hadak vagy vakmerő remények?
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Míntha újra hallanók a pusztán,
 A lázadt ember vad keserveit,
 Gyilkos testvér botja zuhanását,
 S az első árvák sírbeszédeit,
 A keselynek szárnya csattogását,
 Prometheusz halhatatlan kínját,
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

A vak csillag, ez a nyomoru föld
 Hadd forogjon keserű levében,
 S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
 Tisztuljon meg a vihar hevében,
 És hadd jöjjön el Noé bárkája,
 Mely egy új világot zár magába.
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Húzd de még se, — hagyj békét a húrnak,
 Lesz még egyszer ünnep a világon;
 Majd ha elfárad a vész haragja,
 S a viszály elvérzik a csatákon,
 Akkor húzd meg újra lelkesedve

Isteneknek teljék benne kedve.
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derüljön zordon homlokod.
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

FOGYTÁN VAN A NAPOD

Fogytán van a napod,
Fogytán van szerencséd,
Ha volna is, minek?
Nincs a hová tennéd.
Véred megsűrűdött,
Agyvelőd kiapadt,
Fáradt vállaidról
Vén gúnyád leszakadt.
Fogytán van erszényed,
Fogytán van a borod,
Mire virradsz te még,
Szegény magyar költő,
Van-e még reménység?
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban
Hányszor álmodoztál,
Büszke reményekkel
Kényedre játszottál!

PETŐFI SÁNDOR

1823—1849

TÁ VOLBÓL

Kis lak áll a nagy Duna mentében;
 Oh mi drága e lakocska nékem!
 Könnyben úszik két szemem pillája,
 Valahányszor emlékszem reája.

Bár maradtam volna benne végig!
 De az embert vágyai vezérlik;
 Vágyaimnak sólyomszárnya támadt,
 S oda hagytam őslakom s anyámat.

Kínok égtek a szülőkebelben
 Hogy bucsúmnak csókját rá leheltem;
 S kinya lángi el nem aluvának
 Jéggyöngyétől szeme harmatának.

Mint ölelt át reszkető karjával!
 Mint marasztott esdeklő szavával!
 Oh, ha akkor látok a világba:
 Nem marasztott volna tán hiába.

Szép reményink hajnalcsillagánál
 A jövőndő tündéerkert gyanánt áll;
 S csak midőn a tömkelegbe lépünk:
 Venni észre gyászos tévedésünk.

Engem is hogy csillogó reményem
 Biztatott csak, minek elbeszélnem?
 S hogy mióta járom a világot,
 Bolygó lábam száz tövisre hágott.

... Szép hazámba ismerősök mennek;
 Jó anyámnak tőlök mit izenjek?
 Szóljatok be, földiek, ha lészen
 Utazástok háza közelében.

Mondjátok, hogy könnyeit ne öntse,
Mert fiának kedvez a szerencse — —
Ah, ha tudná mily nyomorban élek,
Megrepedne a szive szegénynek!

TEMETŐBEN

Fölhangolom olykor a lant idegeit,
Megzengeni téged, o kellemes élet!
— — Mert kellemes az, noha sok sebet ejt,
És rengetegekbe nem egy uta téved.

De bármi magasra törekszik a dal,
Bármint csalogassam az életi mézzel:
Mélázva örömtelen hangjaival
Mindenkor a sírban, a sírban enyész el.

Kivánatos a tavasz éke nekem,
Indúlok is olykor örülni virághoz;
S mig kertbe röpíti sugárit a szem,
Lábam temetői kereszték alá hoz.

Itt élek a szív komoly álmainak
A halk temető morajatlan ölében;
Akácai lombja rezegve inog,
Hintázza az est fuvalomja szelíden,

A szobrok a domboru hant elején
Mindannyi betűi egy isteni lapnak;
Nagy gondolatit mikor olvasom én:
A sírba, a sírbul az égbe ragadnak.

Bús, tompa harang konog a faluban.
Új gödröt amott komor emberek ásnak.
Gyászhangra kíséri áhítatosan
A holtat honához a hamvadozásnak.

Sejtése szívemnek aligha csaland:
 Nem messze lehet már keze az időnek,
 Mely engem is ágyba tesz itten alatt,
 S szememre halál örök álmai jőnek.

Isten neki! üssön, ha ütnie kell,
 Mely pályafutásom elállja, az óra;
 Létem fonalai, szakadozzatok el,
 Társim, bucsucsókot a hervadozóra.

S mit sorsom elérni nem engede, nem!
 Bár vágyaimon koszorúba szövődék:
 Isten veled, égi virág . . . szerelem!
 S föld hajnali csillaga, napja . . . dicsőség!

BEFORDÚLTAM A KONYHÁRA

Befordúltam a konyhára,
 Rá gyujtottam a pipára . . .
 Azaz rá gyujtottam volna,
 Hogyha már nem égett volna.

A pipám javában égett,
 Nem is mentem én a végett!
 Azért mentem, mert megláttam.
 Hogy odabenn szép leány van.

Tüzet rakott eszemadta,
 Lobogott is, amint rakta;
 Jaj de hát még szeme párja,
 Annak volt ám nagy a lángja!

Én beléptem, ő rám nézett,
 Aligha meg nem ígézett!
 Égő pipám kialudott,
 Alvó szívem meggyúlادott.

A VIRÁGNAK MEGTILTANI NEM LEHET

A virágnak megtiltani nem lehet,
 Hogy ne nyíljék, ha jön a szép kikelet;
 Kikelet a lány, virág a szerelem,
 Kikeletre virítani kénytelen.

Kedves babám, megláttalak, szeretlek!
 Szeretője lettem én szép lelkednek —
 Szép lelkednek, mely mosolyog szelíden
 Szemeidnek bűvös-bájos tükrében.

Titkos kérdés keletkezik szivemben:
 Más szeretsz-e, gyöngyvirágom, vagy engem?
 Egymást űzi bennem e két gondolat,
 Mint ősszel a felhő a napsugarat.

Jaj ha tudnám, hogy másnak vár csókjára
 Tündér orcád tejben úszó rózsája:
 Bujdosója lennék a nagy világnak,
 Vagy od'adnám magamat a halálnak.

Ragyogj reám boldogságom csillaga!
 Hogy ne legyen életem bús éjszaka;
 Szeress engem, szívem gyöngye, ha lehet,
 Hogy az isten áldja meg a lelkedet.

FÜSTBE MENT TERV

Egész uton — haza felé —
 Azon gondolkodám:
 Miként fogom szólítani
 Rég nem látott anyám?

Mit mondok majd először is
 Kedvest, szépet neki?
 Midőn, mely bölcsőm ringatá,
 A kart terjeszti ki.

S jutott eszembe számtalan
 Szebbnél szebb gondolat,
 Mig állni látszék az idő,
 Bár a szekér szaladt.

S a kis szobába toppanék . . .
 Röpült felém anyám . . .
 S én csüggttem ajkán . . . szótlanul . . . .
 Mint a gyümölcs a fán.

AZ ALFÖLD

Mit nekem te zordon Kárpátoknak
 Fenyvesekkel vadregényes tája?
 Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
 S képzetem hegy-völgyedet nem járja.

Lenn az alföld tengersík vidékin
 Ott vagyok honn, ott az én világom;
 Börtönéből szabadúlt sas lelkem,
 Ha a rónák végtelenjét látom.

Felröpülök ekkor gondolatban . . .
 Túl a földön felhők közelébe,
 S mosolyogva néz rám a Dunától
 A Tiszáig nyúló róna képe.

Délibábos ég alatt kolompol
 Kis-Kunságnak száz kövér gulyája:
 Deleléskor hosszú gémű kútnál
 Széles vályu kettős ága várja.

Méneseznek nyargaló futása
 Zúg a szélben, körmeik dobognak.
 S a csikósok kurjantása hallik
 S pattogása hangos ostoroknak.

A tanyáknál szellők lágy ölében
Ringatózik a kalászos búza,
S a smaragdnek eleven színével
A környéket vígan koszoruzza.

Ide járnak szomszéd nádasokból
A vadlúdak esti szürkületben,
És ijedve kelnek légi útra,
Hogyha a nád a szélről meglebben.

A tanyákon túl a puszta mélyén
Áll magányos, dőlt kéményü csárda;
Látogatják a szomjas betyárok,
Kecskemétre menvén a vásárra.

A csárdánál törpe nyárfaerdő
Sárgul a királydinnyés homokban;
Oda fészkel a visító vércse,
Gyermekektől nem háborgatottan.

Ott tenyészik a bús árvalányhaj
S kék virága a szamárlenyeérnek;
Hűs tövéhez déli nap hevében
Meggihenni tarka gyíkok térnek.

Messze, hol az ég a földet éri,
A homályból kék gyümölcsfák orma
Néz, s megettök, mint halvány ködoszlop,
Egy-egy város templomának tornya. —

Szép vagy, alföld, legalább nekem szép;
Itt ringatták bölcsőm, itt születtem.
Itt boruljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sír is fölöttem.

CSOKONAI

Egy kálomista pap s Csokonai
Egymásnak voltak jó barátai.
Kilődul egyszer Debrecenből
S a jó barát előtt megáll,
S: ihatnám, pajtás! így kiált föl
Csokonai Vitéz Mihály.

„No ha ihatnál, hát majd ihatol,
Akad még bor számodra valahol,
Ha máshol nem, tehát pincében;
Ottan nem egy hordó bor áll“,
Szólt a pap, s leballag véle
Csokonai Vitéz Mihály.

„Ihol ni, uccu!“ fölkiált a pap,
A mint egy hordóból dugaszt kikap;
„Szaladj, csapért! ott fõnn felejtém;
Szaladj, öcsém, de meg ne állj!“
És fölrohan ló halálában
Csokonai Vitéz Mihály.

A likra tette tenyerét a pap;
Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap,
S a csap nem jött, és a pap morgott:
„De mi az ördögöt csinál,
Hol a pokolba marad az a
Csokonai Vitéz Mihály?“

Tovább nem győzte várni a csapot,
Ott hagyta a hordót, (a bor kifolyt),
Fõlmén a pincéből a házba,
De ott fõnn senkit nem talál.
Csak késõ este érkezett meg
Csokonai Vitéz Mihály.

Hát a dologban ez volt az egész:
Kereste ott fön­n a csapat Vitéz,
Zeget-zugot kikutat érte,
De csak nem jön rá, hogy hol áll?
És így csapért szomszéd­ba még­yen
Csokonai Vitéz Mihály.

A szomszéd­ban valami lak­zi volt.
Elébe hoztak ételt és italt;
És ím az étel és bor mel­lett
És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.

MÉRT NEM SZÜLETTEM EZER ÉV ELŐTT

Mért nem születtem ezer év előtt?
Midőn születtek Árpád daliái,
S ragadva kardot, a vérkedvelőt,
A nagy világgal mentek szembeszállni.

Beh mondtam volna csataéneket,
Versenyt rivalgót kürtjével Lehelnek,
Melynek zugási mennydörgéseket
Vadúl kavargó örvényökbe nyeltek.

Beh fölvettem volna magamat
Hadvész után nyerítő paripára,
Keresni a sírt vagy babéromat
Hazát teremtő harcok viharába.

Beh énekeltem volna diadalt,
Vitézeimnek, párdúc­bőrre dőlve,
Midőn az ütközetmoraj kihalt
S az áldomás csengése jött helyébe.

Vagyok henyélő század gyermeke,
 Hol megdalolni méltó tárgyam nincsen;
 S ha volna is, mi lenne sikere?
 Sínlődik a nyelv terhes rabbilincsen.

JAJ, BE BÚS EZ A HARANGSZÓ!

Jaj, be bús ez a harangszó!
 Neked harangoznak,
 Kedves, hervadt rózsaszála
 Tizenöt tavasznak!

A templomnál van koporsód,
 Koporsód van itten!
 Hova veled vőlegényként
 Egykor jőni hittem.

Védangyala kedvesemnek
 Odafönn a mennyben!
 Szánj és vedd el eszemet, vagy
 Vigasztalj meg engem.

Vagy talán te is meghaltál?
 Tán megölt a bánat?
 Hogy hervadni hagytad ezt a
 Legszebb rózsaszálat.

JÓJ, TAVASZ JÓJ!

„Jőj, tavasz, jőj!” — gondolám az ősszel, —
 „Várlak, mert boldogságommal jősz el;
 Kinn falun lesz ifju szép galambom,
 És szabad lesz őt meglátogatnom;
 S hogyha tőle száz mérföldre lennék,

Száz mérföldről is hozzája mennék.
 Ha jön a nap hajnal-ölelésre,
 Ha megy a nap éj-föleléstésre,
 És a hold, a szultán, ha belépe
 Csillaglyányos gazdag háremébe:
 Én galambom hű árnyéka lések,
 Követője minden lépésének,
 Mig szerelme, mint, tavasz! virágod
 Melegülő keblén kicsirázott,
 És a míg ő e virágot szűzi
 Pirulással én szívemre tűzi;
 S mért ne tűzné? s lehetlenség-e?
 Hogy menyasszonycsók leend a vége.
 Jőj, tavasznak illatos füzére!
 Tegyelek föl jegyesem fejére. ". . .

*   *

Jőj, tavasznak illatos füzére!
 Tegyelek föl sírja keresztjére.

A NÉGY ÖKRŐS SZEKÉR

Nem Pesten történt, a mit hallotok.
 Ott ily regényes dolgok nem történnek.
 A társaságnak úri tagjai
 Szekérre ültek és azon menének.
 Szekéren mentek, de ökörszekéren,
 Két pár ökör tevé a fogatot.
 Az országúton végig a szekérrel
 A négy ökör lassacsán ballagott.

Világos éj volt. A hold fenn vala;
 Halványan járt a megszakadt felhőkben,
 Miként a bús hölgy, a ki férjinek
 Sírhalmát keresi a temetőben.

Kalmár szellő járt a szomszéd mezőkön,
 S vett a füvektől édes illatot.
 Az országúton végig a szekérrel
 A négy ökör lassacskán ballagott.

A társaságban én is ott valék,
 S valék szomszédja épen Erzsikének.
 A társaságnak többi tagjai
 Beszélgetének s énekelgetének.
 Én ábrándoztam, s szóltam Erzsikéhez:
 „Ne válasszunk magunknak csillagot?“
 Az országúton végig a szekérrel
 A négy ökör lassacskán ballagott.

„Ne válasszunk magunknak csillagot?“
 Szólék én ábrándozva Erzsikéhez,
 „A csillag vissza fog vezetni majd
 A múlt időknek boldog emlékéhez,
 Ha elszakaszt a sors egymástul minket.“
 S választottunk magunknak csillagot.
 Az országúton végig a szekérrel
 A négy ökör lassacskán ballagott.

A HAZÁRÓL

Lement a nap. De csillagok
 Nem jöttenek. Sötét az ég.
 Közel s távolban semmi fény nincs,
 Csak mécsvilágom s honszerelmem ég.

Szép csillag a honszeretet,
 Gyönyörűségesen ragyog.
 Szegény hazám, szegény hazám te,
 Neked kevés van ilyen csillagod.

Mécsemnek lángja mint lobog!
Mitől lobog? mi lengeti?
Éjfélűt ütött. Ti lengtek itten
Mécsem körül, ti népem ősei!

Mintha nap volna mindenik,
Oly tündöklők e szellemek,
Tündöklők, mert hisz a dicsőség
Sugármezébe öltözködtenek.

Ne nézz ősidre, oh magyar,
Ki most sötétségben vagy itt,
Ne nézz ősidre, e napokra . . .
Szemeid gyöngék . . . a napfény megvakít.

Hazám dicső, nagy ősei,
Ti földetrázó viharok!
Ti egykoron a porba omlott
Európa homlokán tomboltatok.

Oh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka;
Magyar tenger vizében húnyt el
Éjszak, kelet s dél hullócsillaga.

Csakhogr rég volt, midőn magyar
Fejekre termett a babér;
A képzelet sebes szárnyú sas,
Elfárad mégis, mire oda ér.

Oly rég elhervadt a babér
A magyaroknak homlokán,
Hazám, oly rég voltál te nagy, hogy
Nagyságod híre csak mese talán.

Már rég nem sírtam, s íme most
Pillámon egy könnyű rengedez.

Magyar nép, vajon hajnalodnak
Vagy alkonyodnak harmatcseppje ez?

Magyar dicsőség, mi valál?
Hullócsillag? mely tündökölt,
Aztán lehullott a magasból
És mindörökre elnyelé a föld.

Vagy üstökös vagy, oh magyar
Dicsőség! mely jött s távozék,
Hogy századok multával újra
Lássák fényét a népek s rettegjék?

AZ ŐRÜLT

Mit háborgattok?
Takarodjatok innen!
Nagy munkába' vagyok. Sietek.
Ostort fonok, lángostort, napsugarakból;
Megkorbácsolom a világot!
Jajgatnak majd és én kacagok,
Mint ők kacagtak, mikor én jajgattam.
Hahaha!
Mert ilyen az élet. Jajgatunk s kacagunk.
De a halál azt mondja: csitt!
Egyszer már én is meghalék.
Mérget töltöttek azok vizembe,
A kik megitták boromat.
S mit tettek gyilkosaim,
Hogy gaztettöket elleplezzék?
Midőn kiterítve feküdtem:
Reám borúltak s könnyezének.
Szerettem volna fölugrani,
Hogy orraikat leharapjam,
De nem harapom le! gondolám,

Legyen orrok és szagolják,
Ha rothadok, s fúladjanak meg.
Hahaha!
És hol temettek el? Afrikában.
Az volt szerencsém,
Mert egy hiéna kiása síromból.
Ez az állat volt egyetlen jóltevőm.
Ezt is megcsaltam.
Ő combom akarta megenni;
Én szívemet adtam oda,
S ez oly keserű volt, hogy megdőglött tőle.
Hahaha!
De hiába, csak így jár,
Ki emberrel tesz jót. Mi az ember?
Mondják: virágnak gyökere,
Amely fönn a mennyben virúl.
De ez nem igaz.
Virág az ember, melynek gyökere
Ott lenn van a pokolban.
Egy bölcs tanított engemet erre,
Ki nagy bolond volt, mert éhen hala.
Mért nem lopott? mért nem rabolt?
Hahaha!
De mit kacagok? mint a bolond;
Hisz sírnom kellene,
Sírtni, hogy oly gonosz a világ.
Az isten is felhő-szemével
Gyakran siratja, hogy megalkotá.
De mit használ az ég könnyűje is?
A földre hull, a ronda földre,
Hol az emberek lábbal tiporják,
S mi lesz belőle,
Az ég könnyéből? . . . . sár.
Hahaha!
Oh ég, oh ég, te vén kiszolgált katona,
Érdempénz melleden a nap,

S ruhád, rongyos ruhád a felhő.

Hm, így eresztik el a vén katonát,

A hosszú szolgálat jutalma

Egy érdempénz és rongyos öltözet.

Hahaha!

S tudjátok-e, mit tesz az emberi nyelven,

Midőn a fűrj azt mondja: pitypalatty?

Az azt teszi, hogy kerül az asszonyt!

Az asszony vonzza magához a férfiakat,

Mint a folyókat a tenger;

Miért? hogy elnyelhesse.

Szép állat az asszonyi állat,

Szép és veszedelmes;

Arany pohárban méregital.

Én ittalak, oh szerelem!

Egy harmatcseppnyi belőled édesebb,

Mint egy mézzé vált tenger;

De egy harmatcseppnyi belőled gyilkosabb,

Mint egy méreggé vált tenger;

Láttátok-e már a tengert,

Midőn a fergeteg szánt rajta

És vet beléje halálmagot?

Láttátok a fergeteget,

E barna parasztot,

Kezében villám-öszökével?

Hahaha!

Ha megérik a gyümölcs: lehull fájáról.

Érett gyümölcs vagy, föld, lehullanod kell.

Még várok holnapig;

Ha holnap sem lesz a végítélet:

Beások a föld közepéig,

Lőport viszek le,

És a világot a

Levegőbe röpítem . . . hahaha!

ITT ÁLLOK A RÓNAKÖZÉPEN

Itt állok a rónaközépen,
 Mint a szobor, merően.
 A pusztát síri csend fődé el,
 Mint elfödik a halottat szemfödéllal.
 Nagymessze tőlem egy ember kaszál;
 Mostan megáll,
 S köszörüli a kaszát . . .
 Pengése hozzám nem hallatszik át,
 Csak azt látom: mint mozg a kéz.
 És most ide néz,
 Engem bámul, de én szemem sem mozdítom . . .
 Mit gondolhat, hogy én miről gondolkodom?

TÜNDÉRÁLOM

Sajkás vagyok vad, hullámos folyón;
 Hullámszik a viz, reng a könnyű sajka,
 Reng, mint a bölcső, melyet ráncigál
 Szilaj kezekkel a haragvó dajka.
 Sors, életemnek haragos dajkája,
 Te vagy, ki sajkám úgy hányod-veted,
 Ki rám zavartad fergeteg módjára
 A csendriasztó szenvedélyeket.

Elfáradtam már, messze még a part?
 Mely befogad révébe; . . . vagy az örvény?
 Mely nyugodalmat szintugy ad, midőn
 Mélyébe ránt, a sajkát összetörvén.
 Sem part, sem örvény nincsen még előttem,
 Csak hánykódás, szak örökös habok;
 Hánykódom egyre a folyó nagy árján . . .
 Ki sem köthetek, meg sem halhatok.

De mily hang ez, mily túlvilági hang,
 Mely bévegyül a habzugás közé?
 Tán szellem, égbe szálló a pokolból,
 Hol büntetését már átszenvedé? . . .
 Egy hattyu száll fölöttem magasan,
 Az zengi ezt az édes éneket —
 Oh lassan szállj és hosszán énekelj,
 Haldokló hattyúm, szép emlékezet! . . . —

Nem voltam többé gyermek, s nem valék
 Még ifju. Ez az élet legszebb éve,
 Mint legszebb perc, midőn a hajnalégről
 Az éj kárpítja félig van levéve.
 Sötétség volt még egyfelől szivemben,
 De másfelől már pirosan kelének,
 Mint a közelgő nap szemeiből
 Kilőtt sugárok, a vágyak s remények,

A mire vágytam, bírni is reméltem,
 S a mit reméltem, azt el is nyerém;
 Talán azért, mert nem sok volt . . . egyéb sem,
 Mint pihenés egy hű barát ölén.
 Hű volt barátom, mert hisz ilyenkor még
 Nincsen kikelve a rejtett önérdék,
 E mindent elrágó hernyója a
 Baráti hűség virágos kertének.

Barátom hű volt; ürítgettem véle
 A boldog órák édes poharát,
 S a lelkesülés égi mámorában
 Sasként röpültem a világon át.
 S a merre szálltam, minden az enyém volt!
 A dúsgazdagság bársony pamlagára
 Hajtám le főmet, melyet övezett
 A dicsőségnek csillagkoronája.

Ily nagyszerűnek álmodám jövőmet,
S már hittem is, hogy ez való, nem álom . . .
De most egyszerre szívem, melyet a
Világgal tölték meg, tágulni látom;
Szívem tágúla, vagy tán a világ
Kisebbedett? azt nem tudom, de érzém,
Hogy kebelemben hézag támadott,
Hézag, keblemnek legmelegebb részén.

És napról-napra nőttön nőtt ez űr,
S ez űr miatt nem szállhatott már lelkem,
Félt, hogy mélyébe hull . . . s nem kelle többé,
Mit eddig olyan lángolón öleltem,
Nem kellett kincs és nem kellett dicsőség.
Mind a kettő oly fénytelen vala!
Oly fénytelen, mint lesz az ég idővel,
Ha elkopik majd csillagfátyola.

Nem kelle semmi, még a jó barát sem,
Magam magamnak voltam terhire,
S futottam, mint kit rémek serge üldöz,
Az életzajtól messzi-messzire.
Csöndes magányban keresék tanyát,
Sötét erdő völgyébe telepedtem . . .
Oh e magányban milyen alakok
Lengtek körülöm s szálltak el fölöttem!

Szívemből jöttek e tündéri lények,
Szívemnek nem rég támadt üregéből,
Tündéri lények, milyenekre félig
Emlékezém a szép gyermekregékből.
„Megálljatok! megálljatok!” kiálték,
„Oh, csak egy álljon meg közületek.
Csak addig, míg egy csók s egy ölelés tart!”
Nem álltanak meg; mind eltűntenek.

Kerestem őket, és meg nem lelém.
Még csak nyomukra sem akadhaték;
Nyom nélkül jártak, oly könnyűk valának,
Könnyebbek, mint a szellő, mint a lég.
S minél messzebbre távoznak tőlem,
Minél homályosabban láttam őket,
Annál dicsőbbek voltak, és szívem
Annál emésztőbb sovárgásban égett.

Szívem sovárgott és én sorvadék.
Társim nevettek a sápadt fiún,
Csak jó barátom, ő nem nevetett,
Fejét csóválta búsan, szomorún.
Mi lelt? kérdezte; én nem felelek,
Mert hisz magam sem tudtam, hogy mi lelt.
Szomjas valék, s vizet hiába ittam,
Nem enyhíté viz a tikkadt kebelt.

S meguntam ezt a földi életet,
Mely elvesztette szépségét szememben.
Föl, föl! mondám, a mennybe! a hová
Fájó szívemnek tündérnépe lebben;
Föl a mennyekbe! ha a léget szívom,
Mit ők színek: tán majd e szomj nem éget...
S ha ott is futnak tőlem? ah, utánok
Keresztülbolygom a nagy mindenséget! —

Fényes tavasz volt. A mezőn szivárvány,
Égő szivárvány százezer virágbul;
De rám oly búsan néztenek... talán
Tudták, hogy elkészülök a világbul.
A legnagyobb hegy tetejére mentem,
Onnan tekinték föl az ég felé.
Átlátszó kék volt a felhőtlen ég...
Belé láttam... tisztán láttam belé...

Ábránd-alakjaim legszebbike
Ott volt az égben. Ajka mozgott ; szinte
Hallottam hívó hangjait . . . de jól
Láthattam, hogy felém kezével inte.
Megyek ! mondám, s a bérc szélére léptem,
A hol száz ölnyi mélység nyílt alattam.
Már-már ugrám . . . hátul egy kéz ragadt meg . . .
Eszmélet nélkül visszahanyatlottam.

Midőn eszméltem : a dicső alak,
Kit az egekben láttam az imént,
Ott állt mellettem . . . oh, mit érzék ?
Leírhatatlan édes érzeményt !
„Ilyen közel van hát a föld az éghez ?“
Zavart elmém-mel ekkép gondolkodtam,
„Im a mennyben vagyok szép angyalomnál,
S elébb egy perccel még a földön voltam.“

Ezt gondolám, de szólni nem tudék,
Avvagy talán nem mertem szólani,
Félvén, hogy majd ha ajkam megnyitom,
Keblemből a menny ki fog szállani.
És megragadtam angyalom kezét,
Hogy el ne tűnjék tőlem újolag,
És derekát átövezé karom,
Átövezé, mint egy égő szalag.

S merőn szemléltem fényes arcukatját.
Most is csodálom, hogy szemem világa
El nem vezett e földöntúli fénytől,
Midőn benéztem szeme csillagába,
Sötétkék csillag volt az ő szeme,
És szemöldöke fekete szivárvány,
S vállán úgy úsztak barna fürtei,
Miként az éj egy rózsatenger árján.

Meg mertem végre nyitni ajkamat,
 S beszéltem üdvről, angyalokrul, égről,
 Nagyon homályosan beszélheték,
 Mert ő nem értett semmit e beszédből.
 „Én lyány vagyok,“ szolt, „földi lyány, nem angyal;
 A hol vagyunk, ez a föld, nem az ég,
 S te itt a mélybe estél volna, ámde
 Én mentésedre még jókor jövék.“

„Legyünk tehát a földön,“ válaszoltam;
 „Földön vagy égen, az mindegy nekem,
 Csak oldaladnál, kedves oldaladnál;
 Hisz a hol te vagy, ott az én egem.
 De ülj le mellém, s engedd hogy karom
 Szorosabban fűzhessen át, oh engedd!
 Ugy is sajátom vagy, tulajdonom,
 Mert téged az én képzetem teremtett.“

Leültünk ott a szikla tetején,
 S beszélgeténk. Kérdezte: ki vagyok?
 „Egy bús sohajtás voltam eddig,“ szólék,
 „Öledben ím e csókkal meghalok.
 Most csókolj vissza, lyányka, hogy legyen
 Föltámadásom . . . — im, föltámadok,
 Mert csókod ért; s ki bú-sohaj valék,
 Most a gyönyörnek mosolya vagyok.“

Ő megcsókolt. Nem kéreté magát,
 Első szavamra ajkamon volt ajka;
 E csók! ez ajk! . . . mért nem váltunk itt kővé?
 Hadd függtem volna mindörökre rajta!
 E csók, e csók! ez édesb volt a méznél
 S az anyatejnél. Csak ezóta élek;
 Midőn elcsattant e csók ajkamon,
 Érzém, hogy ekkor szállt belém a lélek.

„Tekints körül,“ szólott a csók után
 A lányka, „látod, milyen változás?
 Én nem tudom, honnan s miként van ez,
 De mostan ég és föld egészen más,
 Kékebb az ég, sugárosabb a nap,
 S e fák alatt itt hűvösebb az árnyék,
 S pirosb a rózsza, illatosb a lég . . .
 Ah, mintha csak egy más világban járnék!“

„Más a világ, más, nem olyan minő volt,“
 Feleltem én, „vagy csak mi változánk?
 De bármiként van, mit törődünk véle,
 Midőn e változás áldás reánk!“
 Egymás ölében így fontuk tovább
 Beszélgetésünk rózsakötelét,
 S a mint eszméltünk szép ábrándjainkból,
 Láttuk, hogy a nap már a földre lép.

Alkonyodék. Arany felhőkön szállott
 A nap violaszin hegyek mögé.
 A messzeségbe nyúló rónaságot,
 E száraz tengert, halvány köd fődé.
 A szikla melyen állottunk, piroslott
 A végsugártól, miként bíbor párna
 A trónon. De hisz trón volt ez; mi rajta
 A boldogság ifjú királyi párja.

Elbúcsuzánk; nem szóval; szemeinkkel;
 S nem szomorúan, oh nem; oly vidáman!
 Az éjt úgy néztük, mint a haldokló
 A sírt, a melyen túl egy szebb világ van.
 Nem ígértük, hogy holnap eljövünk,
 De mind a ketten eljövünk, hiven,
 S így éltük által az egész tavaszt,
 Ajk ajakon, kéz kézben, szív szíven..

S így éltük által az egész nyarat.
 Minden napunk egy virágszál vala
 A bokrétából, melytül illatot nyer
 Az istenek olympi asztala.
 De e virágok elhervadtanak már ;
 Mit ér, szemlélnem száraz kelyhöket ?
 • Röpülj ki e szép kornak édenéből,
 Haldokló hattyúm, bús emlékezet !

Eljött az ősz, ez a vad zsarnoka
 A természetnek. Kérlelhetetlen karja
 Letépi a szegény fák levelét,
 A földre sujtja, és lábbal tiporja.
 Lábbal tiprá boldogságunkat is ;
 Reánk küldé enyészetes szelét
 Elválás képiben, s ez arcainknak
 Leszaggatá szép rózsalevelét.

Elváltunk, hogy ne lássuk egymást többé,
 Komoly borongó volt az őszi este ;
 A ködön át a távolból lánykámat
 Könnyes szemem még egyszer fölkereste,
 Aztán futottam, útat nem tekintve,
 Arcom, kezem tövistől vérezék . . . .
 Futottam árván, mint a hullócsillag,
 Melyet magából kilökött az ég. — —

Azóta arcom és kezem begyógyult,
 Arcom s kezem, mit tüske sérte meg,
 S szivemből is ki vannak irtva már
 Az elválástól támadott sebek ;
 De e sebeknél jobban fáj nekem most,
 Jobban fáj az, hogy már-már feledem
 Ábrándjaidnak édes üdvességét,
 Oh tündэрálom, első szerelem !

TE VAGY, TE VAGY, BARNA KIS LYÁNY

Te vagy, te vagy, barna kis lyány,
 Szemem s lelkem fénye!
 Te vagy mind a két életem
 Egyetlen reménye!
 Ha ez az egy reményem is
 Elmulandó álom,
 Nem leszek boldog sem ezen,
 Sem a más világon!

Álldogálok a tó partján
 Szomorúfűz mellett.
 Nekem való hely; engem ily
 Bús szomszédság illet,
 Nézem lecsüggő ágait
 Szomorúfűzfának,
 Mintha azok csüggedt lelkem
 Szárnyai volnának.

Elszállott már a madár a
 Hervadt őszi tájról,
 Hejh ha én is kiszállhatnék
 Búmnak országából!
 Nem szállhatok, mert búm oly nagy,
 Oly nagy, mint szerelmem,
 És szerelmem . . . és szerelmem . . .
 Oh ez véghetetlen!

DALAIM

Elmerengek gondolkodva gyakran,
 S nem tudom, hogy mi gondolatom van,
 Átröpülök hosszában hazámon,
 Át a földön, az egész világon! —
 Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
 Holdsugári ábrándos lelkemnek.

Ahelyett, hogy ábrándoknak élek,
Tán jobb lenne élnem a jövőnek,
S gondoskodnom . . . eh, mért gondoskodnám?
Jó az isten, majd gondot visel rám. —
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Pillangói könnyelmű lelkemnek.

Ha szép lyánnyal van találkozásom,
Gondomat még mélyebb sírba ásom,
S mélyen nézek a szép lyány szemébe,
Mint a csillag csendes tó vizébe. —
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Vadrózsái szerelmes lelkemnek.

Szeret a lyány? iszom örömben;
Nem szeret? kell inni keservemben.
S hol pohár és a pohárban bor van,
Tarka jókedv születik meg ottan. —
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Szivárványi mámoros lelkemnek.

Oh de míg a pohár van kezemben,
Nemzeteknek keze van bilincsen;
S a milyen víg a pohár csengése,
Olyan bús a rabbilincs csörgése! —
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Fellegei bánatos lelkemnek.

De mit tűr a szolgaságnak népe?
Mért nem kél föl, hogy láncát letépje?
Arra vár, hogy isten kegyelméből
Azt a rozsdá rágja le kezéről? —
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Villámlási haragos lelkemnek!

EGY GONDOLAT BÁNT ENGEMET

Egy gondolat bánt engemet:
Ágyban, párnák közt halni meg!
Lassan hervadni el, mint a virág,
Amelyen titkos féreg foga rág;
Elfogyni, lassan, mint a gyertyaszál,
Mely elhagyott, üres szobában áll.
Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj én nekem!
Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe
Eget-földet rázó mennydörgés dönt le . . . . — —
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva síkra lép,
Pirosló arccal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
“Világszabadság!”
S ezt elharsogják,
Elharsogják kelettől nyugatig,
S a zsarnokság velök megütkezik:
Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyjon az ifjui vér ki szivembül,
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
Hadd nyelje el azt az acéli zörejt,
A trombita hangja, az ágyudörejt,
S holttestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
S ott hagyjanak engemet összetiporva. — —
Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kíséretével

A hősokeket egy közös sírnek adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

A TISZA

Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly símán oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotolják hajjai fodrába'.

Síma tükrén a piros sugárok
(Mint megannyi tündér) táncot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga főveny-szőnyeg
Volt terítve, s tartott a mezőnek,
Melyen a levágott sarju-rendek,
Mint a könyvben a sorok, heverték.

Túl a réten néma méltóságban
Magas erdő; benne már homály van,
De az alkony üszköt vet fejére,
S olyan, mintha égne s folya vére.

Más felől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettye-bokrok tarkán,
Köztök egy csak a nyilás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők úsztak át az égen
Legmesszebről rám merengve néztek
Ködön át a mármarosi bércek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe
Egy madár csak néha füttyentett be.
Nagy távolban a malom zugása
Csak olyan volt, mint szunyog dongása.

Túlnan, vélem átellenben épen,
Pór menyecske jött. Korsó kezében.
Korsaját mig telemerítette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Minttha gyökeret vert volna lábam.
Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségétül.

Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! mentül inkább hallgatsz
Annál többet, annál szebbet mondasz. —

Késő éjjel értem a tanyára
Fris gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk.
Lobogott a rőzse-láng mellettünk:

Többek között szóltam én hozzájuk:
„Szegény Tisza, miért is bántjátok?
Annyi rosszat kiabáltok róla,
S ő a föld legjámborabb folyója.“

Pár nap mulva fél szendergésemből
Félrevert harang zugása vert föl,

„Jön az árviz! jön az árviz! hangzék,
S tengert láttam, a hogy kitekinték.

Mint az örült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bögve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!

A SZÉL

Ma lágyan suttogó, szelíd szellő vagyok,
Zöldelő mezőkön föl s alá sétálok,
Csókot lehelek a bimbók ajakára,
Édes meleg csókom hű szerelmi zálog.
„Nyíljatok, nyíljatok, tavasz szép leányi,
Ezt sugom fülökbe „nyíljatok, nyíljatok!“
És ők szemérmesen levetik leplöket,
S én szép keblökön a kéjtől elájulok.

Holnap süvöltő hang, vad fuvalom leszek,
Reszket előttem a bokor, mert fél tőlem,
Látja, hogy kezemben kés van, köszörült kés,
S tudja, hogy lombjait azzal lemetélem.
A virágoknak ezt sziszegem fülébe:
„Balga, könnyenhivő lányok, hervadjatok!“
Ők hervadtan hullnak az ősz kebelére,
S én rajtok hidegen, gúnyosan kacagok.

Ma lágyszellő vagyok, csendes folyó gyanánt
Úszom át a léggel néma nyugalomban,
Létezésemet csak a kis méhe tudja,
Mely hazafelé tart a rétről fáradtan;
Ha fáradtan száll a kis méh a tehertől,
Melyet oldalán visz, melyből mézet készít,
Tenyeremre veszem a kicsiny bogarat,
Úgy segítem elő lankadt röpülését.

Holnap vihar leszek, zúgó, bőgő vihar,
Szilaj paripámon a tengert bejárom,
S mint a tanító a csintalan gyermeknek,
Sötétzöld üstökét haragosan rázom.
Bejárom a tengert, s ha hajót találok:
Szárnyát, a lobogó vitorlát kitepem,
S árbocával írom a habokba sorsát,
Hogy nem fog pihenni többé kikötőben!

SÁRI NÉNI

A küszöbön guggol Sári néni,
Guggol s nem áll; nem akar már nőni.
Van nyergelve pápaszemmel orra,
Varrogat . . . tán szemfedőjét varrja.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Ami eddig ott lenn volt ruháján,
Odafönn van most a ránc orcáján;
Csak úgy lóg-lóg derekán ruhája,
Mintha rá villával volna hánnya.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Haja tél, — ha látom, szinte fázom —
Fejér, mint a fejerített vászon,
S borzasan ül feje tetejében,
Mint a gólyafészek a kéményen.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Befelé vette az utját szeme,
Ráúnt régi születőhelyire,
Ott benn pislog szomorún, nem vígan,

Mint a lámpa a beroskadt sírban.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Keble róna, puszta s csendes róna,
 Mintha már alatta szív se vóna;
 Ott van még a szív, de mozdulatlan,
 Csak nagy néha, csak elvétve dobban.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Vad, tékozló fiú az ifjúság,
 Két marokkal szórja gazdaságát,
 De jön apja, a zsugori vénség,
 S visszazedi elpazarlott kincsét.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sárikámnak, húgomnak nevezték!

ALKONY

Olyan a nap, mint a hervadt rózsa,
 Lankadtan bocsátja le fejét;
 Leveli, a halvány sugárok,
 Bús mosollyal hullnak róla szét.

Néma, csendes a világ körülöm,
 Távol szól csak egy kis estharang,
 Távol s szépen, mintha égből jönne
 Vagy egy édes álomból e hang.

Hallgatom mély figyelemmel. Oh ez
 Ábrándos hang jól esik nekem.
 Tudj' isten, mit érzek, mit nem érzek,
 Tudja isten, hol jár az eszem.

LEVÉL ARANY JÁNOSHOZ.

Meghaltál-e? vagy a kezedet görcs bántja, imádott
 Jankóm, vagy feledéd végkép, hogy létezem én is?
 Vagy mi az ördög lelt? . . . híred sem hallja az ember.
 Hogyha magába fogadt az öröklét bölcseje, a sír:
 Akkor béke veled, legyenek szép álmaid ott lenn,
 Feddő kérdésem nem fogja zavarni nyugalmad,
 Hogy mi okért hallgatsz? mért késel szólni levélben?
 Hogyha pedig görcs bánt, menj a patikába s iparkodj'
 Meggyógyulni, fiam, s aztán írd rögtön, azonnal.
 S ha feledél engem? ha barátod volna feledve?
 Dejsz úgy, öcsém, vész meg, kívánom tiszta szívem-
 bül.

Te mikoron nevedet keblem mélyébe leírtad,
 Mit tettél, tudod azt? gránitsziklába acéllal
 Vágtál életen át múlás nélküli betűket;
 Hát én? én nevemet karcoltam volna homokba,
 Melyet, névvel együtt, egy hó szellője is elfúj?
 Megköszönöm, ha netán így van . . . no de elhiszem
 inkább,
 Hogy rossz verseim is vannak, mint hogy te feledtél.
 Lomha vagy, itt a bibéd; restelsz, mint jó magam, írni.
 Kérlek, hagyd nekem a restséget, légy te serényebb,
 Lásd, nekem úgy illik, (s oly jól esik!) úgy-e lemond-
 dasz

Róla, ha én kérlek? — Hah! már is látlak ugorni,
 Mint ragadod nyakon a tollat, mint vágod az orrát
 A tintába, miként huzod a sok hosszú barázdát
 A papíron, ringy-rongy eszméket vetve beléjük . . .
 Mert ne is írd inkább, hogysem bölcs gondolatokkal
 Terheld meg leveled s gyomrom, mert semmi bolon-
 dabb

Nincsen, mint az okos levelek, s én iszonyuképen
 Irtózom tőlük; tán mert én nem tudok olyat
 Kompónálni, azért. Ez meglehet. Ámde hogy úgy van,
 Esküszöm erre neked túróstésztára, dohányra

És mindenfélére, mi csak szent s kedves előttem. —
 Drága komámasszony, kegyedet kérem meg aláz'san,
 Űsse agyon férjét és szidja meg istenesen, ha
 Még ezután sem fog nekem írni az ilyen-amolyan.
 Irjon mindenről hosszan, de kivált ha kegyedről
 Ir röviden, haragunni fogok majd hosszú haraggal,
 El ne feledje a barna Lacit s a szőke Julist, e
 Kedves gyermekeket. Hát a kert hogy van, amelynek
 Rózsáin szemeim sokszor függének, amíg a
 Messzerepült lélek hívemhez vitte szerelmét?
 És a csonka torony, mely a harcoknak utána
 Most szomorún hallgat gyér fű-koszorúzta fejével,
 S várja jövődjét, mely lábát ráteszi, s akkor
 Összeomol, mint a koldús, ha kikapja kezéből
 A mankót a halál . . . áll még a gólya fölötté,
 Méla merengéssel nézvén a messze vidékbe?
 Mindenről akarok, mi nekem kedves vala, tudni.
 Jártam azóta dicső szép tájakon, ámde tiétek
 Mindig eszemben volt, bár nincs mit rajta csodálni;
 A veletek töltött kor tette szivemben örökké.
 S jártam azóta magas fényes paloták körül, ahol
 Minden, minden nagy; gazdáik lelkekicsiny csak . . .
 Akkor eszembe jutott alacsony hajlékotok, ebben
 Mind kicsinyecske, de a gazdának lelke nagy és szép!
 Ejnye, mi a fene lelt engem, hogy szembe dicsérek?
 Most veszem észre, hohó! mind, amit mondtam,
 hazugság,
 Csúnya hazugság volt. Lé akartam csak kenyerezni
 A nótáros urat, hogy . . . hogy . . . hogy majd be-
 szerezzen
 Bakternek vagy kondásnak falujába, ha e szép
 Hívatalok valamelyike meg fog ürülni idővel.
 Hja, nekem is hozzá kell látnom végre, barátom,
 Házasodom, tudod azt, s tudod azt is, hogy jövedelmet
 Dús uradalmam nem hullat zsebeimbe, mióta
 Századik édes apám eladá vagy meg se szerezte,

S így az eléléshez nincsen mód, nincs! hivatal kell.
 Meghajtom fejemet, szépen mosolyogni tanúlok,
 Nyájas szófogadás, kígyó-csúszásu hizelgés
 Lesz kenyérem (s zsíros kenyérem) . . . hah, lesz a
kutyának,
 Nem pedig énnékem! pusztán a gondolat is már
 Lángfelhőket idéz véres szemeimnek elébe,
 És szívem tombol, mint a harmadfű csikó, ha
 A pányvás kötelet legelőször dobja nyakába
 A pásztor, hogy a ménesből kocsirúdhó' vezesse.
 Nem a tehertől fél, amelyet húznia kell majd,
 Nem! hanem a hámtól, mely korlátozza futását.
 És amit így elveszt, azt nem pótolja sem abrak
 Sem pedig a ragyogó szerszám. Mit néki az étel
 S a hiu fény; megelégeszik ő a pusztai gyeppele,
 Bármilyen sovány, s a záporosók szabad égnek alatta
 Verhetik oldalait s a bozót hadd tépje sörényét,
 Csak szabadon járjon, csak kergethesse tüzében
 A sivatag viharát s a villám sárga kígyóit — —
 Isten hozzátok! lelkeim múlatni szeretne
 Még veletek, kedves hiveim, de az elragadó szél
 Képzetelem szásrétü vitorlájába beléfújt,
 Szétszakad a horgony, fut gályám, elmarad a part,
 S ringat habkarján a látkör nélküli tenger,
 És míg az orkán zúg, s a felhők dörögenek, én a
 Lant idegébe kapok, s vad tüsszel zengi el ajkam
 Harsány himnuszodat, százszorszent égi szabadság!

FALU VÉGÉN KURTA KORCSMA

Faluvégén kurta korcsma,
 Oda rúg ki a Szamosra,
 Meg is látná magát benne,
 Ha az éj nem közelegne.

Az éjszaka közeledik,
A világ lecsendesedik,
Pihen a komp, kikötöttek,
Benne hallgat a sötétség.

De a kocsmá bezzeg hangos!
Munkálódik a cimbalmos,
A legények kurjogatnak,
Szinte reng belé az ablak.

„Kocsmárosné, arany virág,
Ide a legjobbik borát,
Vén legyen, mint a nagyapám;
És tüzes, mint ifju babám!

Húzd rá cigány, húzzad jobban,
Táncolni való kedvem van,
Eltáncolom a pénzemet,
Kitáncolom a lelkemet!“

Bekopognak az ablakon;
„Ne zugjatok olyan nagyon,
Azt üzeni az uraság,
Mert lefeküdt, alunni vágy.“

„Ördög bújjék az uradba,
Te pedig menj a pokolba! . . .
Húzd rá cigány, csak azért is,
Ha mindjárt az ingemért is!“

Megint jönnek, kopogtatnak:
„Csendesebben vigadjanak,
Isten áldja meg kendteket,
Szegény édes anyám beteg.“

Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,

Végét vetik a zenének
S haza mennek a legények.

SZEPTEMBER VÉGÉN

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet . . .
Úlj, hitvesem, úlj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rá bírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörlni véle könnyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

A TÉLI ESTÉK.

Hova lett a tarka szivárvány az égről?
 Hova lett a tarka virág a mezőkről?
 Hol van a patakzaj, hol van a madárdal,
 S minden éke, kincse a tavasznak s nyárnak?
 Oda van mind! csak az emlékezet által
 Idéztetnek föl, mint halvány síri árnyak.
 Egyebet nem látni hónál és fellegnél;
 Koldussá lett a föld, kirabolta a tél.

Olyan a föld, mint egy vén koldús, valóban,
 Vállain fejér, de foltos takaró van,
 Jéggel van foltozva, itt-ott rongyos is még,
 Sok helyen kilátszik mezítelen teste,
 Ugy áll a hidegben s didereg . . . az inség
 Vastagon van bágyadt alakjára festve.
 Mit csinálna kinn az ember ilyen tájban?
 Mostan ott benn szép az élet a szobában.

Áldja istenét, kit istene megáldott.
 Adván néki meleg hajlékot s családot.
 Milyen boldogság most a jó meleg szoba,
 S meleg szobában a barátságos család!
 Most minden kis kunyhó egy tündérpalota,
 Ha van honnan rakni a kandallóra fát,
 S mindenik jó szó, mely máskor csak a légbe
 Röpül tán, most beszáll a szív közepébe.

Legkivált az esték ilyenkor mi szépek!
 El sem hinnétek tán, ha nem ismernétek.
 A családfő ott fenn ül a nagy asztalnál
 Bizalmas beszédben szomszédal s komával,
 Szájokban a pipa, előttök palack áll
 Megtelve a pince legrégibb borával,
 A palack fenekét nem lelik, akárhogy
 Iparkodnak . . . újra megtelik, ha már fogy.

Kínálgatja őket a jó háziasszony,
Ne félj, hogy tisztjéből valamit mulasszon
Hejh mert ő nagyon jól tudja mit mikép kell,
A kötelességét ő jól megtanulta,
Nem bánik könnyen a ház becsületével,
Nem is foghatják rá, hogy fősvény vagy lusta.
Ott sűrög, ott forog, s mondja minduntalan:
„Tessék szomszéduram, tessék, komám uram!”

Azok megköszönik, s egyet hörpentenek,
S ha kiég pipájok, újra rátöltenek,
És mint a pipafüst csavarog a légben,
Akkép csavarognak szanaszét elméik,
És ami már régen elmúlt, nagyon régen,
Összeszedegetik, sorra elregélik.
Akitől nincs messze az élet határa,
Nem előre szeret nézni, hanem hátra.

A kis asztal mellett egy ifjú s egy lányka,
Fiatal pár, nem is a mult időt hányja.
Mit is törödnének a multtal? az élet
Előttök nagyon még, nem a hátok megett;
Lelkők a jövő látkörébe tévedt,
Merengve nézik a rózsafelhős eget.
Lopva mosolyognak, nem sok hangot adnak,
Tudja a jó isten, mégis jól mulatnak.

Amott hátul pedig a kemence körül
Az apró-cseprőség zúgva zszibongva ül,
Egy egész kis halom kisebb-nagyobb gyermek
Kártyából tornyokat csinál . . . épít, rombol . . .
Űzi pillangóit a boldog jelennek,
Tennapot felejtett, holnapra nem gondol.
Lám, ki hinné, mennyi fér el egy kis helyen:
Itt van egy szobában mult, jövő és jelen!

Holnap kenyérsütés napja lesz, szítál a
 Szolgáló s dalolgat, behallik nótája.
 Csikorog a kútgém ott kinn az udvaron,
 Lovait itatj' a kocsis éjszakára.
 Húzzák a cigányok valami víg toron,
 Távolról hangzik a bőgő mormogása.
 S e különféle zaj ott benn a szobába'
 Összefoly egy csendes lágy harmóniába.

Esik a hó, mégis fekete az utca,
 Nagy, vastag sötétség egészen behúzta.
 Járó-kelő ember nem is igen akad,
 Egy-egy látogató megy csak haza felé,
 Lámpája megvillan az ablakok alatt,
 S fényét a sötétség hirtelen elnyelé.
 Eltűnik a lámpa, a bennlevők pedig
 Buzgón találgatják: vajon ki ment el itt?

MINEK NEVEZZELEK?

Minek nevezzelek,
 Ha a merengés alkonyában
 Szép szemeidnek esti-csillagát
 Bámulva nézik szemeim,
 Mikéntha most látnák először . . .
 E csillagot,
 Amelynek mindenik sugára
 A szerelemnek egy patakja,
 Mely lelkem tengerébe foly —
 Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
 Ha rám röpítéd
 Tekinteted,

Ezt a szelíd galambot,
Amelynek minden tolla
A békeség egy olajága,
S amelynek érintése oly jó!
Mert lágyabb a selyemnél
S a bölcső vánkosánál — —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha megzendülnek hangjaid,
E hangok, melyeket ha hallanának
A száraz téli fák,
Zöld lombokat bocsátanának,
Azt gondolván,
Hogy itt már a tavasz,
Az ő régen várt megváltójok,
Mert énekel a csalogány — —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha ajkaimhoz ér
Ajkadnak lángoló rubintköve,
S a csók tüzében összeolvad lelkünk,
Mint hajnaltól a nappal és az éj,
S eltűn előlem a világ,
Eltűn előlem az idő,
S minden rejtélyes üdvességeit
Árasztja rám az örökkévalóság — —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Boldogságonnak édes anyja,
Egy égbe rontott képzelet
Tündér leánya,
Legvakmerőbb reményimet
Megszégyenítő ragyogó valóság,

Lelkemnek egyedűli,
 De egy világnál többet érő kincse.
 Édes szép ifju hitvesem,
 Minek nevezzelek?

A PUSZTA, TÉLEN

Hejh, mostan puszta ám igazán a puszta!
 Mert az az ősz olyan gondatlan rossz gazda,
 Amit a kikelet
 És a nyár gyűjtöget,
 Ez nagy könnyelműen mind elfecséreli,
 A sok kincsnek a tél csak hült helyét leli.

Nincs ott kinn a juhnyáj méla kolompjával,
 Sem a pásztorlegény kesergő sípjával,
 S a dalos madarak
 Mind elnémultanak,
 Nem szól a harsogó haris a fű közül,
 Még csak egy kicsiny kis prücsök sem hegedül.

Mint befagyott tenger, olyan a sík határ,
 Alant röpül a nap, mint a fáradt madár,
 Vagy hogy rövidlátó
 Már öreg korától,
 S le kell hajolnia, hogy valamit lásson . . .
 Így sem igen sokat lát a pusztaságon.

Üres most a halászkunyhó és a csőszház;
 Csendesek a tanyák, a jószág benn szénáz;
 Mikor vályu elé
 Hajtják este felé,
 Egy-egy bozontos bús tinó el-elbődül,
 Jobb szeretne inni kinn a tó vizébül.

Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról, és a küszöbre teszi,
Mevágja nagyjából,
S a csizmaszárából
Pipát húz ki, rátölt és lomhán szipákol,
S oda-oda néz: nem üres-e a jászol?

De még a csárdák is ugyancsak hallgatnak,
Csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak,
Mert a pince kulcsát
Akár elhajítsák,
Senki sem fordítja feléjük a rudat,
Hóval söpörték be a szelek az utat.

Most uralkodnak a szelek, a viharok,
Egyik fönn a légben magasan kavarog,
Másik alant nyargal
Szikrázó haraggal,
Szikrázik alatta a hó, mint a tűzkő,
A harmadik velök birkozni szembe jő.

Alkonyat felé ha fáradtan elúlnak,
A rónára halvány ködök települnek,
S csak félig mutatják
A betyár alakját,
Kit éji szállásra prüszögve visz a ló . . .
Háta mögött farkas, feje fölött holló.

Mint kiűzött király országa széléről,
Visszapillant a nap a föld pereméről,
Visszanéz még egyszer
Mérges tekintettel,
S mire elér szeme a tulsó határra,
Leesik fejről véres koronája.

SZÜLŐFÖLDEMEN

Itt születtem én ezen a tájon
 Az alföldi szép nagy rónaságon,
 Ez a város születésem helye,
 Mintha dajkám dalával vón tele,
 Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
 „Cserebogár, sárga cserebogár!“

Ugy mentem el innen, mint kis gyermek,
 És mint meglett ember úgy jöttem meg.
 Hejh azóta húsz esztendő telt el
 Megrakodva búval és örömmel . . .
 Húsz esztendő . . . az idő hogy lejár!
 „Cserebogár, sárga cserebogár!“

Hol vagytok, ti régi játszótársak?
 Közületek csak egyet is lássak!
 Foglaljatok helyet itt mellettem,
 Hadd felejtsem el, hogy férfi lettem,
 Hogy vállamon huszonöt év van már . . .
 „Cserebogár, sárga cserebogár!“

Mint nyugtalan madár az ágakon,
 Helyről helyre röpköd gondolatom,
 Szedegeti a sok szép emléket,
 Mint a méh a virágról a mézet;
 Minden régi kedves helyet bejár . . .
 „Cserebogár, sárga cserebogár!“

Gyermek vagyok, gyermek lettem újra,
 Lovagolok fűzfasipot fújva,
 Lovagolok szilaj nádparipán,
 Vályuhoz mék, lovam inni kíván,
 Megittattam, gyi lovam, gyi Betyár . . .
 „Cserebogár, sárga cserebogár!“

Megkondúl az esteli harangszó,
 Kifáradt már a lovas és a ló,
 Haza megyek, ölébe vesz dajkán,
 Az altató nóta hangzik ajkán,
 Hallgatom, s félálomban vagyok már . . .
 „Cserebogár, sárga cserebogár“ . . . —

ARANY JÁNOS

1817—1882

NÉVNAPI GONDOLATOK

Itt ülök, az órák hosszú voltát mérvén,
 Minden társaságom egy homályos lámpa:
 És nincs földi lélek, aki erre térvén,
 Jó estét kívánni benyisson szobámba.

Nem tevék talán szert soha jó emberre?
 Boldogtalan aki nem bir egy baráttal:
 S én az enyéimről meghiszem, ismerve,
 Hogy ők, mint szerencsém, nem fordultak háttal.

Szűk ugyan lakásom, kényelmet sem adhat,
 És gazdája sorsát követi a konyha:
 De egy-két barátot mégis befogadhat
 S tűzhelyem hiányát kebelem pótolja.

Hát miért nem jönnek egy bizalmas szóra,
 Hogy velök megosszam a kevést, amim van.
 Szívemet legalább, ha egyéb nem volna . . . ?
 Oh, — mivel nyugosznak néma süket sirban:

S hol a puszta domb s egyszerű faoszlop,
 Mely szentté jelölje a föld egy zugolyját,
 Azt, hol testi részök sár-elemre oszlott
 S a feltámadásra magukat kiforrrják?

Volt-e kéz, midőn a végsugár kilobbant,
Eltakarni üszkét hamvas szemeiknek?
És fohász, midőn a föld reájok dobbant,
Nyúgalmat kívánni hült tetemeiknek?

Vagy talán a szélvész s rengeteg folyói
Jöttek el – nem lévén emberekben részvét –
Temetés helyett a messzeségbe szórni
Szegény boldogoknak rothadékony részét?

De hová juték? hisz örömnünnep van ma . . .
Ünnep? igen, az van; de öröm nincs jelen:
Nevem ünnepét én – zárkozván magamba –
Ti, kedves halottak, tinektek szentelem!

Mint az elhagyott sír, lekem oly kietlen,
Örök éjjelében csak rémeket látok:
Hadd gyujtsak ma benne – kiket úgy szerettem,
Azok emlékéül egy-egy kis világot!

Kis mécsfényt neked is, korod büszkesége,
Lángszellem! ki jövél s eltünél . . . de hova? –
Mint üstökös, melyet élők nemzedéke
Egyszer lát s azontul nem lát többé soha!

Oh! ha tán sok évek, tán lehunyt századok
Multán visszatérendsz, öltve más alakot:
Legyen boldog e nép s örömed oly tiszta,
Hogy ne kívánkozzál többé mennybe vissza!

FIAMNAK

Hála Isten! este van megint'.
 Mával is fogyott a földi kín.
 Bent magános, árva gyertya ég:
 Kívül leskelődik a sötét.
 Ily soká, fiacskám, mért vagy ébren?
 Vetve ágyad puha-melegen:
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem.

Látod, én szegény költő vagyok:
 Örökül hát nem sokat hagyok;
 Legfölebb mocsoktalan nevet:
 A tömegnél hitvány érdemet.
 Ártatlan szived tavaszkerében
 A vallást ezért öntözgetem.
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem.

Mert szegénynek drága kincs a hit,
 Tünni és remélni megtanít:
 S néki, míg a sir rá nem lehell,
 Mindig tünni és remélni kell!
 Oh, ha bennem is, mint egykor, épen
 Élne a hit, vígaszul nekem! . . .
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem.

Majd, ha játszótársaid közül
 Munka hí el — úgy lehet, korán —
 S idegennek szolgálsz eszközül
 Ki talán szeret . . . de mostohán!
 Balszamúl a hit malasztja légyen
 Az elrejtett néma könyeken.
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem.

Majd, ha látod, érzed a nyomort,
 Melyet a becsület válla hord;
 Megtiporva az erényt, az észet,
 Míg a véték irigységre kész
 S a butának sorsa földi éden:
 Álljon a vallás a mérlegen.
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem.

És, ha felnövén, tapasztalod,
 Hogy apáid földje nem honod
 S a bölcsőd s koporsód közti ür
 Századoknak szolgált mesgyeül:
 Lelj vigasztalást a szent igében:
 „Bujdosunk e földi téreken.“
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem.

Oh, remélj, remélj egy jobb hazát!
 S benne az erény diadalát:
 Mert különben sorsod és e föld
 Isten ellen zúgolódní költ. —
 Járj örömmel álmaid egében,
 Utravalód e csókom legyen:
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem!

ŐSSZEL

Híves, borongó őszi nap;
 Beült hozzám az unalom:
 Mint a madár, ki bús, ki rab,
 Hallgat, komor, fázik dalom.
 Mit van tennem? olvasni tán . . . ?
 Maradj Homér fénydús egeddel,

Maradj te most! . . . Jer Ossián
Ködös, homályos énekeddel.

Mert fájna most felhőtlen ég,
Mosolygó, sima tengerarc,
Élénk verőfényes vidék —
Oh, fájna most nekem e rajz!
Kék fátyol messze bérc fokán —
Arany hajó, mely futva szegdel
Bíbor habot . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Ott kéken a Zeüisz-lakta domb;
Itt zölden a nyájas sziget;
Fölötte lomb, alatta lomb,
Árnyas berek, zengő liget, —
Hullám-mosott gazdag virány —
Fehér juhok s tulkok sereggel —
Minő kép ez! . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Füst koronáz erdőt, bokort,
Vendégies hívójelül;
Hősek családja, vig csoport,
Áldoz, toroz máglyák körül;
Lantszóra lejt ifjú, leány;
Kettős pohár, mézízü nedvvel,
Vígan forog . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

S ha zúdulnak véres esaták,
Szabadságért nem küzdenek,
Mert elnyomás, népszolgaság
Előttük ismeretlenek.
Törvényök nincs — boldog hiány
A vének élőszája rendel

Igazságot . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Oda van a szép nyár, oda!
A természet lassan kihál;
Nincs többé nagyszerű, csoda,
Többé se' napfény sem vihar;
Pacsirta nem szánt, csalogány
Nem zöngi dalját este, reggel;
Nincs délibáb . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Egyhangúság, egyformaság;
A nappal egy világos éj;
Nem kék az ég, nem zöld az ág,
Menny, föld határán semmi kéj;
Csak sír az égbolt ezután
Örök unalmu lanyha cseppel,
Míg szétolvad . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Oh jer, mulattass engemet,
Húnyó dicsőség lantosa;
Érdekli mostan lelkemet
Borongó ég, kihalt tusa,
Emlékhalom a harc fián,
Ki az utolsók közt esett el,
Remény nélkül . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Felhőid és zúgó szeled,
A zizegő haraszt, mohar,
Magános tölgy a domb felett,
Bolyongó tűz, hullámmoraj –
Ez, amit lelkem most kíván!
Enyésző nép, ki méla kedvvel

Multján borong . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Kinek sötétes éjjelen
A hős apákhoz költözött
Daliák lelke megjelen,
Alánéz bús felhők között
És int feléd: „Jer Ossián,
A holtakat miért vered fel?
Nincs többé Caledonián
Nép, kit te felgyujts énekeddel.“

RACHEL SIRALMA

Puha fejr ágyam hullámos redőin
Mily szépen alusztok, én szép csecsemőim;
Édes-é az álom? . . .
Unszoló emlőmet elfogadni késtek;
Balgatag reménnyel várom ébredétek —
De hiába várom.

Ah! hiszen nem fogtok ébredni, — tudom már, —
A ti nyúgovástok több a nyugalomnál.
Tudok mindent — jaj — jaj!
Nevető szememre nem nevettek vissza,
Gőgicsélő szómra nem rebegtek vissza
Csókra készítő ajkkal.

Halva vagytok, halva. Ime, itt a mély seb:
Mintha nem lett volna elegendő kisebb
Ajtó a halálnak!
Mintha gyenge csírárt egy ujj nem letörne —
Mintha kis galambfi nem meg volna ölve
Kit szíven nyomának!

Oh, hadd csókolom meg e vérző sebajkat,
 Mely, égre kiált bár, iszonyúan hallgat, —
 Oh, hadd mossa könnyem!
 Kiálts fel, te nyílt seb, boszuért az égre,
 Hogy kegyetlen szerződ meglakoljon végre,
 Lakoljon meg szörnyen!

Mi haszna! mi haszna: nincs már nekem fiam! —
 Folyna bár miattok boszuló vérfolyam,
 Föl nem ébrednének:
 Azt a kis patakot, mely a szívet hajtja,
 Ha egyszer elapadt, ki nem pótolhatja
 Óceánja vérnek.

Iszonyú Heródesz! ha már eltökéléd
 Ártatlanra fenni pallosodnak élet,
 Miért biztad másra?
 Szomjazó szemekkel mért nem jövél magad?
 Talán kőszivedből enyhe forrás fakad,
 Irgalom forrása.

Oh, ha láttad volna . . . oh, fiaim, lelkem! —
 Lerogyék előtte, sirva térdepeltem
 A vad pribék előtt;
 Kértem, hogy ne bántsa, mondtam ne ölje meg,
 Mert enyéim e szép ártatlan kisdedek:
 Hiába kértem őt! —

Sirt a vad poroszló, szemei könnyeztek;
 Azt hívém, nem bántja, azért áll oly veszteg!
 Feledém, hogy szolga:
 Ha te könnyezél ott, kemény szívű király
 Egy fiait féltő anya fájdalomnál, —
 Meg nem ölted volna.

Bethlehem leányi, kik anyák voltatok,
 Ne irigyeljétek e kettős bánatot,
 Ne irigyeljétek:

Ha nem volt oly büszke jogotok remélni
Mint Ráchelnek, ím a bánat is felényi
Részben jut tinéktek.

Temetés lesz holnap. Jertek el, oh jertek!
Látogassuk együtt a temetőkeretet;
Nem irtózom többé:
Fektessük le halvány gyermekimet szépen
— Kik alusznak immár az urnak kezében
Fiaitok közzé.

Ime, a szép tavasz kiesett az évből,
Egy nemzedék holt ki az emberiségből,
Nyugszik temetőben:
Serdül Bethlehemnek, felnő számos ifja:
De egynek se léssen születése napja
E két esztendőben.

Hah, de mily panasz, hogy e kor méhe meddő!
Ime, látok, látok . . . megnyilt a jövő
Távolban közelben.
Kiről annyi jósnak zenge ihlett szája
Megszületett, érzem, Júdának királya
Kicsiny Bethlehemben!

Zsarnoki féltésed vérengzése volt ez:
De tudd meg, de tudd meg, vérszopó Heródesz,
Hogy ő nincs elveszve!
Napjaid számítván, megifjult az idő,
És, kitől rettegsz, nem féli fegyverid ő,
Az Ige, az eszme!

DANTE

Állottam vízének mélységei felett.
 Síma volt a fölszin, de sötét, mint árnyék,
 Alig mozzantá meg a rózsalevelet,
 Mint rengéskor a föld, csak alig hullámlék.
 Acéltiszta tükre visszaverte híven
 A külső világot – engem is: az embert;
 De örvényeibe nem hatott le a szem,
 Melyeket csupán ő – talán ő sem – ismert.

Csodálatos szellem! egy a mérhetetlen
 Éggel, amely benne tükrödik alattam!
 Egy csak a fönségban és a terjedetben
 És, mivel mindenik oly megfoghatatlan,
 Az ember . . . a költő (mily bitang ez a név!)
 Hitvány koszorúját, reszketvén, elejti
 És, mintha lábait szentegyházba tenné,
 Imádvá borúl le, mert az Istent sejtí. –

E mélység fölött az értelem mér-ónja,
 Mint könnyű pehelyszál, fönnakad, fölleben:
 De a lélek érzi, hogy az örvény vonja,
 S a gondolat elvész csodás sejtelemben,
 Nemismert világnak érezi nyomását,
 Rettegő örömnék elragadja kéje,
 A leviathánnak hallja hánykodását . . .
 Az Ur lelke terült a víznek föléje.

Lehet-é e szellem az istenség része?
 Hiszen az istenség egy és oszthatatlan;
 Avvagy lehet-é, hogy halandó szem nézze
 A szellemvilágot, teljes öntudatban?
 Évezred hanyatlik, évezred kel újra
 Míg egy földi álom e világba téved,
 Hogy a hitlen ember imádni tanulja
 A köd oszlopában rejlő Istenséget.

SZÉCHENYI EMLÉKEZETE

1. Egy szó nyilallott a hazán keresztül,
Egy röpke szóban annyi fájdalom;
Éreztük, a mint e föld szive rezdül
És átvonaglik róna, völgy, halom.
Az első lír, midőn a szót kimondta,
Önön hangjától visszadöbbene;
Az első rémület kétségbe vonta:
Van-é még a magyarnak istene.
2. Emlékezünk: remény ünnepe volt az,
Mely minket a kétségbe buktatott:
Gyászról, halálról, szív-lesújtva szólt az,
Napján az Úrnak, ki feltámadott.
Már a természet is, hullván bilincse,
A hosszú, téli fásúlt dermedés,
Készíté új virágit hogy behintse
Nagy ünneped, dicső Fölbredés!
3. Immár az ég — ah, oly hideg korábban! —
Írántunk hő mosolyra engede;
A négy folyó és három bérc hónapban
Kilebbent a tavasz lehellete;
S melynek halálos — úgy tetszék — elasztta,
Életre pezsdült a kór sivatag;
Lassú folyót önérzelem dagasztta,
Büszkén rohant le a szilaj patak.
4. S fölzenge távol a menny boltos alja,
Gyümölcshezó év biztató jele
Hallott korán megdördülő morajja —
Midőn egyszerre villám sújta le.
„Széchenyi meghalt“ — Oh, mind, mind csalékony:
Te víg tavasz-nap! ujjongó mezők! . . .
„Széchenyi meghalt“ — S e nagy omladékon:
„Élünk-e hát mi?“ búsan kérdezők.

5. Mert élni hogyha nem fájúlva-tengés,
 Olcsó időnek hasztalan soka;
 De vérben, érben a vidám kerengés,
 Mely szebb jövődő biztos záloga;
 Ha célra küzdvén, nagy, nemes, dicsőre,
 Így összehat kezünk, szivünk, agyunk,
 Vezérszó: ildom, a zászlón: előre! —
 Ő az, ki által lettünk és vagyunk.
6. Megrontva bűnöd és a régi átok,
 Beteg valál, s nem érzéd, oh magyar;
 Nép, a hazában nem volt már hazátok:
 Sírt még hogy adna, állt az ős ugar.
 S mint lepke a fényt elkábulva issza,
 Ugy lőn nekünk a romlás — élvezet;
 Egy-két kebel fájt még a múltba vissza:
 Nem volt remény már, csak emlékezet.
7. De, mely a népek álmait virrasztja,
 Elhagyni a szelíd ég nem kívánt;
 Széchenyit küldé végtelen malasztja
 E holttetembe érző sziv gyanánt,
 Hogy lenne élet-ösztön a halónak,
 Bénult idegre zsongító hatás,
 Reménye a remény nélkül valónak:
 Önérzet, öntudat, feltámadás.
8. Midőn magát ez nem tudá szeretni,
 Ő megszerette pusztuló fáját.
 Oh, nemzetem, ha fognád elfeledni
 Hogyan viselte súlyos nyavalyád?
 És mennyi harcot küzde önmagával?
 Hány izgatott, álmatlan éjjelen?
 Míg bátorító Macbeth-jóslatával
 Kimondá: „a magyar lesz“ — hogy legyen!

9. Bizton, ezer bajunk közt, megtalálta
Azt a mi fő, s mindet befoglaló:
„Elvész az én népem, elvész — kiálta —
Mivelhogy tudomány nélkül való.“
S míg kétle a bölcs, hátrált a tevékeny,
Bújt az önérdek, fitymált a negéd;
Ő megjelenve, mint új fény az égen,
Felgyújtá az oltár szövétnekét.
10. És ég az oltár. Im, körébe gyűltünk,
Szétszórt bolyongók a vész idején.
Már is tüzénél szent lángra hevültünk,
Fénye világol sorsunk ösvenyén.
Oh, rakjuk e tüzet, hogy estve nála
Enyhet találjon áldó magzatunk!
Ez lesz a méltó, a valódi hála,
Mit a nagy Jóltevőnek adhatunk.
11. De hogy kövesse nyomdokát az ének?
Némúljon el, lant, gyöngye szózatod.
Hazám tudósi, könyvet nagy nevének!
Klió, te készítsd legdicsőbb lapod!
Évezredek során mit összejegyzél
Honfierény magasztos érdemét,
S arany betűkkel érc táblába metszél:
Abból alkosd Széchenyi jellemét.
12. Ird azt, ki a pusztán népét vezérli;
Ki kürtöl, és lerogy a régi fal;
Tarquín előtt ki arcát megcseréli;
Fülepet ostoroz lángajkival;
Ki győzni Athént csellel is szorítja;
Kit bős csoport elítél, mert igaz;
Ki Róma buktán keblét felhasítja —
Elég . . . a példa fáj: Széchenyi az!

13. Ő szól: s mely szinte már kővé meredten
Csak hátra néze, mint Lóth asszonya,
A nemzet él, a nemzet összeretten,
Átfut szivén a nemlét iszonya;
Szól újra: és ím lélek ül a szemben:
Rózsát az arcra élet színe fest;
Harmadszor is szól: s büszke gerjelemben
Munkálni, hatni, küzdeni vágy a test.
14. Hitel, Világ és Stádium! ti, három —
Nem kézzel írt könyv, mely bölcsel, tanít,
De a lét és nemlét közti határon
Egekbe nyuló hármass pyramid!
Ám, hadd üvöltsön a Számum viharja,
Dőljön nyugatról a sivár homok:
A bújdosók előtt el nem takarja,
Melyet ti megjelöltök, a nyomot.
15. S lőn új idő — a régi visszacsökkent —
Reményben gazdag, tettben szapora;
A „kised makk“ merész sudárba szökkent;
Ifjú! ez a kor: „Széchenyi kora.“
Nézd ez erőt: hatása mily tömérdek —
De ne imádj: a munka emberé —
Szellem s anyag, honszeretet s önérdek
Mily biztosan lejt a közjó felé.
16. Majd elborúl ni kezde láthatára:
Kik műve által lettünk magyarok,
Nem ügyelénk többé vezérnyomára,
Mi napba néző szárnyas Ikarok.
Oh, hogy riadt fel intő jós-ajakkal! —
S midőn a harc dúlt, mint vérbősz Kain,
Hogy áll a tört szívvel, mérve hajakkal —
Egy új Kasszándra Trója lángjain!

17. Hosszú, nehéz, sötét lőn akkor éjünk,
Nyugalma egy álarcozott halál;
S midőn a szív feldobbant, hogy reméljünk:
Nagy szellem! íme, köztünk nem valál.
Oh, mely irígy sors önző átka vett el,
Hogy ébredésünk hajnalát ne lásd? —
Vagy épen egy utolsó honfi-tettel
Tagadnod kelle — a feltámadást? . . .
18. Nem, Üdvezült, nem! . . . fájdalmunk hevében
Hamvad ne sértse káromló beszéd,
Oh, nézz egedből és örvendj e népen,
Mely soha így még nem volt a tiéd!
Leomlunk sirodon szent döbbenéssel,
A sujtó karra félve ismerünk:
De Antéuszként majd ez illetéssel
Küzdelseinkhez uj erőt nyerünk.
19. Emléket, oh hazám, mit adsz e sírra?
Hová tekintesz földeden, magyar,
Hol Széchenyi nevét ne lásd megírva
Örök dicsőség fénysugarival?
Ha büszke méned edzi habzó pálya,
Ha eszmeváltó díszes körbe gyűlsz,
Ha szárnyakon röpít a gőz dagálya,
Ha tenni szépre, jóra egyesülsz; —
20. Duna, Tisza . . . ez mely prüszögve hordja
Fékét, s szabályhoz törni kénytelen;
Amannak hódol a sziklák csoportja,
S Trajánusz híre újból megjelen;
Az ifju szép Pest, ki bizton ölelve
Nyújt Corvín agg várának hű kezét,
S az édes honni szót selypíti nyelve — —
Széchenyié mind ez emlékezet!

21. Széchenyi hírét, a lángész csodáit,
 Ragyogja minden, távol és közel:
 Áldozni még jerünk – ah, oly sokáig
 Nem értők – Széchenyi szivéhez el.
 Nem láttuk, e szív néha mit palástol
 Hordván közöny havát és gúny jegét:
 Hogy óvni gyöngye csíráit fagyástól
 Őrizze életosztó melegét.
22. Értünk hevült, miattunk megszakadt szív,
 Te, az enyészet ágyán porladó!
 Késő, de tartozott szent hódolat hív:
 Egy nemzeté, ím, e hálás adó.
 El kelle buknunk – haj, minő tanulmány! –
 Meg kelle törnöd – óh, mily áldozat! –
 Hogy romjaidra s romjainkra hullván,
 Adjunk, Igaz! tenéked igazat.
23. Szentebb e föld, honunk áldott alapja,
 Mióta, nagy szív, benne nyúgoszol;
 Szentebb a múltak ezredévi lapja,
 Mióta, nagy név, hozzá tartozol.
 Koszorút elő! . . . morzsoljuk el könyűnket:
 Az istenülés perci már ezek!
 Borítsa ünneplő mirtusz fejünket:
 Reményé váljon az emlékezet.
24. Nem hal meg az, ki milliókra költi
 Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
 Hanem leráztván, a mi benne földi,
 Egy éltető eszmévé finomúl,
 Mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye.
 A mint időben, térben távozik;
 Melyhez tekint fel az utód erénye:
 Óhajt, remél, hisz és imádkozik.

25. Te sem haltál meg, népem nagy halottja!
 Nem mindenestül rejt a cenki sír;
 Oszlásodat még a család siratja —
 Oh, mert ily sebre hol van balzsamír? . . .
 Mi fölkelünk: a fájdalom vigasztal:
 Egy nemzet gyásza nem csak leverő:
 Nép, mely dicsőt, magasztost így magasztal,
 Van élni abban hit, jog, és erő!

REGE A CSODASZARVASRÓL

Száll a madár, ágrul ágra,
 Száll az ének, szájrul szájra,
 Fű kizöldül ó sirhanton,
 Bajnok ébred hősi lanton.

Vadat úzni feljövének
 Hős fiai szép Enéhnek:
 Hunor s Magyar, két dalia,
 Két egytestvér, Ménrót fia.

Ötven-ötven jó leventét
 Kiszemeltek, hogy követnék;
 Mint valamely véres hadra,
 Fegyverkeztek könnyü vadra.

Vad előttük vérbe fekszik,
 Őz vagy szarvas nem menekszik;
 Elejtették már a himet —
 Üldözik a szarvas-gímet.

Gím után ők egyre törnek.
 Pusztá martján sós tengernek,
 Hol a farkas, hol a medve
 Sohasem járt, eltévedne.

De a párdúc, vad oroslán,
Végig üvölt a nagy pusztán,
Sárga tigris ott kölykezik,
Fiát eszi ha éhezik.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Már a nap is, lemenőben,
Tüzet rakott a felhőben;
Ők a szarvast egyre űzik, —
Alkonyatkor im eltűnik.

Értek vala éjszakára
K u r vizének a partjára;
Folyóvíznek partja mellett
Paripájok jól legelhet.

Monda Hunor: itt leszálljunk,
Megitassunk, meg is háljunk;
Monda Magyar: viradattal
Visszatérjünk a csapattal. —

Haj, vitézek! haj, leventék!
Micsoda föld ez a vidék,
Hogy itt a nap száll keletre?
Nem, mint másutt, naplementre?

Szólt egy bajnok; én ugy nézem,
Hogy lement az déli részen.
Szólt egy másik: nem gondolnám:
Ott vöröslik éjszak ormán.

Folyamparton ők leszálltak,
Megitattak, meg is háltak,
Hogy majd reggel, viradattal
Hazatérnek a csapattal.

Szellő támad hús hajnalra,
Bíborodik az ég alja;
Hát a szarvas nagy-merészen
Ott szökdécsel, túl a vízen.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Nosza rajta, gyors legények!
Érjük utól azt a gímet.
És—akarva, akaratlan —
Úzik ismét szakadatlan.

Kur folyót ők átalúszták,
Még vadabbak ott a puszták,
Ember ottan egy fűszálat,
Egy csöpp vizet nem találhat.

A föld háta fölomolván,
Szíksót izzad csupasz ormán.
Forrás vize nem iható,
Kénköves büzt lehel a tó.

Forrás keble olajt buzog;
Itt is, ott is égnek azok,
Mint sok őrtűz setét éjjel
Lobban a láng szerteszélyel.

Minden este bánva bánják,
Hogy e vadat mér' kívánják,
Mért is úzik egyre, nyomba,
Tévelyítő bús vadonba.

Mégis, mégis, ha reggel lett,
A gímszarvast űzni kellett,
Mint töviset szél játéka,
Mint madarat az árnyéka.

Száll a madár, száll az ének
 Két fiáról szép Enéhnek;
 Zengő madár ágrul ágra,
 Zengő ének szájrul szájra.

Vadont s a Dont ők felferik
 A Meóti kis tengerig;
 Süppedékes mély tavaknak
 Szigetére ők behatnak.

Ott a szarvas, mint a pára
 — Köd előtte, köd utána —
 Míg az ember szélyelnézne:
 Szemök elől elenyésze.

Hóha! hóha! Hol van a vad?
 Egy kiáltja: ihon szalad!
 Más kiáltja: itt van, itten!
 A harmadik: sehol sincsen!

Minden zugot megüldöznek,
 Minden bokrot átaldöfnek;
 Gyík ha rezzen, fajd ha rebben:
 De a gímvad nincs ezekben.

Szóla Magyar: hej! ki tudja
 Merre van a hazánk útja?
 Kerek az ég mindenfelé —
 Anyám, anyám meghalsz belé!

Szóla Hunor: itt maradjunk!
 Tanyát verjünk; itthon vagyunk;
 Selyem a fű, édes a víz,
 Fa-odúból csöpög a méz,

Kék folyam ad fényes halat,
 Vörhenyő vad ízes falat,
 Feszés az íj, sebes a nyíl,
 Harckalandon zsákmány a díj.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár, ágrul-ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Hogy elúntak otthon ülni,
Halat csalni, őzet űzni:
Uj kalandra, szebb csatára
Ereszkedtek a pusztára.

Pusztta földön, sík fenyéren
Zene hallik sötét éjen,
Zene, síp, dob, mély vadonban,
Mintha égből, mint álomban.

Tündér lyányok ottan laknak,
Táncot ropnak, úgy mulatnak,
Szöve ködből sátoruk van:
Ugy mulatnak sátorukban.

Férfi egy sincs közelébe';
De a földi lyányok szépe:
Lyányai Belárnak, Dúlnak,
Tündérséget ott tanulnak.

Dúl királyé, legszebb, kettő;
Agg Belaré tizenkettő;
Összesen mind: száz meg kettő
A tündérré válni kezdő.

Kemény próba: férfit ölni,
Kilenc ifjat megbüvölni,
Szerelemre csalogatni,
Szerelemtől szűz maradni.

Igy tanulnak tündérséget;
Szívszakasztó mesterséget;
Minden éjjel számot adnak,
S minden éjjel úgy vigadnak.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Hang után ők, szembe széllel,
Fény után ők, fődve éjjel,
Mennek óvást, mennek árnyon;
Ki lepét fog, lopva járjon.

Monda Magyar: ez a síp-hang,
Bátya, bennem végig csikland:
Monda Hunor: vérem hatja,
Szűzek árnya- fordulatja.

Haj vitézek! haj elébe!
Kiki egyet az ölébe!
Vigyük haza asszonyunkat;
Fújja felszél a nyomunkat.

Sarkantyúba lovat vesznek,
Kantárszárat megeresztnek;
A leányság bent, a körbe' —
Mind a körbe', sok az ölbe'.

Nagy silkoltás erre támad,
Futna szélyel a leányhad;
Elől tűzbe, hátul vízbe,
Mindenkép jut férfi kézbe.

Tündér lyányok ott eltűntek,
Szárnyok lévén elrepültek;
De a többi hova legyen?
Földbe bújjon? elsülyedjen? . . .

Abbul immár nincsen semmi:
Szűzi daccal tündér lenni;
Vágtat a ló, és a pusztán
Nagy üres éj hallgat oztán.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enébnék ;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Dúl leányi, a legszebbek,
Hunor, Magyar nője lettek ;
S a leventék, épen százan,
Megosztottak mind a százon.

Büszke lyányok ott idővel
Mebékéltek asszony fővel ;
Haza többé nem készültek :
Engesztelni fiat szültek.

Tó szigetje édes honná,
Sátoruk lőn szép otthonná,
Ágyok áldott nyugalommá :
Nincs egyéb, mi őket vonná.

Fiat szültek hősi nemre,
Szép leányt is szerelemre ;
Dali törzsnek ifju ágot,
Maguk helyett szűz virágot.

Hős fiakból ketten-ketten,
Két vezéré kétszer-ketten,
Feje lőn mind egy-egy nemnek ;
Száznyolc ágra ezek mennek.

Hunor ága hún fajt nemzett,
Magyaré a magyar nemzet ;
Szaporúság lőn temérdek :
A szigetben nem is fértek.

Szittyá földet előzönlék,
Dúl királynak dús örökjét ; —
És azóta hősök párja !
Híretek száll szájrul szájra,

V. LÁSZLÓ

Sűrű setét az éj,
 Dühöng a déli szél,
 Jó Budavár magas
 Tornyán az ércakas
 Csikorog élesen.

„Ki az? mi az? vagy úgy —“
 „Fordulj be és alugy
 Uram László király:
 A zápor majd eláll,
 Az veri ablakod.“

A felhő megszakad,
 Nyílása tűz, patak;
 Zúgó sebes özönt
 A réz csatorna önt
 Budának tornyiról.

„Miért zúg a tömeg?
 Kivánja e s k ü m e t? “
 „A nép, uram király,
 Csendes mint a halál,
 Csupán a m e n n y dörög.“

Megcsörren a bilincs.
 Lehull, gazdája nincs:
 Buda falán a rab
 — Egy-egy felhődarab —
 Ereszkedik alá.

„Hah: láncát tépi a
 Hunyadi két fia —“
 „Uram, uram, ne félj!
 László, tudod, nem él
 S a g y e r m e k , az fogoly.“

Mélyen a vár alatt
Vonúl egy kis csapat;
Olyan rettegve lép,
Most lopja életét . . .
    Kanizsa, Rozgonyi.

„Kettőzni kell az őrt,
Kivált Mátyás előtt!“
„Mátyás az itt maradt,
Hanem a többi rab —
    Ninesen, uram, sehol.“

A felhő kimerült,
A szélvihar elült
Lágyan zsongó habok
Ezer kis csillagot
    Rengetnek a Dunán.

„El! mig lehet s szabad!
Cseh-földön biztosabb.“
„Miért e félelem?
Hallgat minden elem
    Ég s föld határa közt.“

Az alvó aluszik,
A bujdosó buvik;
Ha zörren egy levél,
Poroszlót jőni vél
    Kanizsa, Rozgonyi.

„Messze még a határ?
Minden perc egy halál!“
„Legitten átkelünk,
Ne félj uram: velünk
    A gyermek, a fogoly.“

Az alvó felvirad,
A bujdosó riad;

Szellő sincsen, de zúg,
 Felhő sincsen, de bűg,
 S villámlik messziről.

„Oh adj, oh adj nekem
 Hús cseppet, hú csehem!“
 „Itt a kehely, igyál,
 Uram, László király,
 Enyhít . . . mikép a sír!“

Állj meg, boszú, megállj;
 Cseh-földön ül a rab:
 Cseh földben a király,
 Mindég is ott marad,
 De visszajő a rab . . .!

SZONDI KÉT APRÓDJA

Felhőbe hanyatlott a drégeli rom,
 Rá viaszasüt a nap, ádáz tusa napja;
 Szemközt vele nyájas, szép zöld hegy-orom,
 Tetején lobogós hadi kopja.

Két ifiu térdel, kezökben a lant,
 A kopja tövén, mint ha volna feszület.
 Zsibongva hadával a völgyben alatt
 Ali győzelem-ünnepet űlet.

‘Mért nem jön a Szondi két dalnoka, mért?
 Bülbül szavu rózsák két mennyei bokra?
 Hadd fűzne dalokból gyöngysorba fűzért,
 Odaillót egy huri nyakra!’

„Ott zöldel az ormó, fenn zöldel a hant
 Zászlós kopiával a gyaur basa sirján:
 Ott térdel a gyöngypár, kezében a lant,
 És pengeti, pengeti sírván:“

... S hogy feljöve Márton, az orosz pap
 Kevély üzenettel a bős Ali küldte:
 Add meg kegyelemre, jó Szondi, magad!
 Meg nem marad itt anyaszülte.

„Szép úrfiak! immár e puszta halom,
 E kopja tövén nincs mér zengeni többet:
 Jertek velem, ottlenn áll nagy vigalom,
 Odalenn vár mézizü sörbet —“

Mondjad neki Márton, ím ezt felelem:
 Kegyelmet uradtól nem vár soha Szondi,
 Jézussa kezében kész a kegyelem:
 Egyenest oda fog folyamodni.

„Serbet, füge, pálma, sok déli gyümölcs,
 Mit csak terem a nagy szultán birodalma,
 Jó illatu fűszer és drága kenőcs...
 Ali győzelem-ünnepe van ma!“

Had zúgjon az álgyu! pogány Ali mond,
 És pattog a bomba, és röpked a gránát;
 Minden tüzes ördög népet, falat ont:
 Töri Drégel sziklai várát.

„Szép úrfiak! a nap nyugvóra hajolt,
 Immár földi vállát bíbor színü kaftán.
 Szél zendül az erdőn, — ott leskel a hold:
 Idekinn hideg éj sziszeg aztán!“

A vár piacára ezüstöt, aranyt,
 Sok nagy becsü marhát máglyába kihordat;
 Harcos paripái nyihognak alant:
 Szügyeikben tört keze forгат.

„Aztán — no, hisz úgy volt! aztán elesett!
 Zászlós kopiával hős Ali temette;
 Itt nyugszik a halmon, — rövid az eset —;
 Zengjétek Alit ma helyette!“

Két dalnoka is volt, két árva fiú:
 Öltözteti cifrán bársonyba puhába:
 Nem hagyta cselédit – ezért öli bú –
 Vele halni meg, ócska ruhába'!

„S küldött Alihoz . . . Ali dús, Ali jó;
 Lány-arcotok a nap meg nem süti nála;
 Sátrában alusztok, a széltül is ó:
 Fiaim, hozzá köt a hála!“

Hogy vített ezerekkel! hogy vített egyedül!
 Mint bástya, feszült meg romlott torony alján:
 Íó kardja előtt a had rendre ledül,
 Kelevéze ragyog vala balján.

„Ruszt em maga volt ő! . . . s hogy harcola még,
 Bár álgyugolyótul megtört ina, térde!
 Én láttam e harcot! . . . Azonban elég:
 Ali majd haragunni fog érte.“

Mint hulla a hulla! veszett a pogány,
 Kő módra befolyván a hegy menedékét:
 Ő áll a halála vérmosta fokán,
 Diadallal várta be végét.

„Eh! vége mikor lesz? kifogytok-e már
 Dicséretiből az otromba gyaurnak?
 Eb a hite kölykei! vesszeje vár
 És börtöne kész Ali úrnak.“

Apadjon el a szem, mely célba vevé,
 Száradjon el a kar, mely őt lefejezte;
 Irgalmad, oh Isten, ne légyen övé,
 Ki miatt lőn ily kora veszte.

BOTH BAJNOK ÖZVEGYE

Hunyad alatt, egy kis házban,
Ült az özvegy, talpig gyászban;
Mint gyümölcs a fát, lehajtja
Nehéz gondja, gondolatja,
    Neveletlen négy magzatja.

„Gyertek elő — monda — gyertek
Négy apátlan árva gyermek:
Hadd szelek most a kenyérből,
Nem puhából, nem fehérből,
    Csak az árvai szegényből!

Hatalommal a rokon had
Elfoglalta birtokunkat:
Ide látszik a ház orma,
Ide barnul régi tornya,
    Ide villog a vitorla.

Jaj! mert a ki védelmezne,
Messze van az tőlünk, messze!
Levél oda el nem juthat,
Izenő szó oda nem hat,
    Követ onnan hirt nem hozhat.

Mert szószóló nyelve néma,
Ótalmazó karja béna;
Sirba szállott szemünk fénye,
Az özvegynek a reménye,
    Az árvának a törvénye!

Cserna vizén zúg a malom:
Más veszi a vámot azon;
Másnak zöldell a domb hátja,
Másnak a völgy selyem ágya, —
    Még az Isten is megáldja!

Kérdezi majd a jövevény:
 Bothi Bajnok hol van szegény?
 Both elesett, a hű bajnok,
 És az árvák, és az anyjok, —
 Tudja isten, merre vannak! —

Hunyad alatt egy kis házban
 Ül az özvegy, földig gyászban;
 Mint gyümölcs a fát, lehajtja,
 Nehéz gondja, gondolatja:
 Neveletlen négy magzatja.

TENGERI-HÁNTÁS

Ropog a tűz, messze süt a vidékre,
 Pirosan száll füstje fel a nagy égre;
 Körülállja egynehány fa,
 Tova nyúlik rémes árnya;
 S körülüli a tanyának
 Szép legénye, szép leánya.

„Szaporán, hé! nagy a rakás: mozogni!
 Nem is illik összebúva susogni.
 Ki először piros csőt lel,
 Lakodalma lesz az ősszel.
 — Tegyetek rá! hadd lobogjon:
 Te gyerek, gondolj a tűzzel.“

— Dalos Eszti szép leány volt, de árva,
 Fiatal még a mezei munkára;
 Sanyarú volt beleszokni:
 Napon égni, pirosodni,
 — Hűvös éj lesz, fogas a szél! —
 Derekának hajladozni.

Deli karcsú derekában a salló,
 Puha lábán nem teve kárt a talló;

Mint a buza, piros, teljes
 Kerek arca, maga mellyes,
 – Teli a hold, most buvik fel –
 Az egész lyány ugyan helyes.

Tuba Ferkó juhot őriz a tájon;
 Juha mételyt legel a rossz lapályon,
 Maga oly bús . . . mi nem éri?
 Furulyája mindég sí-ri,
 – Ahá! rókát hajt a Bodré –
 Dalos Esztert úgy kíséri.

Dalos Eszti – a mezőre kiment ő,
 Aratókkal puha fűvön pihent ő;
 De ha álom ért reájok,
 Oda hagyta kis tanyájok?
 – Töri a vadkan az „irtást“ –
 Ne tegyétek, ti leányok!

Szeder-inda gyors ruháját szakasztja,
 Tövis, talló piros vérit fakasztja;
 Hova jár, mint kósza lélek,
 Ha alusznak más cselédek? . . .
 – Soha, mennyi csillag hull ma! –
 Ti leányok, ne tegyétek.

Tuba Ferkó a legelőt megúrta,
 Tova hajtott, furulyáját se' fúttá;
 Dalos Eszter nem kíséri,
 Maga halvány, dala sí-ri:
 – Nagy a harmat, esik egyre –
 Csak az isten tudja, mér' rí.

Szomorún jár, tébolyog a mezőben,
 Nem is áll jól semmi dolog kezében;
 Éje hosszú, napja bágyadt,
 Szive sóhajt – csak egy vágyat:
 – De suhogjon az a munka! –
 Te, halál, vess puha ágyat.

Ködös őszre vált az idő azonban,
 Török is már a tengerit Adonyban;
 Dalos Eszter csak nem jött ki:
 Temetőbe költözött ki;
 – Az a Lombár nagy harangja! –
 Ne gyalázza érte senki.

Tuba Ferkó haza került sokára,
 Dalos Esztit hallja szegényt, hogy' jára;
 Ki-kimén a temetőbe
 Rossz időbe', jó időbe':
 – Kuvikol már, az ebanyja! –
 „Itt nyugosznak, fagyos földbe.“

Maga Ferkó sem nyughatik az ágyon,
 Behunyt szemmel jár-kei a holdvilágon;
 Muzsikát hall nagy-fenn, messze,
 Dalos Eszti hangja közte,
 – Ne aludj, hé! veic álmodsz –
 Azt danolja: „gyere! jöszte!“

Nosza, Ferkó felszalad a boglyára,
 Azután a falu hegyes tornyára;
 Kapaszkodnék, de nem éri,
 Feje szédül: mi nem éri? . . .
 – Tizenkettőt ver Adonyban:
 Elég is volt ma regélni. –

Lohad a tűz; a legények subába –
 Összebúnak a leányok csuhába;
 Magasan a levegőben
 Repül egy nagy lepedő fenn:
 Azon ülve muzsikálnak,
 Furulyálnak, eltünőben.

TETEMRE HIVÁS.

A radványi sötét erdőben
 Halva találták Bárczi Benőt.
 Hosszu hegyes tör ifju szivében,
 „Íme, bizonyság isten előtt:
 Gyilkos erőszak ölte meg őt!“

Kastélyába vitette föl atyja,
 Ott letevék a hús palotán;
 Ki se' terítetteti, meg se' mosatja:
 Vérben, a hogy volt, nap nap után;
 Hever egyszerű ravatalán.

Állata őrzeni négy alabárdost:
 „Lélek ez ajtón se' be, se' ki!...“
 „Hátha az anyja, szép huga már most
 Jönne siratni?“ — „Vissza! neki;
 Jaj, ki parancsom, élve, szegi!“

Fojtva teremről rejti teremre
 Halk zokogását asszonyi bú. —
 M a g a, pecséttel „hivja tetemre“,
 Kit szemre vesz, ölyvként, sanda gyanú.
 Legyen a seb vérzése tanú.

A palotát fedi fekete posztó,
 Déli verőn sem süt oda nap;
 Áll a tetemnél tisztí p ö r o s z t ó,
 Gyertya, feszület, kánoni pap;
 Sárga viaszfényt nyughelye kap.

„Jöjjenek ellenségi, ha voltak!“
 Jó, kit az apja rendre nevez;
 Hiába! nem indul sebe a holtnak
 Állva fejénél az vagy emez;
 „Gyilkosa hát uem ez . . . újra nem ez.“

„Hát ki? . . .“ riad fel Bárczi sötéten,
 „Boszulatlan nem foly ez ősi vér;
 Ide a gyilkost! . . . bárha pecsétem
 Váddal az önnön szívemig ér:
 Mindenki gyanús nekem, aki él!“

„Jöjjenek úgy hát ifju baráti!“
 Sorra belépdél sok dalia:
 Fáj nekik a hőst véribe' látni,
 S nem harc mezején elomlania.
 Erre se' vézrik Bárczi fia.

„Jöjjön az udvar! apraja, nagyja . .
 Jöjjön elő Bárcz, a falu, mind!“
 Megkönyezetlen senki se' hagyja,
 Kedves urára szánva tekint.
 Nem fakad a seb könnyre megint.

„Jöjjön az anyja, hajadon húga!“
 Künn a leány, már messze, sikolt;
 Anyja reárog, öleli bűgva:
 Mindre nem érez semmit a holt,
 Marad a tört vér — fekete folt.

„Jöjjön utolszor szép szeretője,
 Titkos arája, Kund Abigél!“
 Jó; — szeme villan s tapad a törre;
 Arca szobor lett, lába gyökér,
 Sebből pirosan buzog a vér.

Könnye se' perdül, jajja se' hallik,
 Csak oda kap, hol fészkel az agy:
 Iszonyu az, mi oda nyilallik! . . .
 Döbbenet által a szív ere fagy:
 „Lányom, ez ifju gyilkosa vagy!“

Kétszeri mondást – miut lebüvölten –
 Hallgat el, aztán így rebegi:
 „Bárczi Benőt én meg nem öltem,
 Tanum az Ég s minden seregi!
 Hanem e tört én adtam neki.

„Birta szivem’ már hű szerelemre,
 Tudhatta, közöttünk nem vala gát:
 Unszola mégis szóval „igenre“,
 Mert ha nem: ő kivégzi magát.
 Enyelgve adám a tört: nosza hát!“

S vadul a sebből a tört kiragadja,
 Szeme szokatlan lángot lövell,
 Kacag és sír, s fenvillogtatja
 S vércse-visongással rohan el.
 Vetni kezét rá senki se’ mer.

Odakinn lefut a nyílt utca során,
 Táncolni, dalolni se’ szégyell;
 Dala víg: „Egyszer volt egy leány,
 Ki csak úgy játszott a legénnyel,
 Mint macska szokott az egérrel!“

A TÖLGYEK ALATT

1. A tölgyek alatt
 Szeretek pihenni,
 Hova el nem hat
 Város zaja semmi.
 Zöld lomb közein
 „Áttörve“ az égbolt,
 S a rét mezein
 Vegyül árny – és fényfolt.

2. A tölgyek alatt
Oly otthonos itten!
Évem leapadt:
Ime, gyermek lettem,
Mint mikor a tölgy
Sudarát megmásztam,
Hol seregély költ –
S vígan madarásztam.

3. A tölgyek alatt
Több egykoru társsal
Madár-fiakat
Kifeszíténk nyárssal;
Jó tűz lobog ott,
Zizeg a kis bogrács –
S ha bealkonyodott,
Haza már egy ugrás.

4. A tölgyek alatt
Örömet valék én,
Bár a madarat
Hagytam utóbb békén.
Gyermeki önző
Korom ifjú ábránd
Veszi ösztönző
Szárnyára, s tovább ránt . . .

5. De tölgyek alatt
Valamerre jártam,
Szülő honomat
– Csak is ott – találtam;
S hol tengve, tunyán
Hajt s nem virul a tölgy:
Volt bár Kanaán
Nem lett honom a föld. –

6. A tölgyek alatt
Még most is elülök;
Bűv-kép csalogat,
Ábrándba merülök;
Hajó-kerekek
Zubogását hallom . . .
„Hajrá gyerekek:
A vízi malom!“
7. A tölgyek alatt
Im meglep az alkony,
Hűsebb fuvalat
Zörög át a parkon;
Felhők szeme rebben:
Haza sietek,
Jobb ott, melegebben,
Ki vén, ki beteg.
8. A tölgyek alatt
Vágynám lenyugodni,
Ha esontjaimat
Meg kelletik adni;
De akárhol vár
A pihenő hely rám:
Egyszerűen, bár
Tölgy lenne a fejfám!
-

EPILOGUS

Az életet már megjártam.
Többnyire csak gyalog jártam,
Gyalog bizon . . .
Legfőlebb ha omnibuszon.

Láttam sok kevély fogatot,
Fényes tengelyt, cifra bakot:
S egy a lelkem!
Soha meg se' irigyeltem.

Nem törődtem bennülővel,
Hetyke úrral, cifra nővel:
Hogy' áll orra
Az út szélén baktatóra.

Ha egy úri ló-csiszárral
Találkoztam s bevert sárral;
Nem pöröltem, —
Félreálltam, letöröltem.

Hiszen az útfélen itt-ott
Egy kis virág nekem nyitott:
Azt leszedve,
Mevolt szívem minden kedve.

Az életet, ím, megjártam;
Nem azt adott, a mit vártam:
Néha többet,
Kérve, kellve, kevesebbet.

Ada címet, bár nem kértem,
S több a hirnév, mint az érdem:
Nagyra vágyva,
Betelt volna keblem vágya.

Kik hiúnak és kevélynek —
Tudom, boldognak is vélnek:
S boldogságot
Irigy nélkül még ki látott?

Bárha engem titkos métely
Fölemészt: az örök kétely;
S pályám bére
Égető, mint Nessus vére.

Mily temérdek munka várt még! . . .
Mily kevés a mit beválték
Félbe'-szerbe',
S hány reményem hagyott cserbe'! . . .

Az életet már megjártam:
Mit szivembe vágyva zártam,
Azt nem hozta,
Attól makacsul megfoszta.

Egy kis független nyugalmat,
Melyben a dal megfogyanhat,
Kértem kérve:
S ő halasztá évrül-évre.

Csendes fészket zöld lomb árnyán,
Hova muzsám' el-elvárnám,
Mely sajátom;
Benne én, és kis családom.

Munkás, vidám öregséget,
Hol, mit kezdtem, abban véget . . .
Ennyi volt csak;
S hogy megint ültessek, oltsak.

Most, ha adná is már, késő:
Egy nyugalom vár, a végső:
Mert hogy' szálljon,
Bár kalitja már kinyitva,
Rab madár is, szegett szárnyon?

TOMPA MIHÁLY

1817—1868

ŐSZI TÁJNAK

1. Őszi tájnak hervadása!
Őszi napfény ragyogása!
Hervadásból, fényből támad
Lelkemen e kedves bánat.
2. Omlik a lomb, hallgat a dal;
Visszatérek gondolattal
A tavaszra, . . . ah de annál
Betegebbnek tetszik a táj!
3. Ez a rét volt olyan ékes?
Ez a határ olyan népes?
Ez a halom, völgy és tájék . . .
Mintha a sírkertben járnék!
4. Lemegy a nap nem sokára . . .
Haldoklásnak szent országa!
Olyan édes forró vággyal
Ölel téged lelkem által!
5. Az elmulás bája rajtad,
Lelkemen vesz mély hatalmat;
S bár meghalni kéne véled,
Mégis, mégis szeretnék!
6. Néma a táj, arca sápadt,
Rá derengő napfény árad;
Ah, mi vonzó szép halál van
E mosolygó hervadásban!
7. Édes terhed', édes álom!
Szinte érzem szempillámon;
Hogy lehajtsam, szinte vonja
Fejem' a fák hulló lombja.

8. A fák lombja csendesen hull! . . .
 Nem küzdéstül, fájdalomtól;
 Itt a végharc ösmeretlen:
 Lehet-e meghalni szebben . . .?!

A GÓLYÁHOZ

Megenyhült a lég, vídul a határ,
 S te újra itt vagy, jó gólya-madár!
 Az ócska fészket megigazgatod,
 Hogy ott kikölthesd pelyhes magzatod.

Csak vissza, vissza! meg ne esaljanak
 Csalárd napsúgár és siró patak;
 Csak vissza, vissza! nincs itt kikelet,
 Az élet fagyva van s megdermedett.

Ne járj a mezőn, temető van ott;
 Ne menj a tóba, vértől áradott;
 Torony-tetőkön nézvén nyughelyet:
 Tüzes üszökbe léphetsz, úgy lehet.

Házamról jobb ha elhurcolkodom,
 De melyiken tudsz fészket rakni, hol
 Kétségb'ésést ne hallanál alól
 S nem félhetnél az ég villámitól?

Csak vissza, vissza! dél szigetje vár,
 Te boldogabb vagy, mint mi, jó madár.
 Neked két hazát adott végzeted,
 Nekünk csak egy — volt! az is elveszett!

Repülj, repülj! és délen valahol
 A bujdosókkal ha találkozol:
 Mondd meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk;
 Mint oldott kéve, széthull nemzetünk . . .!

Sokra sír, sokra vak börtön borul,
 Kik élünk, járunk búsan, szótlantul;
 Van, aki felkél és sírván, megyen
 Uj hont keresni túl a tengeren.

A menyasszony meddőségért eped,
 Szüle nem zokog holt magzat felett,
 A vén lelke örömmel eltelik:
 Hogy nem kell élni már sok ideig.

Beszéld el, ah ...! hogy ... gyalázat reánk!
 Nem elég, hogy mint tölgy kivágatánk:
 A kidült fában őrlő szú lakik ...
 A honfi honfira vádaskodik.

Testvért testvér, apát fiú elad ...
 Mégis, ne szóljon erről ajakad,
 Nehogy, ki távol sír e nemzetem:
 Megutálni is kénytelen legyen!

—

A M A D Á R, F I A I H O Z

Száraz ágon, hallgató ajakkal
 Meddig ültök, csüggedt madarak?
 Nincs talán még elfeledve a dal,
 Melyre egykor tanitottalak?!

Vagy ha elmúlt s többé vissza nem jő
 A vig ének s régi kedvetek:
 Legyen a dal fájdalmas, merengő,
 Fiaim, csak énekeljetek!

Nagy vihar volt. Feldúlt berkeinken
 Enyhe, árnyas rejtek nem fogad,
 S ti hallgattok? elkészültök innen?
 Itt hagynátok bús anyátokat?!

Más berekben máskép szól az ének,
 Ott nem értik a ti nyelvetek' . . .
 Pusztá bár, az otthonos vidéknek,
 Fiaim, csak énekeljete!

Hozzatok dalt emlékül, a hajdan
 Lomb- s virággal gazdag tájirul;
 Zengjétek meg a jövőt, ha majdan
 E kopár föld újra felvirul.
 Dalotokra könnyebben derül fény,
 Hamarabb kihajt a holt berek;
 A jelennek búját édesítvén:
 Fiaim, csak énekeljete!

A bokorban itt az őszi fészek,
 Mely növelte könnyű szárnyatok':
 Megpihenni most is abba tértek,
 Bár a fellegek közt járjatok!
 S most, hogy a szél összevissza tépte:
 Ugy tennétek mint az emberek?
 Itt hagynátok, idegent cserélve . . .
 — Fiaim, csak énekeljete!

IKARUS

Vergődöm a tenger dagályán,
 Sirom nem lát remegni gyáván,
     Bátran nézek bele . . .
 A mélységtől sem fél, ki mint én,
 Föl a napig repüle szintén,
     És nem szédült feje.

Fent, fent valék . . . alázuhantam;
 Elmúlhatok: megvan jutalmam;
     Jelezve a siker . . .

Szép: akinek jut a dicső vég,
De azzal is köz a dicsőség,
Ki gondol, kezd, — ki mer.

Ülénk a bús sziget homokján,
S a vízre bámultunk . . . okolván
Sőkért a végzetet;
A túlpárt . . .! a tenger-nyomta távol,
Mit nem repül át, meg se lábol,
Ki földre született!

Repülni . . .! hah . . .! teremts magadnak,
Mit természet, sors megtagadtak!
S én, — szárnyat alkoték;
A föld színét elhagyva lábam;
Győzelmi zaj hangzék utánam . . .
— Hódítva volt a lég.

A szárny emelt, — vágytam s repültem,
Lázás gyönyörtől részegülten,
Nem félve, látva bajt;
Fent a magasban, mint magasabban . . .
A föld fiát, hogy béavassam
A lég titkába majd.

De, — illetvén, mi illethetlen:
A büszke nap bosszús-ijedten
Kél, üldöz és nyilaz . . .
Szárnym sívít, ízekre tágúl
S leválik . . . a tüzes sugártúl
Meglövadt a viasz!

. . . Vergődöm — vívok szél- s dagálllyal,
De rajtam új kéj futkos által;
Mily fennség . . .! mily esés . . .!
Hogy ezt felejtéssel takarja,
Tenger mélysége, ég haragja,
S vesztem: — mind, mind kevés!

A hullám a száraz felé tart,
 S titkát fű-fával közli a part,
     Énekli a madár;
 Völgybe s oromra könnyen ér el,
 S a szívbe szállván ingerével:
     Tenyészt, mint napsugár.

Élet jön a meddő szünetre . . .
 A gondolat, meg van születve,
     Nagy, munkás és örök;
 Leend sok, a ki fenn se szédül,
 Nem retteg a menny fellegétül,
     Bár villámlik, dörög.

Betöltve éltem hívatása! —
 A víz sirom' hadd ássa, ássa . . .
     Köszirt leszek neki;
 Habját, melyet szétzúza bennem,
 Ijedt, zajongó rendületben
     A felhőkig veti.

S léz a hab is, mely rám özönlék,
 Hogy elrejtsem: — felőlem emlék.
     Vész, víz, ha szendereg,
 Vagy foly köztük szilaj csatázás,
 Örökre zeng itt a kiáltás:
     Halandók, merjetek!

ISTEN AKARATJA

Elhervad a virág, kidől a büszke cser
 Mélység lesz a tető a tenger fenekén;
 Ama törvényt, mely szül, változtat, elseper,
 Egykor fénylő bolygók mutatják feketén. —

Ember, ki most nevet, zokogni megtanul,
 Meghal az átkozott, meghal a siratott;
 Nép lesz nagy nép felett s elvész óhatlanul . . .
 És mindez oh uram! a te akaratod.

A te akaratod! s midőn a fájdalom
 Tőrével a szíven nagy, mély sebet vere:
 Kemény szó támad a békétlen ajkakon
 S ég-földet vád alá fog a kín embere!
 Hab s örvénnyel dacol, széllal szemközt evez,
 Keble mind zordonabb, mint sorsa mostohább,
 Hanem e gondolat: az úr tetszése ez . . .
 Kemény hideg kőszirt — és nem mehet tovább.

Járván a temetőn tanutlan éjjeken,
 Egy kisdéd sír felett törnek meg térdeim,
 S felháborult elmém ugyan hányom-vetem
 Az élet és halál örök kérdéseim!
 Mért is végződtek oly kevéssel évei?
 Mig kérdezem fanyar leckén tanít az ész . . .
 Születtünk, meghalunk! ezt könnyű érteni;
 Azon megnyugodni nehéz, nagyon nehéz.

Ha feljajdul a húr, midőn ketté szakad,
 S az őszi lomb is ád hulltában gyenge neszt:
 Embernek, ami fáj, fájlalni nem szabad?
 Hisz egy bús öröme a szívnek ez, ha veszt!
 Az nem bölcselkedik, csak érez és szeret . . .
 S ki nem szól jobb-e az, különb-e, aki tűr?
 Míg a hivatlan könny szeméből megered
 S nyílt árulást tesz a kebel küzdelmirül!?

Ah! én is érzem a rejtett vihar dühét
 S kiontom lelkeimet nehéz fájdalmival!
 Szavam nem sérti az alvó világ fülét,
 A sír süket; mégis van engem, aki hall!

Te szám szerint tudod fejünk hajszálaít
S hogy boldogok legyünk, a létet úgy adod! . . .
Ezernyi könny s nyomor mégis honnét van itt . . . !?
— Uram nem érthetem a te akaratod! —

Mégis bár utaid titkát feszengetem,
És ajkaim pártos szavaktól zajganak:
Ne gerjedj oh Uram haragra ellenem;
Mely bennem így zajong, az a por . . . a salak!
És minden hasztalan! e földet megfutám,
Keresve enyhülést fájdalom közepett,
S oda jutok vissza sok kerengés után:
Nem gyógyíthat meg más, mint ki megsebhett.

S míg minden tél után kizöldül a kopár:
Éltünk se veszhet el örök bú s gyász miatt!
Elmúlik tőlem is a keserű pohár,
Melyet velem te bölcs tetszésed most itat.
Emelj, emelj, kit a csapás megrengete!
Segíts, hogy elbírjam viselni, ami ért!
S bár mit hoz a világ s élet története:
Tudjam, kitől van az s ne kérdezzem miért? —

Virágok és füvek harmatban ferdének,
Nyugodt, setét az éj; a holdvilág lement, —
Ahonnan áldással száll e lány permeteg:
Az én lelkemre is szálljon le béke, csend!
Hogy a sír hűs gyepén nyugtatva homlokom,
Higgyek, reméljek s ezt lehessen mondanom:
Ha elvesztettem itt, majd megtalálom ott . . . !
Legyen meg hát Uram, te szent akaratod!!

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF

1813—1871

BÚCSÚ

Isten veled, hazám, bátrak hazája,
 Isten veled, te völgy, ti zöld hegyek!
 Gyermek-reményim s bánatim tanyája,
 Isten veled, én messze elmegyek;
 Ha visszatérek boldogulva, hon,
 Hadd lássam népemet virányidon.

Nem, mint Helvécia hótakart tetői,
 Nem nyúlnak oly magasra bérceid,
 S tán szebbek a Provence daltelt mezői,
 Mint zöld kalászt hullámszó téreid:
 Virág mit ér, mit ér a bérc nekem?
 Hazát kíván, hazáért ver szívem.

Az ég egy kincset ad minden hazának,
 S a nemzet híven őrzi birtokát;
 Császárról szól a francia fiának,
 Büszkén mutatja Róma ó falát,
 Hellásznak kincse egy elomló rom,
 Tiéd, hazám, egy szentelt fájdalom.

Hallgatva áll Rákosnak szent határa,
 Ah régen hallgat immár a magyar!
 S az ősök elenyészett nyomdokára
 Az esti szellő új fővényt takar;
 Hallgatva áll a tér, szívünk szorul,
 S egy könny beszél hazánk nagyságirul.

S egy könny Budáról, mely magas tetőjén
 Sötéten áll: egy bús emlékezet,
 Nagy sírköve hazámnak temetőjén,
 S ráírva mind, mi véle elveszett,

Régen szétdönté az idő falát,
Kövén meglátni a csaták nyomát.

S még áll Mohács, még áll! magasbra nőnek
Az új barázdán s régi hősökön
Kalászhai, erőt ad a mezőnek,
Bár rég lefolyt, a férfi vérözön;
Nincs kő határán, nincsen kúnhalom,
De áll a tér s nem vész a fájdalom!

S nem veszhet el, míg az ezüst Dunának
Nagy tükörén egy honfiszem pihen.
S magyar lakik a parton, s a hazának
Csak egy romlatlan gyermeke leszen.
Buda-, Mohács-, Nándornál elfutó
Tán honom könnye vagy te, nagy folyó?

S oh én szeretlek néma bánatodban,
Hazám, szeretlek könnyeid között,
Égőn szeretlek özvegy-fátyolodban,
Nehéz keserved, melybe öltözött;
Bájlón mosolyogsz, mert bár sorsod kemény,
Él még a sír felett is egy remény.

És most isten veled; talán sokára,
Örökre tán; hazám, isten veled!
Rég eltűnt ismert bérceid kék határa
S tovább siet vándorló gyermeked:
Ha visszatérek boldogulva, hon,
Hadd lássam népemet virányidon!

VÉGRENDELET

Ha majdan átfutottam
 Göröngyös útamat,
 S hová fáradtan érek,
 A sír nyugalmat ad:

Márványszobor helyébe,
 Ha fennmarad nevem,
 Eszméim győzedelme
 Legyen emlékjelem.

S ha majd kijőtok néha
 S megálltok síromon,
 Zengjétek el a legszebb
 Dalt néma hantomon.

Magyar dalt, lelkesítőt,
 Melynél a szív dobog,
 Tán halva is megértem,
 S keblem hevülni fog.

És sírjatok egy könnyet
 Barátotok felett:
 Dalt érdemelt, mert költő,
 Könnyet, mert szeretett.

GYULAI PÁL

1826–1909

HADNAGY URAM

„Hadnagy uram, hadnagy uram!“
 „„Mi bajod van, édes fiam?““
 „Piros vér foly a mentére.“
 „„Ne bánd, csak az orrom vére.““

„Hadnagy uram, hadnagy uram!
 El ne essék itt az útbán.“
 „„Belebotlám egy nagy kőbe;
 Szegezz szuronyt s csak előre!““

Megy a honvéd, áll a hadnagy,
 Mély sebében összeroskad.
 „Hadnagy uram, hadnagy uram!“
 „„Csak előre, édes fiam!““

MARGIT SZIGETÉN

Az alkonyfényen rezdül a fa lombja,
 És nyájasan behajlik ablakomba,
 Derűs árnyéka arcomon lebeg,
 Suttogva kérd: hogy' vagy szegény beteg?
 Jobban vagyok, enyhült a fájdalom,
 S el-elszunyadva ébren álmodom.
 Mily szép lehet most ott kinn a világ:
 Kék ég, zöld fű, ezer nyiló virág,
 Szökőkút cseppje és árnyas liget,
 Calypso kertje e tündér sziget!
 Nem látthatom, de hallom benn a zajt,
 Mit kinn az élet ablakomra hajt;
 Hallom beszédit, a mint föl- s lejárnak,
 Újabb meg újabb vidám társaságnak;
 Nő, férfi mind örül, tréfál, nevet.
 A jó kedv meg nem illet engemet,
 S ki tudja: vaj' lesz-é még helyem ott,
 Ma csak beteg, holnap talán halott...
 Hallom csendülni csalogány dalát,
 Szivem' egy édes emlék hatja át!
 Ébrednek újra eltűnt boldog évek,
 Egymásba folyva, mint ködfátyolképek,

Ébred kihalt vágy, vesztett szerelem,
 Illatmaradvány hervadt levelen . . .
 Hallom zaját játszó kis gyermekeknek.
 A fűben ott futkosnak, enyelegnek ;
 Oh gyermekim, mikor még élt anyátok,
 Mikor ti is még kicsinyek valátok,
 S így játsztatok ! . . . Az alkony elborúl,
 Sötétedik, szemembe könny tolúl.
 De szél fuvall, s a lombok zúdulása,
 Csapongó hullám méla mormolása,
 Gőzös robajja, közbe távol ének,
 S tört hangjai el-elhaló zenének
 Elrengetik ez éber álmu főt,
 Mint dajkaszó a síró csecsemőt.

VIRÁGNAK MONDANÁLAK

Virágnak mondanálak,
 A rózsza, lilium,
 Mint egy tőnek virági,
 Virúlnak arcodon.
 De a virág nem érez,
 Ne légy virág nekem . . .
 Maradj kedves leánynak,
 S légy hű szerelmesem !

Csillagnak mondanálak,
 Mely est koránya lett,
 Virasztva édes álom
 S édesb titok felett,
 A csillagfény hideg fény,
 Ne légy csillag nekem . . .
 Maradj kedves leánynak,
 S légy hű szerelmesem . . .

Hajnalnak mondanálak
 Mely hogyha felkösönt,
 Ég és föld mosolyogva
 Örömkönyűket önt.
 A hajnalláng muló láng,
 Ne légy hajnal nekem . . .
 Maradj kedves leánynak,
 S légy hű szerelmesem !

Vagy légy virág s virúlj fel,
 Itt híved kebelén ;
 Légy csillag, fényt sugárzó,
 Balsorsom éjjelén ;
 S hajnal, mely harmatot hoz,
 Örömkönyűt nekem :
 Oh légy a nagy világon
 Egyetlen mindenem !

 LÉVAY JÓZSEF

1825—1918

SZÜRETÜNK

1. Gondolatim mostan
 Mulatozva járnak,
 Csekély gazdasága
 Körül éd'sapámnak ;
 Csak oda tér lelkem,
 Mikoron elfárad,
 Mikor másutt rajta
 A búbaj megárad,
 Ott nyugtot találhat.
2. Látom szerettimet,
 Együttülnek épen,
 Szőlőhegyünkön a

Körtvefa tövében.
Középen egy nagy tál,
Tálban izes éték
És körülte vidám
Megelégült képek
Nevető cselédek.

3. Szüreti szint ölte
Két kis hugom ajka,
Meglátszik a szőlő
Édessége rajta . . .
Pörölnek egymás közt
Pajzán kedvteléssel,
Egyik megharagszik
S azt mondja bus képpel,
Hogy nem kell az étel.
4. Édes apám pedig
A kulacsot kapja
S kitekeri nyakát;
Hogy lelkét kiadja;
Felköszönti szépen,
Ez a köszöntője:
„Adjon isten bővebb
Szüretet jövőre!“
S úgy iszik belőle.
5. És ekkor a pásztor,
A ki oda surran,
Elsüti puskáját,
Puska nagyot durran . . .
A fehérnép sikolt
Apám iszik elébb,
Azután azt mondja:
„Jőjjön kend közelébb!“
S a pásztor odalép.

6. Felhajt egy pohárbort,
Azután tovább megy;
Mert most így adózik
Neki az egész hegy . . .
Már is félre billent
Fejében a kalap,
De nem gondol vele,
Mindig iszik, ha kap,
S olyan lesz mint a csap.
7. Oszlik a társaság
Az ebédnek vége;
Ujra daltól hangzik
A hegyek vidéke . . .
Ujra neki esnek
A termő tőkének
És míg fosztogatják,
Tréfálnak, mesélnek
A vidám cselédek.
8. Csak édesanyámnak
Felhős itt a képe,
Mivel én jutottam
Talán az eszébe!
Ha szép gerezdet lát,
Azt is nekem szánja . . .
Áldja meg az isten,
Mikor nem is várja,
Mikor nem is látja.
-

MIKES

Egyedül hallgatom tenger mormolását,
 Tenger habja felett futó szél zugását . . .
 Egyedül, egyedül
 A bujdosók közül
 Nagy Törökországban,
 Ha csak itt nem lebeg sirjában nyugovó
 Rákóczinak lelke, az eget csapkodó
 Tenger haragjában !

Peregnek a fákról az őszi levelek,
 Kit erre, kit arra kergetnek a szelek
 S más vidékre száll a
 Csevegő madárka
 Nagy Törökországból . . .
 Hát én merre menjek, hát én merre szálljak,
 Melyik szögletébe a széles világnak
 Idegen hazámból!?

Zágon felé mutat egy halovány csillag,
 Hol a bércek fején hókorona csillog
 S a bércek aljában
 Tavaszi pompában
 Virágok feselnek . . .
 Erdély felé mutat, hol minden virágon
 Tarka pillangóként első ifjuságom
 Emléki repkednek !

Ah mért nem szállhatok hozzád szülőföldem,
 Mikor minden bokrod régi ismerősem !
 Mért vagy szolgaságban,
 Gyászos rabigában,
 Oly hosszú időkig !?
 Ha feléd indulok, lelkem visszatartja,
 Az édes szabadság bűvös bájos karja,
 Vissza mind a sírig.

Itt eszem kenyerét a török császárnak,
Ablakomra titkos poroszlók nem járnak
Éjjeli sötétben
Hallgatni beszédem'
Beárulás végett . . .
Magános fa vagyok, melyre villám szakad,
Melyet vihar tördel, de legalább szabad
Levegővel élhet.

Egyedül hallgatom tenger mormolását,
Tenger habja felett futó szél zugását
Egyedül, egyedül
A bujdosók közül
Nagy Törökországban,
Körülöttem lebeg sírjában nyugovó
Rákóczinak lelke az eget csapkodó
Tenger haragjában.

TÓTH KÁLMÁN

1831—1881

KI VOLT NAGYOBB?

Nem tudom én, melyik volt szebb,
Melyik dicsőbb, melyik nagyobb,
Az-e, aki bedöngette
Keleten a nagy érckaput.

Az-e, aki hét vezérrel
Döntő karján sebet vágott,
Hogy halálig védelmezik
Ezt a dicső, szép országot.

Az-e, aki réges régen
Olyan nehéz halált tűrt el,
Hanem akkor is még egyet
Leütött a táborkürttel.

Nem tudom én, melyik volt szebb,
Talán az a híres László,
Aki kivált seregéből
Oly magasan, mint egy zászló;

S mikor királynál is nagyobb
Úrrá akarták őt tenni,
El nem ment egy tapodtat sem,
Mert csak magyar akart lenni.

Vagy az, aki isten után
A legnagyobb csodát tette,
Mikor Nándorfehérvárnál
Reá robant Mahomedre.

Avagy az, ki a zászlóval,
Melyen volt a szent szűz képe,
Hogy ne jusson más kezébe,
Úgy ugrott le a mélységbe.

Vagy az, aki Buda-várban
Vérhalálát úgy fogadta:
Hédervári, öreg apám
Valamelyik öregapja.

Avagy az-e, ki félkézzel
Malomkövet hengergetett,
Két nagy karddal verekedett,
Holtak hátán ivott, evett.

Vagy az volt-e a legdicsőbb,
Hősebb, nagyobb mindannyinál,
Az a nemes fiuból lett
Világverő hollós király,

Vagy az, aki várfalánál
Karjaiban jobban bízván,
Szigetvárnál kirohant és
Úgy halt meg a holtak hídján,

Vagy az, aki . . . Sokan voltak!
 Nem tudom, hogy ki volt nagyobb,
 Csak áldom az istenemet,
 A mért én is magyar vagyok.

VAJDA JÁNOS

1827—1897

SZÁLL A HEGYRE

Száll a hegyre barna feliő,
 Zúg alatta már az erdő.
 Észrevétlen langy lehellet
 Rázza a faleveleket.

Hajszáli a vadonnak:
 Hervadt levelek szállongnak,
 Fecske földet-szántva röpdes,
 Minden oly merengő, csöndes,

Erdő, mező, merre nézek,
 Egy nehéz, bús előérzet.
 Hosszú, árny kísért a réten,
 Szél sohajt az erdőn, mélyen . . .

Valami nagy, rejtett bánat
 Fogja el az egész tájat;
 Az a bánat, mit az ember
 Érez és nevezni nem mer —

Az a nagy bú, amely téged
 Vádol, örök nagy természet;
 Mely kiégett szívvel kérdi:
 Mért születni? minek élni?

HÚSZ ÉV MULVA

Mint a Montblanc csucsán a jég
 Minek nem árt se nap, se szél,
 Csöndes szívem, többé nem ég;
 Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
 Versenyt kacérkodik, ragyog,
 Fejemre szórja sugarát;
 Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
 Elálmodozva, egyedül —
 Mult ifjuság tündér taván
 Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szívem kigyúl,
 Mint hosszú téli éjjelen
 Montblanc örök hava, ha túl
 A fölkelő nap megjelen . . .

A VIRRASZTÓK

Itt a nagy halott előttünk,
 Kiterítve mereven.
 A hideg, a téli éjben,
 Csillagoltó sötétségben
 Mi vagyunk még éberem.

A sirásban elfáradt már
 Valamennyi jó rokon,
 Talán mi se volnánk ébren
 Hanem mert a torban, éhen,
 Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát — ez a kenyerünk.
Nem maradt ránk dús örökség;
Fizet minket a nemzetség
Ha sirunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd.
„Elég volt a gyász, a dal.
A mi megholt, föl nem támad.
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, dal, ital!“

Ilyen szelet hallunk is már,
Ki legtöbbet örökölt,
Annak van a legjobb kedve;
Ott van a mult elfeledve,
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök
Kik szerezték vérökön
Azt is, a min ők mulatnak . . .
Idegenek jól aratnak
Vérben ázott térökön.

Ők alusznak szépen, mélyen;
Ébren már csak mi vagyunk.
Ők alusznak s nem álmodnak;
Mi virrasztunk ébren, haj csak
Ébren is mi — álmodunk.

Álmodunk mi hihetlent,
El se merjük mondani.
A holt szeme félig nyitva;
Hátha meg nem volna halva,
S lehetne még valami . . .

A nagy tenger éjszakába
Ki-kinézünk olykoron.

Mert nem tudjuk, hány az óra,
Hallgatunk a kakas szóra,
Merengünk egy csillagon,

Jó reménnyel, vak reménnyel,
Hogy ha megvirradna már!
De a hajnal csak nem pirkad,
S a mit látunk, az se csillag;
Bolygó fény, vagy fénybogár!

És csak oly csöndes ne volna!
De ez úgy fojt, úgy ijeszt . . .
Dalunk is már egyre fárad,
Alig ad még bátorságot . . .
Égen földön semmi nesz . . .

Szempillánk is csuklik immár . . .
S ha az álom elnyomott,
S mi is alszunk, boldog Isten!
Akkor aztán késő minden —
Mozdulhat a tetszhalott! . . .

HARMINC ÉV UTÁN

Mi hátra volt még, elkövetkezett.
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk — irgalmas végezet! —
Utolszor, egyszer még, a — sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megösmersz,
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arcodon.

Mert amit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.

Én látok itt olyant, mit senki más;
Csodákat mível emlékezetem.
A multból fölmerül egy pillanat,
Mint oceanból elsülyedt sziget;
És látom újra ifju arcodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
E lélek a te Veszta-templomod.
Oltára képében látod magad;
Mi vagyok én neked, most már tudod:
Ha majd e földi élettől megváltam,
Imába, dalba foglalt szerelem
Örökkévalósága a halálban . . .
Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaidból méltatlan vadakra
Pazaroltál nem értett kincseket;
Én, a hideg hálvány vezeklő rabja,
Ki minden kéjt szívébe temetett;
Most itt ülünk, siralomházi lelkek,
És nézzük egymást bosszan, szótalán . . .
Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett —
Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy ül a hold ádáz vihar után
Elsöndesült, nagy, tornyos fellegen,
És néz alá a méla éjszakán
Bánatosan, de szenvedélytelen,
Hallgatva a sirbolti csöndességet
A rémteli sötét erdő alatt,
Amíg a fákról nagy, nehéz könnyecseppek
Hervadt levélre halkan hullanak . . .

A VAÁLI ERDŐBEN

Odabenn a mély vadonban,
A csalános iharosban,
Félreeső völgy ölében,
Sűrű árnyak enyhelyében;

Oh milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Élni, éldegélni szépen,
Békességben, csöndességben! . . .

Nem törődni a világgal,
A világ ezer bajával.
Meggondolni háborítlan,
Ami immár közelebb van . . .

Illatos hegy oldalában,
A tavaszi napsugárban,
Nézni illanó felhőkbe,
Mult időkbe, jövőidőkbe . . .

És azután, utóvégre,
Észrevétlenül, megérve,
Lehullani önmagától
A kiszáradt életfárról . . .

S ismeretlen sírgödörbe,
Elalunni mindörökre . . .
S ott egyebet mit se tenni,
Csak pihenni, csak pihenni . . .

REVICZKY GYULA

1855—1889

PÁN HALÁLA

Alkonybíborban úszik a hajó.
A tenger keble álmodón pihog.
Csélesap zefir, az arra illanó
Hableplét pajkosan lebbenti meg.
Langyos párázat rezg a léghen;
A holdtányér az alkonyégen
Bágyadt színéből lángba olvad át . . .
Köröskörül merengő némaság.

Lent a hajóba
Pattog a nóta.
Durva hajósnak
Vig lakomátul
Keble kitágul;
Szűk nyaku korsók összekocódnak.
Perdül a kocka, csalfa szerencse
Pörgeti arra, pörgeti erre.
Ölben a lányok
Ing a ruhájok.
Szív az ajak hibráljai mézet.
„Lezbia, csókolj! éljen az élet!
Éljen a kedvnek mámora, gőze,
Éljen a vágy, mely minden időbe’,
Inni mohón kéjserleget unszol.
Nincs zene, bor, lány, hol Kocitusz foly!“

S még hangosabb lesz a hajófenék.
Szitok, kurjantás röpköd szerteszt.
Padlóra öntik a caecubumit,
Tiberiust, a császárt, így köszöntve . . .
Egy ifju pár függöny mögé buvik;
Pajkos manó incselkedik körötte.
Mások szilaj cordaxot lejtenek,

S a gondtalan, a dévaj istenek
Látatlanul vegyülnek el e körbe.

És hallga a hajó kormányosa . . .
Hangot hall, mely nevén szólítja zordul,
„Thamus?“ . . . Ki az? Ki volna? Nem csoda,
Csak feje zúg, csak füle cseng a bortul.
De ni! Nem volt ez az előbbi hang?
„Thamus!“ . . . „No várj, nem tréfálsz meg, bitang!“
S fölmege, hogy lássa. Gyönyörű éj:
Ezüstszegélyü a hullámkaréj.
A tengerből lágyan kirezgenek
A csillagok, vagy tán najádszemek?
S távol, hová a szem sötétben ér,
Etolíanak partja feketél.

Thamus körültekint figyelmesen.
Lélek se. Minden néma, nesztelen.
Csalódott mégis; s már indulna vissza.
Lent kocka várja, bor s tüzes Melissa.
De ím, a titkos hang az éjhomályba',
Harmadszor is Thamus nevét kiáltja.
„A földi hang embertől jó; ez égi.
Ki vagy? Mi kell?“ — Thamus szepegeve kérdi.

Harsány szózat zúg erre át a légen;
Meghallják lenn is a hajófenéken.
S ez ige hallik: „Thamus, vén hajós,
Légy tudtodon kívül ma jó.
Elérve Palodesz magaslatot
Add hirül: „A nagy Pán halott!“

S elnémul a duhajkodó csapat.
Nem kell a korty, nem izlik a falat.
Thamusnak nem jön álom a szemére;
Magába száll, merengő, meghatott;

S midőn Palodeszt a hajó elérte:

A part felé

Kiáltja,

Mint a szózat rendelé:

„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!”

S egyszerre — ily csodát ugyan ki látott? —

Megindulnak fák, bokrok és kövek,

Halk zokogás kél; elhaló sirámiot

Kínos nyöszörgés, jajgatás követ.

Velőt rázó, mély sóhajok keringnek,

Sírás hangzik fel, csukló, szaggatott.

De kétségbe'sve túlzokogja mindet:

„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!”

„Némán hever hétesövü fuvolája,

Amellyel nimfákat rémítgetett.

A föld mátul rideg, zord, néma, árva;

Nem élnek rajt' a játszi istenek.

A szatirok, szilvánok és najádok.

— Minden bokorban istenség lakott —

Ott hagytak fát, füvet, forrást, virágot . . .

„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!”

A természetből elszállott a lélek;

Eztán a földön isten nem mulat.

Nem lesznek többé gondtalan kedélyek;

Jön a szívet fásító öntudat.

Egyhanguság, elmélkedés unalma . . .

Oh Thamus, ezt jelenti jóslatod!

Megszünt az istenek pogány uralma,

„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!”

Hallják ezt a hajósok, de nem értik.

„Meghalt a nagy Pán?” álmétkodva kérdik.

Ki fejt meg e százhangú siralmat? . . .

Ti embersorsot intéző hatalmak,

Oh küldjeteK fényjelt e vak homályba,
Hogy mit jelent a természet siráma.

Éz zúg az erdő, hűs szellőcske támad,
Az éj sötétje szürkeségre bágyad,
A lejtőn finom ködburok lapul
S titkos szózat kél ime válaszul:

„Pán és családja meghalt. Él az isten;
Nem fűben, fában, kőben, de szívben.
A kicsapongó istenek halottak,
Kora lejárt a döllyfős boldogoknak.
A szenvedők birják eztán a földet.
Édes gyönyör leszen hullatni könnyet.
Az erdő hallgatag szelid magánya,
A búsulóknak lesz vigasztalása.
Ki szomorú nem volt, az mind pogány.
Ő rendelé ezt így a Golgothán,
Ő aki jámbor, irgalmas, szelid
S elvette a világnak bűneit.“

És im kelet felől, ahol pirosra
Leget, párát, a hajnal fénye fest.
Az ég alján a földdel összefolyva
Feltűnik a kereszt.

KOMJÁTHY JENŐ

1858—1895

ÓDA A NAPHOZ

Üdvöz légy, csillagok királya, büszke hatalom!
Lángszekerén a lelkesedésnek
Tündöklő trónodig emelkedem
Zengeni s áldani téged, ó dicső!
A mozdulatlan, ős világtalan világot
Lángra te gyújtád;
Harmatcsepp, orkán, kedv, sirám, a bűn s a pompa
A virág és a gondolat, az állat és az eszme:
Mind a te munkád.

Te vagy az Isten! Mint a többi, én nem alkotok
Magamnak semmiféle bálványt
Se holt kövekből, sem a gondolat
Kiszáradt, zörgő, síri váziból.
Ők lelket tüzarány kohódban nem keresnek,
Mert vakok arra;
De látom én sugárzó csillagtermedben
Az örök tűzmagot, s az ősi, az isteni lelket
Ömleni abba!

Mert te vagy Adonáj s te vagy a sokszemű Ozír.
El-Saddaj is te vagy, a szörnyű,
A halhatatlan Jehovah te vagy
És te vagy Moloch is, a tűz, az úr;
Te vagy a fénylő Juppiter, Zeüsz, az égi
S te vagy Apolló!
A pusztító, a zord, a sivatag Azázél
S a ragyogó, a lobogó Bál — jól tudom — te vagy mind
Lángokat oldó!

Lobognak más napok, tündöklő csillagistenek,
De egy sem áll olyan közel szívemhez

És senki sincs nálad jóságosabb.
 De vést szemöldököd egyetlen rándulása hozhat
 És semmi sem lehet fönségesebb az űrben
 A te haragodnál.
 Óh, boldog én, kinek szerelmed óriási terhe könnyű!
 Úgy érzem olykor, mintha egyesülnénk és szívemben
 Mintha te lobognál.

Üdvöz légy csillagok királya, büszke hatalom!
 Lángszekerén a lelkesedésnek
 Tündöklő trónodig emelkedém
 S dicsőítve zengtelek, atyám!
 Gyujts halhatatlan lángokat te bennem,
 Örökre lássalak!
 Csókolj és ostorozz, szívd, égesd föl lelkemet bár,
 Ölelj, vagy ölj meg: üdvözítesz; sujts vagy emelj bár:
 Tégedet áldalak.

ÉLOA

Álmatlan, hosszú éjszakákon
 Neved' susogja lázas ajkam
 Gyötörve édes izgalomtól
 S ha tombol vágyak vésze rajtam.

Ha rettegek, sírok, sohajtok,
 Ha szívem dobban: mind csak érted;
 S szívem viharló lüktetését
 Te látod, érzed és megérted.

Ha lelkem mély gyönyörbe szédül
 S magamat istenülni érzem:
 Ha szakgató, forró, kegyetlen
 Kínoktól roskad porba térdem:

Ha üdvösség, esodák varázsa,
Vagy sorsverés ragad magával:
Neved' kiáltom lelkesedve,
Versent a lelkek szent karával.

Neved' kiáltom esdekelve,
Ujongva, sírva; alva, ébren;
S neved fog élni túl időkön,
Túl minden véges szenvedélyen.

És gyönyöröktől haldokolva
Ha fejemet a sírba hajtom:
Szerelmes lelkem' kilehelve,
Éloa! szép neved' sohajtom.

KISS JÓZSEF

1843—1921

Ó MÉRT OLY KÉSŐN

Ó mért oly későn, levelek hullása,
Daru távozása idején;
Mért nem találkoztam rózsanyiláskor,
Hajnalhasadásakor veled én?

Mért nem hallgathattuk édes-kettesbe,
A pacsirtát lesbe' te meg én?
Mért nem találkoztunk a mámor, a vágyak
Az ifjú álmok idején! . . .

TÜZEK

Ismeritek a vidám rőzselángot
 S ropogását a vályog-tüzhelyen?
 A nyílt arcokat, a nyájas világot,
 Hol tréfa és dal önként megterem?
 Recsegő gallytól, pattogó szilánktól
 Lestem el egykor a dal ütemét,
 Hol az a tűz? Mi lett a rőzselángból?
 Nekem elhamvadt – talán másnak ég.

S hova lett, aki játszva élesztgette
 Kis tarka köténnyel, a gyermekleány?
 És hova tünt a fiú méla kedve,
 Ki ott lebzelt a leány oldalán?
 Együtt dobáltuk a háncsot a tűzre,
 A redveset úgy mint a nyirkosat,
 És találgattuk, boldog álmot fűzve,
 Hogy a siró fa vajjon kit sirat?

Szálló időnek suhogó fövénye –
 Minek bolygatni, amit betemet?
 A rőzselángra más tüzek jövének.
 Emésztőbb láng ragadta lelkemet
 Hirért lobogni – istenem, mi dőre!
 Az igazságért – ó mily elfogult!
 S míg örök lázban törtetem előre,
 Hajam megszőrkült, lelkem elborult.

Az én mezőmön nem értek kalászkok,
 Az én aratásom egy marék virág,
 Az én gyönyöröm az álomlátások,
 Az én világom egy álomvilág. – –
 Kialvó lángok pernyéje szitálva,
 Szürkén, szomorún, csak esik, esik, –
 Félek, hogy álmaim összezilálja,
 S elhagynak, mire beesteledik.

Hideg van . . . Fázom . . . Friss szenet a tűzre!
Gyilkos melegét hadd fújja reám,
Mint macska teszi a madarat űzve,
Akit felvert gyanútlan éjszakán.
Ó milyen tűz ez! Mi más, mint a régi!
Nem erdőn termett, a mélység dobta ki:
Világforrongás volt az anyja néki
És forradalmak az ő fiai.

Hogy zúg, hogy dohog, hogy kattog, hogy lármáz
Hogy mormol veszekszik a kürtő alatt!
Mintha rab démonok az ajtót ráznák,
Hogy börtönükből szabaduljanak.
Haragvó isten! Mi lesz a világból,
Ha egyszer a kőszén öntudatra jut,
S a buta rög megindul magától,
S a sístergő katlan majd egyszer kifut.

Ha összeomlik mindaz, ami korhadt,
Mi évezredek véres bálványá volt,
És oduikból elővánszorognak
A rászedett, a megesalt milliók . . .
Látom mozdulni — — látom keveredni — —
Egy új Marseillaise gyújtó hanginál,
Az ócska tetőkbe üszköket vetni,
Míg az utolsó is véres lángban áll!

— — S amíg lelkeimmel káprázatok játsznak,
S jövődő tüzek délibábja von,
Amelyek távol ég alján cikáznak — —
Valamikor — — beomlott siromon:
Itt ülök némán, magamba rogyva,
Míg száll az óra mint egy pillanat,
És félig ébren és félig álomba'
Pizskálgatom a húnnyó parazsat.

A NAPHOZ

Ó tűzz le forrón az én szép hazámra,
 Legizzóbb lángod, te nap! ide vedd,
 Hogy kétszer érjen a rónák kalásza,
 S kétszer piruljon a szőlőgerezd.
 Delelő fényed, nyugvásod harmatja
 A mi ezüstünk, a mi aranyunk —
 S ha a föld egyszer tejét le nem adja,
 Mi oly inséges szegények vagyunk.

Tápláló anyja más népnek a tenger,
 Sós habja drága, apadatlan kincs,
 Mi kulcslyukon át nézziük sovár szemmel,
 De a karunknak hozzá köze nincs.
 Hatalmas rajban járnak a hajók kinn:
 Visszatérőben ide egy se tart —
 Az Océánok nagy végtelenségén
 Ki is ösmerné a szegény magyart?

Hol évmilliók ősvetése hűlt le:
 Gyémántmezőkön ásónk nem kutat.
 Másé a Dél — rejtelmesen terülve,
 S művészetével gőgös Nyugat.
 Lomhán gomolyg a gyárkéményünk füstje,
 Versenyre brittel, frankkal nem kelünk —
 A hármass heggy — a négy folyam ezüstje —
 Oly szűk világ, de nekünk mindenünk!

És mienk vagy te örök nap az égen! —
 Oly éltetőn nem sütsz te sehova,
 És lángod lüktet a férfi szívében
 S fényedtől édes a nő mosolya.
 Nem vág oly rendet, mint minálunk, senki,
 Rendet a réten, rendet a csatán,
 És könnyű vérrrel úgy gondot temetni,
 Sírva vigadni sem tud senki ám!

Kelet pusztáin már téged imádtunk
 És pogány sorban neked áldozánk,
 A termő róna napsütötte álmunk:
 E föld élt bennünk sejtelem gyanánt.
 Sokszor lehunyta véres alkonyatban.
 Sokszor kerestünk: nem voltál sehol.
 Mint a szerelmes, ki búvik, felbukkan,
 S párjával végül mégis egybeforr.

Ó tűzz le forrón az én szép hazámra,
 Legizzóbb lángod, te nap! ide vedd;
 Hogy kétszer érjen a rónák kalásza,
 S kétszer piruljon a szőlőgerezd.
 Forrald merész nagy tettekre a vérünk,
 Ha lankad a hit s csügged a remény —
 És aranyozd be a mi szegénységünk,
 Te arany nap, az égbolt tetején!

AZ ÖRÖK SZÉPNEK

Az örök szépnek, örök ifjúságnak
 Utolsó álmát veled álmodom,
 Te elmúlhatsz, te elhervadhatsz másnak;
 Én hervadásod látni nem fogom.

A szellő, melyre te a kelyhed bontod,
 Melytől szépséged telje teljesül:
 Éltem fájáról az utolsó lombot
 Rázza le lassan, kérlelhetlenül . . .

Te, válladon a királyi palásttal,
 Bevonulsz büszkén, diadalmasan,
 Míg engemet a tulsó kapun által
 Már kifelé visz magányos utam.

ENDRŐDI SÁNDOR

1850—1920

HAJÓK TALÁLKOZÁSA

Éjjel, ha tengeren
 Két gálya egymás mellett elmegyen,
 Árbóclámpájuk rögtön felrepül,
 Köszöntik egymást ismeretlenül,
 Otkünn a tengeren.

Sötéten, hallgatag
 Bolyongjuk át a földi utakat;
 Van fájó szivünk, könnyező szemünk,
 És egymás mellett mégis elmegyünk
 Sötéten, hallgatag . . .

CINKA PANNA

Cinka Panna hegedűje,
 Hegedűje —
 Mintha csak a sátán maga
 Hegedülne:
 Bűbájol a ringatója,
 Bolondit a keserűje.

Ha vigan szól az a nóta,
 Az a nóta:
 Szent Dávid is táncrea perdül
 Fenn a holdba:
 A kerek ég csupa csillag,
 A kerek föld csupa rózsa.

De mikor bús a nótája,
 A nótája:
 Beborul a csillagos ég
 Nagy rónája, —

S mintha egész Magyarország
Hervadozna, sirdogálna . . .

SZABOLCSKA MIHÁLY

* 1862

A GRAND CAFÉBAN

Sír a nóta, magyar nóta
Muzsikálnak este óta
Messze, messze, idegenben
Mesebeli tündéerkertben,
Egy párisi fogadóba;
– Fogadóba!

Mennyi érzés, mennyi bánat,
Szíve van tán a nótának.
Oly szomorún sirdogálja:
Miben áll a mulatsága,
Kondoroson a bojtárnak,
– A bojtárnak!

A teremnek minden lángja,
Mintha pásztortüzzé válna
– Csak itt lent a cifra lányok
Fényes urak, asszonyságok,
Nem figyelnek a nótára,
– A nótára!

Nevetgélnek, beszélgetnek,
De ők arról nem tehetnek.
– Tudja a jó Mindenható,
Mi is azon sírnivaló!
Hogy a ménes ott delelget,
Valahol egy csárda mellett,
– Csárda mellett!

DAL A KIS DEMETER RÓZSIKÁRÓL

Uram, a telet Te formáltad,
A zivatarnak Te adsz szárnyat . . .
S gondod kinek kiterjed mindenekre,
Tudod-e, hogy meghalt az este
A kis Demeter Rózsika?

Még bizonyosan emlékszel rá.
Maga az élet lehellett rá.
Szép szeme mosolygott unosuntalan,
Ott ült mindig az első padban
A kis Demeter Rózsika!

S oh, hogy tudott kérlelni Téged,
Az ártatlan, ki sohse vétett.
Anyja, az esztendő nagy betegágyon,
Biztatta, hogy Téged csak áldjon;
Mert Te az árvák atyja vagy.

. . . Hozzánk a város nagy közel van;
S ma mégis úgy lelték meg holtan.
Anyjának orvosságért tipegett be,
S jövet a vihar útba lepte
A kis Demeter Rózsikát.

. . . És most nekem kell majd felette
Hirdetnem, Uram, hogy bölcs vagy te!
Hogy jó vagy, és irgalmas véghetetlen,
Hogy végig ott volt kegyelmedben
A kis Demeter Rózsika.

Én Istenem, oh feddj meg engem,
Hadd tudjak hinni rendületlen!
Nehogy majd én is pogány zokogással,
Oda boruljak vétkes gyásszal,
A kis Demeter Rózsira!

VARGHA GYULA

*1853

SZÉLMALOM

Hej halom, hej halom, kis kávai halom,
Mikor még tetődön ott állt a szélmalom!
Mátra felől mérges szél kapott alája,
S forgott, forgott, forgott széles vitorlája.

Rakott szekér oda ritkán szokott állni,
Csak a szegénység járt őrlni, darálni;
Síró taligáját, darabocská zsákkal,
Egy-egy zsellérasszony tolt a fáradsággal.

De azért a rozzant, rozoga malomban
Mégsem telt az idő álmos unalomban;
Pergett a sok szomszéd- s komaasszony nyelve,
S járt a garat folyvást, vígan kelepelve.

Járt, amikor szél fújt; de gyakorta nyáron
Egy levél se mozdult az egész határon.
S állt a malom búsan, ajtaja bezárva,
Hetekig sem lendült leeresztett szárnya . . .

A hogy' alácsüngött nagy szárnya erőtlen,
Mintha ma is tisztán itt állna előttem.
Körül a kerek ég egy ragyogó ráma,
S a fényugaras táj színes panoráma.

Malom közelében legeltet a csordás,
S széles, poros úton ép most foly a hordás;
Magasan megrakott kocsik sorát látom
Lefelé sietni a napos dombháton.

Üres kocsik szemben hordásra szerelve
Futtatnak az úton, repülő port verve,
Áll a kocsis hetyke, lobogó gatyával,
Néha egyet-egyet csördít ostorával.

Szélmalom lábánál, napnyugatnak dőlő
 Oldalán a dombnak hogy' zöldel a szőlő.
 Lángol a nap, lángol, pörzsölve, aszalva,
 Lombos venyigék közt sietek az aljba . . .

Selymes, puha fűben jó itt heverészni,
 S a ragyogó mennybolt kék magasát nézni.
 De mi ez? . . . Szememre mintha homály szállna,
 Tovatűnik a kép, multam derüs álma . . .

Csak a malmot látom. Mintha nőttön-nőne
 Nagy, sötét, morajló felhőkre vetődve;
 Az éjbe bukó nap vörösen süt rája
 S forog, forog, forog véres vitorlája.

(1917)

KEVÉS A VETÉS

Ülök szomorún a vonatban
 S egy daltöredék kísér szakadatlan,
 Tört hangja egy bús, panaszos dalnak:
 Kevés a vetés, sok a parlag.

Fut a táj, hegy-völgy váltja a síkot,
 Nagy tábla után jönnek picci csíkok;
 Tarlón, ugaron fel-felröppennek a varjak.
 Kevés a vetés, sok a parlag.

A föld csupa gaz, csupa kóró,
 Magvát a szelekbe kiszóró.
 Hol a szél vet, ugyan ki arathat? —
 Kevés a vetés, sok a parlag.

Kihalt a mező, elvéteve ha egy-két
 Gyerek zavarász kócos tehenecskét,
 Vagy roskatagon öreg ember ballag.
 Kevés a vetés, sok a parlag.

Szomorú ősz, a felleg a tájra
 Ködesőjét egyre szitálja,
 Siratja talán, kik többé nem aratnak . . .
 Kevés a vetés, sok a parlag.

(1918)

KOZMA ANDOR

*1861

MAGYAR PUSZTÁN

Ébreszti a földet
 Piros nyári hajnal.
 Teli van a szívem
 Szerellemmel, dallal.
 Ragyogó reménnyel,
 Merész ifjú hévvel —
 Teli van a szívem
 Petőfi versével.

Napisten az égen
 Egyre följebb vágat,
 Fényözönbe vonja
 A magyar pusztákat.
 Utjába gyülemelő
 Vad vihart ver széjjel —
 Teli van a szívem
 Petőfi versével.

Piros nap búcsúzik
 Nyugati határon,
 Sejtelmes alkonyban
 Éj sötétjét várom.
 Kifogyott szívemből
 Hangja tűzes dalnak,
 De a magyar puszta
 Hallga! — most sem hallgat.

Titokzatos hangok
 Nagy összhangja támad,
 Borús-derűs tréfa,
 Nemes, méla bánat.
 Megtelik az éjjel
 Hősi szép regével, —
 Teli van a szívem
 Arany énekével.

IGNOTUS

*1869

TAVASZI BOR

Gyenge rügyek, halványzöld levelek,
 Sorsomba negyvenedszer visszatérők,
 Uj tavaszok, elvonuló telek,
 Lemondva múltok, követelve kérők,
 Kékségek, miknek hűse is meleg,
 És meghalások, szürkeségbe térők — —
 Mit tudom én, mi az, ami ragyog,
 Mit tudom én, ki az, aki vagyok!

Részeg vagyok, mondjátok. Az lehet,
 Gondolom is a bort, ami megejtett,
 Torkomba érzek gyülni könyeket,
 Miket a húnyt szem gögje visszarejtett:
 Őrületet, mely az agyban rekedt,
 Csókot, amely csattanni elfelejtett
 És életet, életet, életet,
 Amelyeket aki élt, nem élhetett.

Ó szép tavasz, ó gyönyörű világ,
 Ó paradicsom annak, aki birja,
 Asszonyosoly és almafavirág,

Vizek esése, illanatok írja,
 Ó vágy, mi fülleszt, ó kín, ami rág,
 Lételek ágya, rothadások sírja — —
 Éjféli csöndek, hajnali zenék:
 Feleljetek nekem: vagyok-e még?

Vagyok-e még és voltam-e vajon,
 S nem csak a magam álma-é, hogy voltam,
 S nem itt viaszlik-e önágyamon
 A halott, kinek fölibe hajoltam,
 Én vagyok-e, ki ballag utamon
 S nem porlok-e rég valamerre, holtan,
 Pályám — — én vagyok-é, aki futom?
 Nem tudom — — ha megöltök, se tudom.

Jaj, megvesznek a tavaszi fagyok
 Megújra, míg tavaszvirágra várok,
 S koporsófödél, ami fönn ragyog
 És lenn az utca temetői árok;
 Kezdetől fogva én nem én vagyok,
 Kezdetől fogva én csak hazajárok — —
 S tavasz s virág s napfény és szerelem:
 Élj és ragyogj és ne törődj velem!

HELTAI JENŐ

* 1871

A VÉN KOCSIS DALA

Van nekem egy öreg lovam
 Meg egy rozzant szekerem,
 Jó időbe, rossz időbe
 Mindig vígan terelem.
 Semmi bajom, semmi gondom,
 A lovamnak csak aszondom:

— Gyű Madár, hej Madár!
És a többit tudja már,

Napestig a bakon ülök,
Szundikálok, pipázok,
Jó időbe sütkérezek,
Rossz időbe megázok.

• Így megy ez már évek óta,
Nem változik már a nóta,
— Gyű Madár, hej Madár!
Nem változtam én se már.

Egyre vénebb lesz a szerszám,
Egyre vénebb lesz a ló,
Kocsi-húzni, utca-futni —
Néki az már nem való.
Így azután mindegy nékem:
Van vendégem, nincs vendégem,
— Gyű Madár, hej Madár!
Se nagy haszon, se nagy kár!

Válogatós úri népség
A kocsimba be nem ül,
Igaz is, hogy cifra rajta
Nincs se kívül, se belül.
Nem is igen kínálgatom,
Meg se billen a kalapom,
— Gyű Madár, hej Madár!
Megélek én így is már!

Néha mégis beletéved
Egy szerelmes ifju pár,
Készülődök, kászolódok:
Gyű Madár és hej Madár!
Mire lassan nekivágok,
Elfelejtik a világot,
— Gyű Madár, hej Madár!
Édes a csók, csattan már.

Vén lovam is, ahogy hallja,
 A világnak nekivág,
 Mint amikor a huszárló
 Meghallja a trombitát.
 Ahogy büszkén lépegetne,
 Visszatér a régi kedve,
 — Gyű Madár, hej Madár!
 De sok csókot hallott már.

Eszébe jut a lovamnak
 Az a csók... és az a nyár...
 Az a nyár és az az eskü...
 Gyű Madár és hej Madár!
 Oly tüzes lesz, amilyen volt,
 A gazdája is ilyen volt,
 — Gyű Madár, hej Madár!
 Bizony annak vége már.

Jobb lesz nekünk lassan menni,
 Vén szekerem, vén lovam
 Jobb lesz nekünk megpihenni,
 Öreg idő, este van.
 Lassan menni, megpihenni,
 Hogy ne bántson senki, semmi,
 — Gyű Madár, hej Madár!
 Miértünk már úgyse kár!

 ADY ENDRE

1877—1919

GÓG ÉS MAGÓG FIA VAGYOK ÉN

Góg és Magóg fia vagyok én,
 Hiába döngetek kaput, falat
 S mégis megkérdeztem tőletek:
 Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?

Verecke híres útján jöttem én,
 Fülembé még ősmagyar dal rivall,
 Szabad-e Dévényél betörnöm
 Új időknék új dalaival?

Fülembé forró ólmot öntsetek,
 Legyek az új, az énekes Vazul,
 Ne halljam az élet új dalait,
 Tiporjatok reám durván, gazul.

De addig sírva, kínban, mit se várva
 Mégis csak száll új szárnyakon a dal
 S ha elátkozza százszor Pusztaszer,
 Mégis győztes, mégis új és magyar.

A MAGYAR MESSIÁSOK

Sósabbak itt a könnyek
 S a fájdalmak is mások.
 Ezerszer Messiások
 A magyar Messiások.

Ezerszer is meghalnak
 S üdve nincs a keresztnek,
 Mert semmit se tehettek,
 Óh semmit se tehettek.

ELILLANT ÉVEK SZŐLŐHEGYÉN

Tort ülök az elillant évek
 Szőlőhegyén s vidáman buggyan
 Torkomon a szüreti ének.

Ónos, csapó esőben ázom
 S vörös-kék szőlőlevelekkel
 Hajló fejem megkoronázom.

Nézem a tépett venyigéket,
Hajtogatom részeg korsómat
S lassan, göggel magasra lépek.

A csúcson majd talán megállok,
Földhöz vágom a boros-korsót
S vidám jóéjszakát kívánok.

JÓ CSÖND-HERCEG ELŐTT

Holdfény alatt járom az erdőt.
Vacog a fogam s fütyörészek.
Hátam mögött jön tiz-öles,
Jó Csönd-herceg
És jaj nekem, ha visszanezek.

Oh, jaj nekem, ha elnémulnék,
Vagy fölbámulnék, föl a Holdra:
Egy jajgatás, egy roppanás.
Jó Csönd-herceg
Nagyot lépne és eltiporna.

SEM UTÓDJA, SEM BOLDOG ŐSE

Sem utódja, sem boldog őse,
Sem rokona, sem ismerőse
Nem vagyok senkinek,
Nem vagyok senkinek.

Vagyok, mint minden ember: fenség,
Észak-fok, titok, idegenség,
Lidérces, messze fény,
Lidérces, messze fény.

De, jaj, nem tudok így maradni,
Szeretném magam megmutatni,

Hogy látva lássanak,
 Hogy látva lássanak.

Ezért minden: önkinzás, ének,
 Szeretném, hogyha szeretnének
 S lennék valakié,
 Lennék valakié.

SÍRÁS AZ ÉLET-FA ALATT,

Lentről nézem ős terebélyed,
 Piros csodákkal rakott Élet.
 Óh jaj,
 Te hitvány, te hitvány, te hitvány.

Nem áhított így soha senki,
 Nem tud téged más így szeretni.
 Óh jaj,
 Hiába, hiába, hiába.

Csodáidból csak egyszer adnál,
 Fiadnak csak egyszer fogadnál.
 Óh jaj,
 Be várom, be várom, be várom.

Véremmel hivlak, csallak, várlak.
 Véremmel gyűlöllek, imádlak.
 Óh jaj,
 Csak nézlek, csak nézlek, csak nézlek.

És itt maradok, itt a porban.
 Tudom, én tudom, eltiportan.
 Óh jaj,
 Halálig, halálig, halálig.

A FÖL-FÖLDOBOTT KŐ

Föl-földobott kő, földedre hullva,
Kicsi országom, újra meg újra
Hazajön a fiad.

Messze tornyokat látogat sorba,
Szédül, elbúsong s lehull a porba,
Amelyből vétetett.

Mindig elvágynak s nem menekülhet,
Magyar vágyakkal, melyek elülnek
S fölhorgadnak megint.

Tied vagyok én nagy haragomban,
Nagy hűtlenségben, szerelmes gondban
Szomorúan magyar.

Föl-fölhajtott kő, bús-akaratlan,
Kicsi országom, példás alakban
Te orcádra ütök.

És, jaj, hiába, mindenha szándék,
Százszor földobnál, én visszaszállnék
Százszor is, végül is.

NÉGY-ÖT MAGYAR ÖSSZEHAJOL

Itt valahol, ott valahol
Esett, szép, szomorú fejekkel
Négy-öt magyar összehajol
S kicsordul gúnyos fájdalomukból
Egy ifju-ősi könny, magyar könny:
Miért is?

És utána, mint a zápor
 Jön a többi könny:
 Miért is, miért is, miért is?
 S nincs vége könnynek és miértnek,
 Fölöttük hahota köszön,
 Hahotája, akik nem értnek
 S akik sohase kérdik s kérdték:
 Miért is?

És csöpög a könny:
 Miért is, miért is, miért is?
 És hömpölyög fönt a hahota,
 Hogy soha, soha, soha.

Ennyi búsulással fényesen
 Nyílnék meg az Ég,
 Ahol csak Ég és okos üdvösség van
 S itt nem elég.
 Itt nem kell csak a könny
 S itt valahol, ott valahol
 Esett, szép, szomorú fejekkel
 Négy-öt magyar összehajol.
 Miért is, miért is, miért is?

AZ ILLÉS SZEKERÉN

Az Úr Illésként elviszi mind,
 Kiket nagyon sujt és szeret:
 Tüzes, gyors szíveket ad nekik,
 Ezek a tüzes szekerek.

Az Illés-nép Ég felé rohan
 S megáll ott, hol a tél örök,
 A Himaláják jégcsúcsain
 Porzik szekerük és zörög.

Ég s Föld között, bús-hazátlanul
 Hajtja őket a Sors szele.
 Gonosz, hűvös szépségek felé
 Száguld az Illés szekere.

Szívük izzik, agyuk jégcsapos,
 A Föld reájuk föl kacag
 S jég-útjukat szánva szórja be
 Hideg gyémántporral a Nap.

MÁJUSI ZÁPOR UTÁN

Nagymessziről ködölt a Bükk,
 Gőzölt a sík, áradt az Ér
 S fáradt testemben hirtelen
 Ott, a záporverte mezőn
 Piros dalra gyujtott a vér,
 Piros dalra gyujtott a vér.

Szinte sercent, hogy nőtt a fű,
 Zengett a fény, tüzelt a Nap,
 Szökkent a lomb, virult a föld,
 Táncolt a Föld, táncolt az Ég
 S csókolt minden az Ég alatt
 S csókolt minden az Ég alatt.

Káprázó városi szemem
 Behunyom ennyi csók előtt
 Rebegőn és nyugtalanul
 És halkán kérem az Urat:
 „Áldd meg ezt a csókos mezőt,
 Áldd meg ezt a csókos mezőt.“

Itt is, ott is asszony-csapat
 Kapál, hol majd élet terem.
 (Óh mégis-mégis élni jó.)

Erősek és fiatalok
 S a lábuk térdig meztelen
 S a lábuk térdig meztelen.

HA HOLTAN TALÁLKOZUNK

Áldj meg, ha itthagysz, áldj akkor is,
 Ha rossz voltam.
 Nem nézhetünk egymás szemébe
 Majd egykor holtan.

Fölpattant, nagy, halott szemeink
 Kérdve világítják az éjünk:
 Miért nem voltunk jók egymáshoz,
 Amikor éltünk?

A HALÁL LOVAI

Holdvilágos, fehér uton,
 Mikor az égi pásztorok
 Kergetik felhő-nyájokat,
 Patkóatlanul felénk-felénk
 Űgetnek a halál-lovak.

Nesztelen, gyilkos paripák
 S árnyék-lovagok hátukon,
 Bús néma árnyék-lovagok.
 A Hold is fél és elbuvik,
 Ha jönnek a fehér uton.

Honnan jönnek, ki tudja azt?
 Az egész világ szendereg:
 Kengyelt oldnak, megállanak.

Mindíg van szabad paripa
S mindig van gazdátlan nyereg.

S aki előtt megállanak,
Elsáppad és nyeregbe száll
S fehér úton nyargal vele
Holdvilágos éjjeleken
Új utasokért a Halál.

IFJÚ KAROK KIKÖTŐJÉBEN

Gyuladj föl karcsú, piros Fároszom,
Fiatal évek büszke toronyrabja,
Lángoló arcod pírban hogy fogadja
Dacos arcú, vén holyongóját
Földöntúli, titkos, ős tengereknek.

Hol ájult, szent kikötőkben szeretnek
S lecsavarják az Ég rossz lámpáit,
Hol lángolnak Napok gyanánt a csókok,
Onnan jött meg a te bódult hajósod.
Szökött, futott, hogy szent, ellopott Éjben
Mesékkal és csókokkal bújjon el
Friss karjaid meleg kikötőjében.

Aromáját számon mért keresed
Exótikus illatú, messzi nőknek?
Minden más nőt azért csókoltam én,
Hogy buja, nagy virágzásban előtted
Büszkén álljak tudós kertű szívemmel.
Ezer virágot nyit a szerelem
S én összeszedtem valamennyit: vedd el.

Titkon, míg vén arcom símogatod,
Ifju lyánység-kincseiddel ne kérkedj,

Látod ezt az erős bordás hajót,
 Alig születted, hogy elindult érted
 S világokat járt, hogy hozzád térhessen
 S nézd vakító, nagy gyémánt-hitemet,
 Benne ragyog hozzám-hajlandóságod
 S nézd e rabolt, telt aranyserleget,
 Felében vér, felében Te jóságod.

Éveink számát ravasz kis fejed
 Mért vonja, tépi, töprengi, bogozza?
 Hozzám-vénülön el kell majd, hogy érj,
 Bolondságok közt fogyva, okosodva,
 De Te leszel legszeretettebb asszony.
 Minden más asszonyt megloptam miattad.

Ha csókunk közt titkos jajok riadnak,
 Légy büszke, boldog, kacagj föl, örülj:
 Urad siratják: engemet siratnak.
 S ha kísért a kíváncsi szerte-vágy,
 Öld magadba, mert úgy se lehetsz másé
 Kikötőjéből ékes szerelemnek,
 Csodának, szépnek, mámornak és jónak
 Nincs Isten, Erő, Csók, Csoda, Halál,
 Mely kivontassa briganti-hajómat.

SIPJA RÉGI BABONÁNAK

Csak magamban sírom sorsod,
 Vérem népe, magyar népem,
 Sátor-sarkon bort nyakalva
 Koldus-vásár közepében,
 Már menőben bús világgá,
 Fáradt lábbal útrakészen.

Köröskörül kavarognak
 Béna árnyak, rongyos árnyak,

Nótát sípol a fülembé
 Sípja régi babonának,
 Édes népem, szól a sípszó,
 Sohse lesz jól, soh'se látlak.

Szól a sípszó: átkozott nép,
 Ne hagyja az Úr veretlen,
 Uralkodást magán nem tűr
 S szabadságra érdemetlen,
 Ha boszút áll, gyáva, lankadt
 S ha kegyet ad, rossz, kegyetlen.

Üzenhettek már utánam,
 Késmárk hegye, Majtény síkja,
 Határ-szélen botot vágok,
 Vérem többé sohse issza
 Veszett népem, veszett földje
 Sohse nézek többé vissza.

A HALOTTAK ÉLÉN

Most a mezőn mindenki vesz
 S vér-felhők futnak szabadon
 S hű csapatomat most leltem meg
 Most leltem meg a csapatom,
 Az Életből kikényszerültet.

Életes, drága jó fiuk,
 Óh, halottakként ébredők,
 Be szeretőn rántom ki kardom
 Árnyas, szent rangotok előtt
 S benneteket meg most talállak.

Nem voltak hősiőbb társaim
 Soha, mint a mostaniak,

Fejükön az éjféli holdfény
 Eget-verő fényes sísak,
 S fejüket friss sírból hozták föl.

Be sokáig várakozék
 Én, árvult, társtalan Kain
 S ím, hirtelen érkeztek hozzám
 A társaim, a társaim
 Levitézlettjei a kedvnek.

Mint néztek, hajh, ők valaha,
 Mint járták velem a mezőt
 Szegény hozzám-testvérisültek,
 Jámbor élet-levetkezők
 S ím, meredt szemmel mosolyognak.

Mert mind az Életé valánk
 S ha lelkünk meg-megütközött:
 Csak az élet áradt túl bennünk,
 S ugye, most a sirok fölött
 Szeretjük egymás tarka célját?

Be szép, kísértetes világ.
 Be jó nekem, be szép nekem:
 Most az igazi halaványak
 Táborában vezérkedem,
 Hogy az Életre mosolyogjunk.

EMLÉKEZÉS EGY NYÁR-ÉJSZAKÁRA

Az Égből dühödt angyal dobolt
 Riadót a szomorú földre,
 Legalább száz ifjú bomolt,
 Legalább száz csillag lehullott,
 Legalább száz párta omolt:

Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Kigyuladt öreg méhesünk,
Legszebb csikónk a lábát törte,
Álmomban élő volt a holt,
Jó kutyánk, Burkus, elveszett
S Mária szolgálónk, a néma,
Hirtelen, hars nótákat dalolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Csörtettek bátran a senkik
És meglapult az igaz ember
S a kényes rabló is rabolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Tudtuk, hogy az ember esendő
S nagyon adós a szeretettel:
Hiába, mégis furcsa volt,
Fordulása élt s volt világnak.
Csufolódóbb sohse volt a Hold:
Sohse volt még kisebb az ember,
Mint azon az éjszaka volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Az iszonyúság a lelkekre
Kaján örömmel ráhajolt,
Minden emberbe beköltözött
Minden ősének titkos sorsa,
Véres, szörnyü lakodalomba
Részegen indult a Gondolat,
Az Ember büszke legénye,
Ki, íme, senki béna volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Azt hittem, akkor azt hittem,
Valamely elhanyagolt Isten

Életre kap s halálba visz
 S, íme, mindmostanig itt élek
 Akként, amaz éjszaka kivé tett
 S Isten-várón emlékezem
 Egy világot elsülyesztő
 Rettenetes éjszakára;
 Különös,
 Különös nyár-éjszaka volt.

AZ ŐSZ DICSEÉRETE

I

Evoé, Élet, be gyönyörű ősz jött,
 Talán legszebbik ősze a világnak,
 Ma, mosoly-csokrát szórom szét a számnak
 (Megint virul e búra görbedett):
 Evoé, Nap, nincsen baj égen-földön.
 Evoé, Vágy, a Mind igazolója:
 Él az Élet s az Élet nem beteg.
 Csuklástól csókon-megistenülésig
 Élet, ma hallom csengőn a szavad:
 Nem milliónyi ilyen-olyan ember,
 De Ember az Isten ígérete
 S míg ember él, minden győzve halad
 Teljesülésig, mit csak ember élt
 S a legkülönbek szent vágy-zászlait
 Továbbviszik a legkülönb maradtak
 S Halál nincs a legfurcsább vágyra itt.
 Evoé, Élet, be gyönyörű ősz jött.

II

Ma belül és hősön élnek a hősök,
 Igaz romlása nincsen semminek,

Az ősz megint csiklandós-szomorú,
Ragyogásos, nagy szívek a mezők
S ragyogásos, nagy mezők a szívek.
S ha fájtak a tikkadt, ősi legendák,
Hát új legenda kerül, ami lázaszt.
Talál a vágy új legyűrnivalót,
Rettegő bűt és aggodalmat százat
S a vígságos, hatalmas Úr előtt
Az Élet mit öröm-földbe vetett,
Ma is drága és ma is szeretett,
Bár egy magyarul is megkötött sorsra
Minden egyéb ezerszer könnyebb volna,
De él az Élet s be gyönyörű ősz jött.

III

Támadjatok föl, jól-figyelő ősök:
Én tömeg-Mának nem adtam magam,
Nekem az Ember egy folytonos ember
S nekem semmi ma sem vigasztalan.
Most építem vulkánokra a fészkeket,
De fajtámra is mostan figyelek
S most hiszem el, hogy elhinni szabad,
Hogy milliókért élhet egy-néhány.
Dajka-nóták és tanító szavak,
Fölszuhognak bíborban egybe forrva:
Sohse vághat rosszat az Ember sorsa:
Im, tábor vagyok, gőgben, egyedül
(Be jól van vélem, minden, ami van)
Szívem napos, víg rétként elterül.
(Hallom, hogy az egész föld dühörög
És átkozódnak, kik máskor imáznak):
Ma mosoly-csokrát szórom szét a számnak,
Evoé, Élet, be gyönyörű ősz jött.

BABITS MIHÁLY

* 1883

AESTATI HIEMS

Elszállt a nyárnak utolsó viharja
 Nyúlt jegenye szomjasan andalog,
 Sárgúlva rognak árva kazalok,
 Sárgúl a nyírott róna törpe sarja.

A gép a búzát álmosan hadarja
 Szíján suhogva vaskerék forog;
 Unt hó az égből lankatag csorog
 S a földet már az őszi érc takarja.

S az őszi szél is nemsokára nyalja
 S tétül üres marékkal kavarog;
 Horgolva úzik csókák, karvalyok.

Múl a szüret, fonnyad a róna tarja;
 Tanyában járja alsós és tarokk;
 S az élet emlékét a hó takarja.

A DANAIIDÁK

Lenn a csendes alvilágban, szellőtlen, bús alvilágban,
 asphodelosok között, hol asphodelos meg se moc-
 can, gyászfa nem bókol galyával, mákvirág szir-
 mát nem ejti, mert a szél ott mélyen alszik, alszik
 asphodeloságban, mélyen alszik, nem beszél,
 hol a tók acéltükörként mozdulatlan elterülnek, pillák
 könnyen szenderülnek, mert a pillák legyezője,
 habszövetnek fodrozója sohase jár ott, a szél:
 óriási amphorákba, alabastrom amphorákba ötven asz-
 szony, bűnös asszony karcsu vázát megmerítve,
 majd meritve, majd üritve kárhozott bús ötven
 asszony mindörökre töltöget,

ötven kárhozott bús asszony óriási alabastrom amphorákba mindhiába töltögeti drága nedvét, drága Létheből merített sohasem elég vizet.

Óriási karsu gyászfák ágait sohasem rázzák: [minden águk egy-egy lélek, öngyilkos bús régi lélek, mely most néma fán tenyész;

érez, mégis öntudatlan nyújtja lombját mozdulatlan, mozdulatlan és sötéten, át a réten,

át a réten, hol a Léthe (mert e rét a Léthe réte) száz belémosott bünöktől szennyes vízzel, elfelejtett ős bünöktől szennyes vízzel körbe folyva nem enyész,

nem enyész, nem ér tengerbe, hanem hétszer körbe-körbe, vissza önmagába]: ottan ötven asszony kárhozottan ötven órjás amphorába mindhiába, mindhiába tölti könnyét és vizét,

Majd merítve, majd üritve, mindhiába, mert az ötven bűvös edény tölthetetlen, mint a tenger ömögától megapad és elhuzódik és az ötven bűnös asszony Léthe vizét alabastrom amphorákba mindörökre csak hiába tölti szét.

Ötven asszony, alabastrom testtel, ébenszínü hajjal érez, mégis öntudatlan öntögetve szakadatlan félig értett dalra kel,

ötven kárhozott bús asszony felvilágból lehozott és lelkeikbe visszajáró félig értett félemléket fojtott hangon énekel:

„Meggyilkoltuk férjeinket, ötven daliás nagy férfit és szerettünk, csak szerettünk, Isten tudja, kit szerettünk, vágykancsóból merítettünk, merítettünk, üritettünk, fenn a zöldvilágu földön, az aranyos nap alatt — —

Régi szavak járnak vissza elsötétült lelkeinkbe, mint sötétben nagy szobákba utcáról behullott fények; mit jelentenek? hiába próbálunk rá emlékezni; mit jelent az, hogy: szeretni? mit: kívánni?

Anyagyilkos lányok majdan a holt Szerelem gyilkosai
és ugyanők boszulói
Százvágú Bánat, százbánatú Vágy.

Egymást szeretik, soha el nem válnak, összefogódnak,
a Vágy foga éles, a Bánat ajaka lágy.

Egymást szeretik testvériesen és véredek osztagozódnak
és csókol a Bánat, és harap a Vágy.

Fekete hunyorból van koszorújok, nagy árnyakat in-
gat a mécsük utánad
s jön egyre mögötted a fekete Bánat, előtted a
vérszinü Vágy.

S szól néha könyezve a Vágy: „Én vagyok a Bánat.“
S szól néha nevetve a Bánat: „Én vagyok a Vágy.“

ESTI KÉRDÉS

Midőn az est, e lágyan takaró
fekete, síma bársonytakaró,
melyet terít egy óriási dajka,
a féltett földet lassan eltakarja
s oly óvatosan, hogy minden fűszál
lágy leple alatt egyenesen áll
és nem kap a virágok szirma ráncot
s a hímes lepke kényes, dupla szárnyán
nem veszi a szivárványos zománcot
és úgy pihennek e lepelnek árnyán,
e könnyü, síma, bársonyos lepelnek,
hogy nem is érzik e lepelt tehernek:
olyankor bárhol járj a nagyvilágban,
vagy otthon ülhetsz barna, bus szobádban,
vagy kávéházban bámészan vigyázd,
hogy gyujtják sorban a napfényü gázt;
vagy fáradtan, domb oldalán ebekkel
nézzed a lombon át a lusta holdat;

vagy országúton, melyet por lepett el,
álmos kocsisod bóbiskolva hajthat;
vagy a hajónak ingó padlatán
szédülj, vagy a vonatnak pamlagán;
vagy idegen várost bolygván keresztül
állj meg a sarkokon csodálni restül
a távol utcák hosszú fonalát,
az utcalángok kettős vonalát;
vagy épp a vízi városban, a Riván,
hol lángot apróz matt opáltükör,
merengj a messze multba visszaríván,
melynek emléke édesen gyötör,
elmult korodba, mely miként a bűvös
lámpának képe, van is már, de nincs is,
melynek emléke sohse lehet hűvös,
melynek emléke teher is, de kincs is:
ott emlékektől terhes fejedet
a márványföldnek elcsüggesztheted;
csupa szépség közt és gyönyörben járván
mégis csak arra fogsz gondolni gyáván
ez a sok szépség mind mire való?
mégis csak arra fogsz gondolni árván;
minek a selymes víz, a tarka márvány?
minek az est, e szárnyas takaró?
miért a dombok és miért a lombok
s a tenger, melybe nem vet magvető?
minek az árok, minek az apályok
s a felhők, a bus Danaida-lányok
s a nap, ez égő szizifuszi kő?
miért az emlékek, miért a multak?
miért a lámpák és miért a holdak?
miért a végét nem lelő idő?
vagy vedd példának a piciny fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad,
miért szárad le, hogyha újra nő?

RECITATIV

Ó mért nem lettem én muzsikus?
 A szerelemnek e tengerén
 elúszni — nem mint barna madár
 fehér egen; vagy azur vizen,
 mely tollát kívül nedvezi csak
 s zsírjáról minden gyöngy lepörög,
 hanem (keserves lelkem üröm-
 cseppjével) átítatva puhán,
 átjárva egészen, szíva és
 foszlódva lassan, omladozón,
 eltűnve, — nem befulva, hanem
 beléolvadva! . . .

Ó ti kemény
 magvak, ti lelkem magvai, szók!
 művészetemnek nincs sava hát,
 mely felolvasszon annyira csak,
 hogy a gondolat salakja szent
 italomnak színét és ízét
 el ne busítsa? Szók, keserű
 ős tengerekből üllepedett
 szók, rég kiszáradt tengerek alja, ti
 felejtett könnyek alja, ti gondolat
 kegyetlen izgatói, — ha szóttalan
 tudnám zenémnek önteni gyógyvizét
 tán elringatna — de balzsamomul
 szók emlékittas mérgeit oldozám
 s fürdömnek annyi éles a kavicsa,
 hogy lábam egy seb — s szemvizez oly teli
 homokkal, hogy szemem csupa vér.
 Ó szóttalan, tiszta, homokttalan
 zene! mért nem lettem én zenész?!

Ha festő volnék, tengeri tájt,
 hegyekre mászó fák sorait,
 hajófüst árnyát, barna esikot

az áttetsző kék tinta vízen
 s fehér sirályt a vizre, fehér
 felhőt az égre, sötét romot
 hegyem csucsára, víg barikat
 az oldalára játszani festenek.
 Ó kép! ó színek! ó vigasz: alkotás.
 Hanem beszédben mondva el, annyi jaj
 ahány szó benne: várrom, Itália,
 hajók és tenger: tünt nyarak, életem
 s más kedves élet rémei, háboruk,
 emlékek, álmok, izgalom, uj halál
 minden szótagban, uj sebek, uj kinok
 s nem élhetendő életek eleje:
 nem a holt színek élete, nyugalom,
 tárgyak nyugalma, vig barik irigyelt
 tudatlansága, állati szent öröm,
 sem a virágok illatos élete
 sem szirmok élő selyme, sem ős kövek
 vak boldogsága: rejtekes istenek
 életlen élte, nagy zene, szent
 halál, vak fények, szótalán olvadás. —
 Ó mért nem lettem én muzsikus?!

HUSVÉT ELŐTT

S ha kiszakad ajkam, akkor is,
 e vad, vad március évadán,
 izgatva bellül az izgatott
 fákkal, a harci márciusi
 inni való
 sós, vérizü széltől részegen
 a felleg alatt,
 sodrában a szörnyü malomnak:
     ha szétszakad ajkam, akkor is,
     ha vérbe lábbad a dallal és

magam sem hallva a nagy Malom
zugásán át, dalomnak ízét
a kinnak ízén
tudnám csak érzeni, akkor is
– mennyi a vér! –
szakadjon a véres ének!
Van most dicsérni hősokeket, Istenem!
van óriások vak diadalmaid
zengeni, gépeket, ádázt
munkára hülvi borogatott
ágyuk izzó torkait:
de nem győzelmi ének az éneken,
ércfalpait a tipró diadalnak
nem tisztelem én,
sem az önkény pokoli malmát:
mért rejtek élet száz szele, március
friss vérizgalma nem türi géphalált
zengeni, malmokat; inkább
szerelmet, embert, életeket,
meg nem alvadt fűrge vért:
s ha ajkam ronggyá szétszakad, akkor is
ez inni való sós vérizü szélben,
a felleg alatt,
sodrában a szörnyü Malomnak,
mely trónokat őrl, nemzeteket,
százados korlátokat
roppantva tör szét, érczabolát,
multak acél hiteit,
s lélekkel a testet, dupla halál
vércafatává
morzsolva a szüz Hold arcába köpi
s egy nemzedéket egy kerék-
forgása lejárata:
én mégsem a gépet énekelem
márciusba, most mikor
a levegőn, a szél erején

érzeni nedves ízét
vérünk nedvének, drága magyar
vér italának;
nekem mikor ittam e sós levegőt,
kisebzett szájam és a szók
most fájnak e szájnak:
de ha szétszakad ajkam, akkor is,
magyar dal márciusi évadán,
szélnek tör a véres ének!
Én nem a győztest énekelem,
nem a nép-gépet, a vak hőst,
kinek minden lépése halál,
tekintetétől ájul a szó,
kéznyomása szolgáltság,
hanem azt, aki lesz, akárki,
ki először mondja ki azt a szót,
ki először el meri mondani,
kiáltani, bátor, bátor,
azt a varázsszót, százezrek
várta lélekzetadó szent
embermegváltó, visszaadó,
nemzetmegmentő, kapunyitó,
szabadító drága szót,
hogyan elég! hogyan elég! elég volt!
hogyan béke! béke!
béke! béke már!
Legyen vége már!
Aki alszik, aludjon,
aki él, az éljen,
a szegény hős pihenjen,
szegény nép reméljen.
Szóljanak a harangok,
szóljon allelujja!
mire jön új március,
viruljunk ki újra!
egyik rész a munkára,

másik temetésre
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!
Ó béke! béke!
legyen béke már!
Legyen vége már!
Aki halott, megbocsát,
ragyog az ég sátra.
Testvérek, ha túl leszünk,
sohse nézünk hátra!
Ki a bünös, ne kérdjük,
ültessünk virágot,
szeressük és megértsük
az egész világot:
egyik rész a munkára,
másik temetésre:
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!

A LYRIKUS EPILÓGJA

Csak én bírok versemnek hőse lenni
első és utolsó mindenik dalomban;
a mindenséget vágyom versbe venni,
de még tovább magamnál nem jutottam.

S már azt hiszem: nincs rajtam kívül semmi,
de hogyha van is, Isten tudja hogy' van?
Vak dióként dióban zárva lenni
S törésre várni beh megundorodtam.

Bűvös körömből nincsen mód kitörnöm,
Csak nyilam szökhet rajta át: a vágy –
de jól tudom, vágyam sejtése csalfa.

Én maradok: magam számára börtön,
mert én vagyok az alany és a tárgy.
Jaj én vagyok az ómega s az alfa.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

* 1885

A HÚGOMAT A BÁNAT ELJEGYEZTE

A húgomat a bánat eljegyezte
És most csak ül, szelíden, csendben ül
Virágai közt, mindig egyedül.
Ő is virág. Hervadt virág a lelke.
A húgomat a bánat eljegyezte.

Az ablakunk mellett csak vár szegény,
A szenvedés hajol szive fölé
S ha rózsza nyílik ki, nem az övé.

Csendes, komoly hajfürtje a fején
Szegényesen búsong — fakulva s árván —
Mint holt leányé a koporsópárnán.

És néz. Szelíden, békült tiszta szemmel.
Zokogni nem tud és nevetni nem mer.

De hogyha nem lát a szobába senkit
És elmotoz, vagy ó szekrényeket nyit,
Siratja bús, koszorútlan fejét
És hogyha körülömlí a setét,
A könnye vén csipkék közt hulldogál
S a szíve, jaj, mint megrepedt pohár —
Gyémántpohár — babonásan csilingel,
Mert valaki játszott e tiszta szívvél,
Széttörte s most olyan a sóhaja

Hogy néha, ha az én szobámba téved,
Rémült imákat suttogok az éjnek
S nem alszom el az éjszaka.

Ő meg csak nézi, hogy a kert alatt,
Hogy éled újra szüntelen a nap —
Bús sárga nap — s hogy száll a lomha este

És vár.

Mivel a bánat eljegyezte.

MÉZ

A fájdalom oly érett, mint a méz már,
És bölcs és mély és terhes száz titokkal
És minden kincseket magába foglal
És hallgat és vár, sehovase néz már.

Virágtalan bánat. De ez: a minden.
Méz, tiszta méz, méz, mennyei ital,
Több mint a föld tűnő virágaival,
Ambrózia, virágok lelke, kincsem.
Gyümölcs, nektár, amit imád a hívő,
Minden cukrot magába édesítő.
Én csak röptem és ezt szüreteltem
Kalászos rónán és szőlős hegyekben,
Ezt szüreteltem, mert én csak röptem,
És életem nehéz mézzé köptem,
Bánattá, jajjá, könnyé, tiszta mézzé.
Egy csonk világban egy fájó egésszé.
Ó lankák, ó virágok messze tája,
Ti telt gyümölcsök korhadt rudakon,
S ó, könny, te élet mély esszenciája,
Megölt virágok méze, fájdalom.

SZÉPERNŐ

* 1884

MINT MAGÁNYOS LOVAST AZ ESTE

Mint magányos lovast az este,
 Ugy ér a bánat engemet,
 Gyereksírás jön fel szívemből,
 Könnyűim csöpp csengői csengenek.

Apám után szeretnék futni,
 Ki a városba vezetett,
 S míg a boltok közt elbámultam,
 Egyszer elengedte a kezemet.

GYERMEKJÁTÉK

Mikor én kis fiú voltam,
 Kis lovon nem lovagoltam,
 Nem volt nékem ponnilovam,
 Ponnilovam,
 Ponnilovam,
 Pedig de szép mikor rohan.

Ponnilovon sose ültem,
 Kis biciklin se repültem,
 Nem volt szép kis kerékpárom
 Kerékpárom,
 Kerékpárom,
 Pedig de jó rajta nyáron.

Nem volt nékem meséskönyvem,
 Nem volt csak iskoláskönyvem,
 Pedig de jó otthon este,
 Otthon este,
 Otthon este,
 Lapozni ábrát keresve.

Sohase volt cifra kockám,
Kis kastélyom meg tornyocskám,
Kis hajócskám, kis vasútam,
Kis vasútam,
Kis vasútam,
Elútni sose tudtam.

Én nem kaptam kardot, csákót,
Sárgarézből messzilátót,
Sose vittek hippodromba,
Hippodromba,
Hippodromba,
Jó hogy lyukas volt a ponyva.

Az a ponyva szétment régen,
Elmúlt az én gyermekségem,
Én már régen felserdültem,
Felserdültem,
Felserdültem,
A nagyok közé kerültem.

Én játékot már nem kérek,
A sok gondtól rá se érek,
De meghalok én is egyszer,
Én is egyszer,
Én is egyszer,
S a mennyországba megyek fel.

Kiállok majd a tejútra
Arra visz az isten útja,
Az újjamat majd felnyújtom,
Majd felnyújtom,
Majd felnyújtom,
Ha elsétál a tejúton.

Észrevesz az isten engem,
Megszólalok szépen, csendben:
„Kérem én még nem játszottam

Nem játszottam,
Nem játszottam,
Játszani szeretnék mostan. “

Megfogja majd a kezemet,
Angyalok közt maga vezet
Szegény gyerek otthonába,
Otthonába,
Otthonába,
Mennyei gyerekszobába.

Megkapom ott kardom, csákóm,
Sárgarézbul messzilátóm,
Képes könyvem, cifra kockám,
Cifra kockám,
Cifra kockám,
Lesz kastélyom meg tornyocskám.

Ami nem volt, lesz ott jócskán,
Kis vasutam meg hajócskám,
Beültetnek hippodromba,
Hippodromba,
Én élvezem azt magamba.

Hogyha kedvem abban telik,
Ponnilovam megnyergelik,
Kis biciklim előhózzák,
Előhózzák,
Előhózzák,
Úgy járom a mező hosszát.

Égmezőben alkonyatban
Szép pillangót fogok ottan,
Ujjamon lesz arany pora,
Arany pora,
Arany pora,
Le nem mosom róla soha.

K A F F K A M A R G I T

1880—1918

L A C K Ó

Jött egy csoda! Harmatlágy pici jószág,
Édes, pihegő, bimbószínű lény.
Vér lüktet benne! Eleven valóság!
S nézem kétkedve, tanakodva én.
Vánkospihéit elzilálni félek,
Már szétterült az álmaim felett,
Már átölelem féltve, mikor ébred:
Ó, el ne rebbenj tőlem, új ígézet!
— A te szemeid a leggyönyörűbb szemek.

Jött valakim, aki nem volt idáig,
— Felém rajzó, bomlott vágyakkal telten,
(Bár öltögettem hószin, csöpp ruháit)
Csak nemrég is, be messzi járt a lelkem!
Hát vége volna a titáni hévnek?
Nagy száguldásnak viharparipán?
Közelebb jöttek-é a messzeségek?
Nem — Csakhogy itt . . . engem keres az Élet.
. . . Az csak a párna fodra, Csacsikám!

Már halkan úszik a soktornyú város,
A légemelte, rezgő, csalfa kép
Mindegyre messzebb. És nyomába szálldos
A vágy, — szétfoszló, lenge pára kép.
Viharzó tapsok zaja szerteszéled,
Homályba hullnak kísértő szemek,
Kilobban a tűz, elhallgat az ének.
— Itthon maradtam, — mindörökre véled.
Egy álom int még . . . Ne sirj, nem megyek!

No lám. Elgörbült kedves gyűszűszád!
Ne sirj, kis ember, én gyönyörűségem!
Se lát, se hall egyébrül az anyád.

Tejszagú, édes kis testeden át,
Csak azon át szabad az ut már nékem.
— 'Halkan hívó szók még kísértének
De a kiáltásnak ereje nincsen.
Szeme lezárul — Nem, nem mehetek!
Csitt . . . aluszik! És akkor jól van minden.

LESZNAI ANNA

* 1885

ISTEN ASZTALÁT TERÍTEM

Mióta elejtett engem titkos ágom,
Mióta a buja barna földet hágom,
A tejizű álomburkot szívós ajkkal feltöröm,
S elindúltam Isten felé,
Gyenge gyermekkorom óta
Ő volt szomjóm s örömöm . . .

Kerestem a napnak pengő lépte táján,
Égnek tülekedő bikkes lajtorjáján,
Tükrös kékjét mély kutakban,
Éj erdejét felkutattam.
Rám borúlt a déli réten,
Térdig tüzes lóherében,
Buzgó boldogságom.
Menny harangja zengte: „Hála, hála néked,
Ki öledben ringatsz tentermette néped,
Ki szent köldököddel ezer eget táplálsz,
Magot, szárnyat, lelket tenyeredben számlálsz.“
Tüzes lóherében így enékeltem:
„Te ki bennem reszketsz, pedig benned keltem,
A verőfény rajtam a te olvadt tested,
Benned fürdő orcám szinörömrre fested,
Tizenötosztendős nyári aranyalma,

Legyek asztalodon ujjongásba halva
Isten csemegéje.“
Kenyeret az Úrnak, mert az Isten éhes
Férfi vágyódásra, asszony szerelemre,
Ölelések malmán ő feléje ömlő
Áldozattá örölt csók gerjedelemre.
Magját elhintettem utam barázdáján,
Első füve serkedt anyám csókja táján,
Hajnalt lestem, bimbók kelyhüket hogy oldják,
Madárfészek bújva tanultam meg módját:
Hogy telítsek fészket pici puha testtel,
Játszó szeretettel ki fájni se restel;
Szökkenő mezőkön szemet szaporázzak
Hült csók hava alól új tavaszba fázzak.
És amiért magam alázattal adtam,
Ajándokul öröm örlő tenyerének,
Bennem kalász keljen, életszemmel teljen
Örök arany mára Isten asztalára
Valóság-kenyérnek.

Hogy szüretre értem, szőlőhegyre tértem
A szívemet piros Kánaánban értem:
Néma töke tövén szóló szőlőfürtöt.
Nedvemet facsartam felhők játékából;
Ereimbe bíbort arany égikürtök
Ontottak riadva hol az alkony lából.
Szíнем szegfűveknek színsujtásos leplén
Kisarjadzott vérem mindeneknek testén
Kezemnek nyomából mustot serkentettem
Ajakam szavából mánort merítettem
Dolgok öröméből magam mélységéből
Édes boritalúl a lelkemet mértem
Isten asztalára.

Melyik édenkertben gyűjtöttem a mézemet,
Dolgok édes szívét sejtő méheimmel?

Mikor szomjúhozva önmagamba néztem
 Láttam, hogy a szívem ezer szívet mímel.
 Ember, állat, növény s a kövek, a holtak
 Százszirmú szívemben egybefogva voltak.
 Százszirmú szívemnek zengő rózsájában
 Ezer harmatcseppben ezer képük úszott.
 Bennem hazajártak, bennem hazagyűltek,
 Csöppbe kerekedtek, egygyé édesültek.
 És mert én is, én is mindenkben alszom
 Ime minden küldött, hogy feleljen rólam
 Szívem trónusához egy-egy drága túsztot.
 . . . . Létre riogatva ezer álomlepkét
 Kibontom most szívem százszín rózsaleplét
 Ajándékba virúlt nyílás örömében
 Szívetrejtő szívem száz szíromra tépem,
 Szívsirommal hintem az Úr asztalát én
 Isten abroszáúl.

Még egy kicsit várok a nap erre járjon
 Aratás térdeljen megérett határon.
 Még egy kicsit várok delelőre érjek
 Áldozatra édes teljességgel térjek,
 Orcám kivirítson békés belátással
 Könnyem keljen egybe minden vágyódással
 Építsem önmagam szeretettel épre,
 Akkor két kezemet mosom tiszta szépre
 Bizalom tejével, tejjé olvadt vérrel
 S felemelem őket áldó mozdulattal
 Rakodt asztal felé, melyet terítettem,

Melyre lelkem adtam, melyre testem tettem
 S ráolvasom halkán csekély imádságom:
 „Isten ki leszálltál, nékem testté váltál,
 Testeddel etettél, véreddel itattál,
 Ne tagadd meg tőlem áldott éhességed,
 A szívemnél állj meg, asztalomhoz térjél,

Fogadd szolgálódat, aki szólít téged
Szerény lakomádul.“

KEMÉNY SIMON

* 1883

NAPOS FEBRUÁRI DÉL A DUNAPARTON

Egy nagy kék nevetés az ég.
A fájdalmas, hegyes távol opálos,
Fehér és színes házakkal a város
Hideg napfényben: ez a messzeség.
Oly messze látni, oly jó messze nézni;
A befagyott folyón csillog a jég,
S fáj, hogy elvágysz itthagyna ha lehetne,
A szívem, ez a hű özvegy cseléd.
Túl a hegyen most vonatok sietnek,
Fehér mezőkön, fényes sineken,
A kerekek dalolnak és nevetnek
És csábitón izengetnek nekem.
Csak ne volna a levegő oly tiszta,
Csak ne égne minden szín oly nagyon,
A kocsinyom oly különös ne volna
A mint barnán fut a fehér havon.
S a miket máskor még csak megse látok,
Ne rikoltoznának úgy a plakátok:
Mily szép sárgák a villamos kocsik,
Mily kékek, barnák, szürkék a szemek!
Egy tábornok agg lábán a vörös stráf
Ifjan, szépen a világba nevet.
Jó volna most egy pejlovon ügetni,
Távol pusztákon vígan, egymagam;
A déli napban a lovam ragyogna
S ha nevetnék villogna a fogam.
Ó szép volna a korai sötétben

Nézni kék füstöt a házam felett,
 És hallgatni a hosszú néma éjben,
 Hogy ugatnak a nagy, bundás ebek.
 Gyertya égne fehér, meszelt szobámban,
 Nagy árnyékom feküdne a falon,
 Mint a hogy egy agyonzaklatott élet
 Némán fekszik a lágy ravatalon.
 Sokat lennék egyedül a sötétben,
 És végtelen szép téli éjeken
 Félve emlékeznék, lustán tünődnék
 A messzi, messzi, messzi életen.

BALÁZS BÉLA

* 1884

HAJ, NAPJAIM

Haj napjaim, szép, fényes katonáim
 Minden hajnalban indultok velem
 Arany fegyverben, lázongó zenével
 Az életem rohamra vezetem
 Minden hajnalban újra, újra

Viszem rohamra, s minden, minden este
 Takarodó bűg bús mező felett.
 Haj barna vérben tántorog napom
 S beszennyezi az arcom s lelkemet
 Vad barna vérrel és hiába minden

Csak hulltok, háltok s én hiába állok
 Elhagytok engem egy a más után
 Az éji szélben kérdi lelketek:
 Ki volt ellenség a szörnyű csatán?
 Az éji szélben elsápad az arcom

És némán állok, keserű vezér
 Az éj üres rónáin egyedül
 Sápadtan nézve sápad-e az ég?
 Jön-e új harcra új fényes napom?
 És némán állok az új véres estén.

Haj, nő lelkemben véres temető
 S ki tudja meddig férnek új napok?
 Mert kérdő éji széllel harcolok
 Sápadtan várva, sápadjon az ég.

Haj, napjaim, szép fényes katonáim.

TÓTH ÁRPÁD

* 1886

RÍMES, FURCSA JÁTÉK

Szeszélyes, bús ajándék
 E rímes, furcsa játék,
 Óh, zokog, bár negédes, —
 Fogadd szívedbe édes!

Mert csupa szívbe vert seb
 Vérszínezi e verset,
 Mint halvány őszi rózsza
 Szirmát az őszi rozsdá.

De lásd, egyebem nincsen,
 Se birtokom, se kincsem,
 Nem adhatok tenéked,
 Csak ily borús zenéket.

Szebb volna büszke kastély
 Termen egy fényes estély,
 Vagy lány keréken zajló
 Kocsidba drága pejló...

Vagy elrobajló fülke
Ringó pamlagján dülve
Elnézni, merre foszlott
A sok táviró-oszlop...

Vagy úzni falka furtjét,
Hallani hallali kürtjét,
Míg elfakúl porosra
A frakk vidám pirossa...

Vagy tán az volna szebb lét:
Nézni istennők keblét,
Hol antik ívek árnyán
Mereng sok régi márvány...

Vagy Svájcban lenni vendég:
Csodálni naplementét,
Vagy vinne halk fedélzet,
Hol a banános dél szebb...

Oh mind e rím mi kába,
Oh mind e vágy hiába,
Nekünk, két árva rabnak,
Csak sóhajok maradnak...

De hallgasd most e verset,
E torz kedvvel kevertet,
Zsongítson furcsa hangja,
Mint füstös képü banda:

Itt flóta, okarina
S hegedük soka rí ma,
Száz hangszer, minden rím más,
S vén bánatom a primás.

Izzék a dal duhajja,
Csattanjon vad csuhajja,
Majd haljon el sóhajtón,
Fejem öledbe hajtom.

Csönd. Ajkaim lezárják.
 Ringass: árva az árvát,
 Így, sirj csak, rámhajolva,
 Meghalni volna jó ma...

NAGY ZOLTÁN

* 1884

SZEPTEMBERI ÉNEK A FÜVÉSZKERTBEN

A fűvészkertet járom
 Szeptember délutánon.
 Hullott levél az úton, felverte őszi gaz.
 Tüzel az árnyak rése,
 Szeptember napsütése
 Ragyog mint jó vigasz.

Táblák a fák tövében.
 Rá volt pingálva szépen
 A multkor még nevük s virágos volt az ág,
 De az eső lemosta
 S befedte barna rozsdá:
 Rég voltam kis diák.

Huszonöt éve épen
 Hogy az útjára léptem.
 Zendüljetez zizegve őszi melódiák!
 Ó elhagyott kert csendje!
 Magam járok csak benne
 Meg néhány kis diák.

Nekik most zöldül fájuk
 S kerengve hull le rájuk
 Emlékeim holt lombja, mit őszi galy lehint.
 Ó szeptember szent láza!
 Új könyv, tabula rasa
 Az életük megint.

Most emlékszem reátok,
 Ti régi könyv-vásárok!
 Új kosztos-hely varázsa, szobám kis ablaka!
 Új szívem új regénye!
 Ó körzöm sárga fénye,
 Rajztáblám jószaga!

Már nyújtja lankadón itt
 A bodza bús bogyoít
 Sötétlő koszorúnak hajlott fejem fölött.
 Ó elvirágzott múltam!
 Fanyar bogyók konyultan
 Piros lombok között.

Isten, kegyelmed kérem,
 Adj új Szeptembert nékem,
 Adj vídám újrakezdest, új szívet, új erőt,
 Újuljon hervadt ágod,
 Te vén, örök diákod,
 Fakult, kisült meződ.

GYÓNI GÉZA

1884—1917

CSAK EGY ÉJSZAKÁRA

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
 A pártoskodókat, a vitézkedőket.

Csak egy éjszakára:

Akik fent hirdetik, hogy — mi nem felejtünk,
 Mikor a halálgép muzsikál felettünk,
 Mikor láthatatlan magja kél a ködnek
 S gyilkos ólom-fecskék szanaszét röpködnek.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket;
 Gerendatöréskor szálka-keresőket.

Csak egy éjszakára:

Mikor siketitőn bögni kezd a gránát
S úgy nyög a véres föld, mintha gyomrát vágnák;
Robbanó golyónak mikor fénye támad
S véres vize kicsap a vén Visztulának.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:

Az uzsoragarast fogukhoz verőket.

Csak egy éjszakára:

Mikor gránát-vulkán izzó közepén
Ugy forog a férfi, mint a falevél;
S mire földre omlik, ó iszonyu omlás, —
Szép piros vitézből csak fekete csontváz.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:

A hitetleneket s az üzérkedőket.

Csak egy éjszakára:

Mikor a pokolnak égő torka tárul,
S vér csurog a földön, vér csurog a fáról,
Mikor a rongy sátor nyöszörög a szélben
S haló honvéd sóhajt: fiam . . . feleségem . . .

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:

Hosszu csahos nyelvvel hazaszeretőket.

Csak egy éjszakára:

Vakitó csillagnak mikor támad fénye,
Lássák meg arcuk a San-folyó tükrébe,
Amikor magyar vért gőzölve hömpölyget,
Hogy sirva sikoltsák: Istenem, ne többet.

Küldjétek el őket csak egy éjszakára,

Hogy emlékezzenek az anyjuk kinjára.

Csak egy éjszakára:

Hogy bujnának össze megrémülve, fázva;
Hogy fetrengne mind-mind, hogy meakulpázna;
Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,
Hogy kiáltná bögve: Krisztusom, mi kell még!

Krisztusom, mi kell még! Véreim, mit adjak
Arjáért a vérnek, csak én megmaradjak!

Hogy esküdne mind-mind;
S hitetlen göggyében akit sosem ismert,
Hogy hivná a Krisztust, hogy hivná az Istent:
Magyar vérem ellen soha-soha többet!
— — Csak egy éjszakára küldjétek el őket.

KASSÁK LAJOS

MESTEREMBEREK

Mi nem vagyunk tudósok, se méla, aranyszájú papok
és hősök sem vagyunk, kiket vad csinadratta kísért a
csatába s akik most ájultan hevernek a tengerek fene-
kén, napos hegyeken és a ménkövert mezőkön szerte,
szerte az egész világban.

A kék firmamentum alatt most bitang vérben für-
denek az órák. De mi már távol vagyunk mindentől.
Ülünk a sötét bérkaszárnyák alján: szótlantul és tel-
jesen, mint maga a megbontatlan anyag.

Tegnap még sírtunk s holnap, holnap talán a mi
dolgunkat csodálja a század.

Igen! Mert a mi tompa, csúnya újjainkról már pen-
dül a friss erő,

s holnap már áldomást tartunk az új falakon.

Holnap azbesztből, vasból és roppant gránitból életet
dobunk a romokra,

s félre az államdekorációkkal! a holdvilággal! és az
orfeumokkal!

Hatalmas felhőkarcolókat építünk majd és játéknak
az Eifel-torony mását.

Bazalt talpu hidakat, a terekre új jeleket zengő acél-
ból,

s a döglött sinekre üvöltő, tüzes lokomotivokat lökünk,
 hogy ragyogjanak és fussák be a pályát,
 mint az ég szédületes meteorjai.

Uj színeket keresünk s a tenger alá uj kábeleket hu-
 zunk

és megejtjük az érett, pártalan asszonyokat, hogy uj
 fajtát dajkáljon a föld

s örüljenek az uj költők, akik az idő uj arcát énekelik
 előttünk:

Rómában, Párisban, Moszkvában, Berlinben, Lon-
 donban és Budapesen.

VÉGVÁRI

EREDJ, HA TUDSZ!

(Egy szívnek, mely épp úgy fáj, mint az enyém)

Eredj, ha tudsz . . .

Eredj, ha gondolod,

Hogy valahol, bárhol a nagy világon

Könnyebb lesz majd a sorsot hordanod,

Eredj . . .

Szállj mint a fecske délnek,

Vagy északnak, mint a viharomadár,

Magasából a mérhetetlen égnek

Kémleld a pontot,

Hol fészekrakó vágyaid kibontod.

Eredj, ha tudsz.

Eredj, ha hittelen

Hiszed: a hontalanság odakünn

Nem keserűbb, mint idebenn.

Eredj, ha azt hiszed,

Hogy odakünn a világban nem ácsol

A lelkedből, ez érző, élő fából

Az emlékezés uj keresztetek.
 A lelked csillapuló viharának
 Észrevétlen ezer uj hangja támad,
 Süvít, sikolt,
 S az emlékezés keresztfáira
 Téged feszít a honvágy és a bánat.
 Eredj, ha nem hiszed.

Hajdanában Mikes se hitte ezt,
 Ki rab hazában élni nem tudott,
 De vállán égett az örök kereszt
 S egy csillag Zágon felé mutatott.
 Ha esténként a csillagok
 Fürödni a Márványtengerbe jártak,
 Meglátogatták az itthoni árnyak,
 Szelid emlékek: eszeveszett hordák,
 A szívét kitepték.
 S hegyeken, tengereken túlra hordták...
 Eredj, ha tudsz.

Ha majd úgy látod, minden elveszett: —
 Inkább, semmint hordani itt a jármot,
 Szórd a szelekbe minden régi álmod;
 Ha úgy látod, hogy minden elveszett,
 Menj őserdőkön, tengereken túlra
 Ajánlani fel két munkás kezed.
 Menj hát, ha teheted.

Itthon maradok én!
 Károgva és sötéten,
 Mint téli varju száraz jegenyén.
 Még nem tudom:
 Jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
 De itthon maradok.

Leszek őrlő szú az idegen fában,
 Leszek az alj a felhajtott kupában,

Az idegen vérben leszek a méreg,
Miazma, láz, orozva dülő féreg,
De itthon maradok!

Akarok lenni a halálharang,
Mely temet bár: halló fülekbe cseng
És lázít: visszavenni a mienk!
Akarok lenni a gyújtózsínór,
A kanóc része, lángralobbant vér,
Mely titkon kúszik tíz-száz évekig
Hamuban, éjben,
Míg a keservek lőporához ér
És akkor . . .!!

Még nem tudom:
Jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
De addig, varjú a száraz jegenyén:
Én itthon maradok.

SZÉKELY NÉPBALLADÁK

KÁDÁR KATA

„Anyám, anyám, éde a nyám,
Gyulainé édes anyám!
Én elveszem Kádár Katát
Jobbágyunknak szép leányát.“
„Nem engedem, édes fiam,
Gyula Márton!
Hanem vedd el nagy uraknak
Szép leányát.“
„Nem kell nekem nagy uraknak
Szép leánya,
Csak kell nekem Kádár Kata,
Jobbágyunknak szép leánya.“

„Elmehetsz hát, édes fiam,
Gyula Márton!
Kitagadlak, nem vagy fiam,
Sem egyszer, sem másszor.“

„Inasom, inasom, kedvesebb inasom,
Húzd elő hintómat, fogd bé lovaimat!“
Lovakat befogták, útnak indúltanak.
Egy kezkenyőt adott neki Kádár Kata:
„Mikor e' színibe vörösre változik,
Akkor életem is, tudd meg, megváltozik.“

Megyen Gyula Márton hegyeken, völgyeken,
Egyszer változást lát a cifra kezkenyőn.
„Inasom, inasom, kedvesebb inasom!
A föld az istené, a ló az ebeké.
Forduljunk, mert vörös szín már a kezkenyő,
Kádár Katának is immár rég vége lett.“

A falu végénél volt a disznópásztor:
„Hallod-e, jó pásztor, mi ujság nállatok?“
„Nálunk jó ujság van, de neked rossz vagyon,
Mert Kádár Katának immár vége vagyon.
A te édes anyád ötet elvitette,
Feneketlen tóba belé is vetette.“
„Jó pásztor, mutasd meg, hol vagyon az a tó,
Aranyim mind tiéd, a lovam s a hintó.“

El is menének ők a tónak szélire:
„Kádár Kata lelkem, szólj egyet, itt vagy-e?“
A tóba' megszólalt Kádár Kata neki,
Hozzája beugrék hamar Gyula Márton.

Édes anyja vízi buvárokat küldött;
Megkapták meghalva, összeölelkezve.

Egyiket temették oltár eleibe,
Másikat temették oltár háta mögé.

A kettőből kinőtt két kápolna-virág,
Az oltár tetején összekapcsolódtak,
Az anyjok odament, le is szakasztotta.
A kápolna-virág hozzá így szólala:
„Átkozott légy, átkozott légy,
Édes anyám, Gyulainé!
Életembe rossz voltál,
Most is meggyilkoltál!”

FOGARASI ISTVÁN

Ablakba könyököl Fogarasi István,
Mellette könyököl az ő testvérhuga.
„Hallottad-e hírit, édes testvérhugom,
Elköteleztelek bé Törökországba,
Nagy török császárnak, jegybeli mátkának?”

„Nem hallottam hírit, édes testvérbátyám!
Adjon isten nékem inkább víg vacsorát,
Víg vacsora után könnyü betegséget,
Szép piros hajnalba' világból kimulást.”

Meghallgatá isten az ő kívánságát,
Ada isten neki egy jó víg vacsorát,
Víg vacsora után könnyü betegséget,
Szép piros hajnalba' világból kimulást.

Eljöve, eljöve a nagy török császár,
Kérdezi: „Hol vagyon gyűrűsöm, jegyösöm?”
„Virágos kertiben virágokat plántál.”
Odamene, oda a nagy török császár;
Hát a virágok is mind elhervadoztak,
Az ő szeretője pedig sehol sincsen.

Visszajöve, vissza a nagy török császár,
Kérdezi: „Hol vagyon, gyűrűsöm, jegyösöm?”

„Leányok házában magát öltözteti.“
 Oda mene, oda a nagy török császár,
 Hát a leányok is mind gyászba öltöztek
 S az ő szeretője nyújtópadon fekszik.

Add ide, add ide, Fogarasi sógor,
 Add ide énnékem, gyürüsöm, jegyösöm!
 Csináltatok néki márvánkő koporsót,
 Bé is béhuzatom földig bakacsínnal,
 Meg is megveretöm aranyfejü szeggel,
 Meg is gyászoltatom hatvan katonával.“

„Nem adom, nem adom, te nagy török császár,
 Csináltatok én is márvánkő koporsót,
 Bé is béhuzatom földig bakacsínnal,
 Meg is megveretöm aranyfejü szeggel,
 Meg is gyászoltatom hatvan katonával,
 Hadd nyugodjék itten apjával, anyjával,
 Apjával, anyjával szülötte földében.“

MOLNÁR ANNA

Elindúla Ajgó Márton
 Hosszú útra, rengetegre;
 Megtalálta Molnár Annát:
 „Gyere velem Molnár Anna,
 Hosszú útra, rengetegre.“
 „Nem mehetek, Ajgó Márton:
 Vagyon nékem csendes házam,
 Csendes uram, jámbor uram,
 Karon ülő kicsi fiam.“

Hívta, nem jött, elrabolta.

Elindúltak most már ketten
 Hosszú útra, rengetegre;

Megtaláltak egy burus fát,
Leülének árnyékába.
„Nézz egy kicsit a fejembe.“
Hullni kezd az asszony könnye.
„Mér' sirsz, mér' sirsz, Molnár Anna!“
„Nem sirok én Ajgó Márton,
A mi hull, a fa harmatja.“
„Nem hull most a fa harmatja,
Mert épen álló dél vagyok.“

Fölindúla Ajgó Márton
Ekkor a fa tetejébe;
Visszaejté a pallosát.
„Add fel, add fel pallosomat!“
Felhajítja a pallosát,
Ketté vágja az derekát.
Felöltözik ruhájába,
Térdig érő angliába.
Elindula hazájába,
Megállott a kapujába’.

„Csöndes gazda, jámbor gazda,
Adsz-e szállást az éjtszaka?“
„Nem adhatok vitéz uram,
Vagyon nekem síró fiam.“
Addig kérte, míg megadta.

„Csöndes gazda, jámbor gazda,
Van-e jó bor a faluba?
Hozz egy kupát vacsorára.“
Mig az ura borért jára,
Kigombolta a dolmányát,
Megszoptatta síró fiát.

BORISKA

„Boriska, Boriska szép lyányodért jöttünk,
 Törökök kezébe szép lyányodat add ki!“
 ’Állj fel lyányom, állj fel, állj fel a kőpadra,
 Nézz ki az ablakon, mit látsz-e alatta’.

„Három üveghintót, kilenc arany zászlót
 Hát nem volt-e kendnek egy darab kenyere,
 Egy darab kenyere, egy pohárnyi bora,
 Hogy ne adjon engem törökök kezébe.“

Kimegyen a kertbe, leborúl a gyepre,
 Zokogva kiáltja: „Virágim, virágim,
 Többül hervadjatok, földig száradjatok,
 Hadd lássa meg minden, hogy engem gyászoltok!“

Bemenyen a házba, leborul az ágyba,
 Zokogva kiáltja: „Gunyáim, gunyáim,
 Szegriül lehulljatok, földön rothadjatok,
 Hadd lássa mostohám, hogy engem gyászoltok.“

KIS JULIA

„Hallod-e te király-urfi!
 Jere este guzsalyasba.“

„Nem mehetek te király-lány,
 Hogy’ juthatnék túl a Dunán,
 Este későn sötét leszen,
 S a Dunába belé esem.“

„Vagyon nekem szövétnekem,
 Tornácomba kitétem,
 S meg is gyujtom, mihelyt lehet,
 Világánál átal jöhetsz.“

Megindula király-urfi
 Este későn guzsalyasba;
 S belé esék a Dunába,
 A Dunának közepibe.

Ugy sír, úgy sír király-leány
Király-leány kis Júlia.

Szóval kérdi asszony-anyja:

„Mér' sírsz, fiam, kis Júlia?“

'Hogy ne sírnék asszony-anyám,

Elvesztettem gyöngyös pártám,

Belé esett a Dunába,

A Dunának közepibe'.

„Vagyon nekem gyöngyös pártám,

Azt én mindjárt neked adom.“

„Nem kell nekem senki másé,

Csak kell nekem a magamé.

Hallod-e te asszony-anyám!

Hivassuk fel Bíró Jankót,

Bíró Jankót, vízi bűvárt,

Hogy fogja ki gyöngyös pártám.

Hallod-e te Bíró Jankó,

Vedd ki az én gyöngyös pártám!“

„Nem kapok én gyöngyös pártát,

Csak kapok én király fiát.“

„A' kell, a' kell Bíró Jankó,

Bíró Jankó vízi buvár.

Hozd fel ide palotámba,

Tedd fel ide én ágyamba.“

Ugy sír, úgy sír király-leány,

Király-leány kis Júlia:

Neki szive meghasada,

Mindjárt szörnyű halált hala.

Az egyiknek csináltattak

Fejér márvány kőkoporsót,

A másiknak csináltattak

Vörös márvány kőkoporsót,

Virágos kertbe temették,

Egymás mellé elültették,

Az egyikre palántáltak

Fejér csíkos tulipántot,

A másikra palántáltak
 Tiszta vörös tulipántot.
 A szerelmeseknek lelke
 Élő tulipánttá leve,
 S addig s addig nevelkedtek,
 Amíg összeölelkeztek.

NÉPDALOK

TÚL A TISZÁN

Túl a Tiszán, Tisza szélén,
 Ott terem a magyar legény,
 Vékony mint a vékony nádszál,
 Hajlik mint a rozmaringszál.

Túl a Tiszán, Tisza partján,
 Ott terem a szép magyar lány,
 Vékony, karcsu a dereka,
 Csókra termett piciny szája.

NEM ANYÁTÓL LETTÉL

Nem anyától lettél,
 Rózsafán termettél,
 Piros pünkösd napján,
 Hajnalban születted.

Orcáid rózsái
 Ha közel volnának,
 Égő szívem mellé
 Tűzném bokrétának.

NE MENJ RÓZSÁM A TURLÓRA

Ne menj rózsám a tarlóra;
 Gyöngge vagy még a sarlóra!
 Ha megvágod kis kezedet,
 Ki süt nékem lágý kenyeret?

Én ültettem a rózsafát;
 Más szedi le a virágát;
 Én szerettem meg a kis lányt:
 Más éli vele világát.

NINCS SZEBB VIRÁG

Nincs szebb virág, mint a fehér lilium,
 Nincs szebb leány, mint az én kis galambom,
 Nem is adnám egész világ kincséért,
 A tengernek valamennyi gyöngyéért.

CSILLAG SEM SZERETNÉK

Csillag sem szeretnék
 Az égen lenni,
 Nálad nélkül rózsám,
 Oda fenn lenni.

Nálad nélkül rózsám
 Mit ér mennyország?
 Éjjel nappal járnék
 Szárnyon le hozzád.

KIS KACSA FÜRDIK

Kis kacsa fürdik fekete tóba,
 Fiához készül Lengyelországba,
 Kelj fel, mosdjál kis menyecske,
 Öleld, csókold akit szeretsz.
 Ezt ölelem, azt csókolom,
 Az asszonyom lányát,
 A Zsuzsikáját.

A FEKETE HOLLÓ

A fekete holló gyászt visel magáért,
 Én is gyászt viselek jegybeli mátkámért,
 Jegybeli mátkámért mit nem cselekédném,
 Tenger sűrű habját kalánnal kimerném,
 Tenger fenekében gyöngyszemeket szednék,
 Jegybeli mátkámnak gyöngybokrétát kötnék.

Küküllő kövecse kalamáris volna,
 Tenger sűrű habja mind tintalé volna,
 Mezőn mennyi fűszál mind pennaszál volna,
 Fán a mennyi levél mind papiros volna,
 Bánatom leírni annak is sok volna.

TÚL AZ ÓTON

Túl az Óton zérgő malom,
 Bút s bánatot törnek azon;
 Bár az enyimet törné még,
 Hogy bús szívem ne ölné még.

Tul az Óton van egy füzfa,
 Alatta egy szép léányka,
 Homloka fejer mind márván,
 Szemődöke mind szivárván.

A hód a homlokán nagyon,
 Azért fémlik ojan nagyon,
 Ha a nap ott járna s kelne,
 Még annál fényesebb lenne.

Az ajaka bazsarózsa,
 Az orra pedig muskáta;
 Héj de kevés, nem jó hézzám,
 Ásd még siromot jó anyám.

MIÉRT RAGYOG

Miért ragyog a sok csillag az égen?
 Miért nyílik a sok virág a réten?
 Miért újul ki tavasszal az erdő? — —
 Hogy ha nincsen igaz szívű szerető!

ERDŐ, ERDŐ

Erdő, erdő, de magas vagy,
 Kedves rózsám! de messze vagy,
 Ha az erdőt levághatnám,
 A galambom megláthatnám,
 Az én kedves rózsabimbóm, galambom.

Erdő nincsen zöld ág nélkül,
 Mező nincsen virág nélkül,
 Az én szívem sincs bú nélkül,
 Mert távol van kedvesétül,
 Az én kedves rózsabimbóm, galambom.

KIDŐLT A FA

Kidőlt a fa mandolástúl,
 Elszakadtam a rózsámtúl,
 Úgy elszakadtam szegénytül,
 Mint ősszel fa levelétül
 Elválnék.

HÁROM FEHÉR KENDŐT VESZEK

Három fehér kendőt veszek,
 Ha felveszem, fehér leszek,
 Fehér leszek mint a hattyú, mint a hattyú,
 Nem ölel meg minden fattyú.

Három piros kendőt veszek,
 Ha felveszem piros leszek,
 Piros leszek mint a rózsa, mint a rózsa,
 Rám illik a babám csókja.

Három sárga kendőt veszek,
 Ha felveszem sárga leszek,
 Sárga leszek, mint a virág, mint a virág,
 Leányoknak áll a világ.

Három barna kendőt veszek,
 Ha felveszem, barna leszek,
 Barna leszek mint a csóka, mint a csóka,
 Nem kell nekem senki csókja.

KUTÁGASRA SZÁLLOTT A SAS

Kutágasra szállott a sas . . .
 Engem, rózsám, ne csalogass!
 Mert én szegény legény vagyok,
 Nem tehozzád való vagyok.

Édes anyám rózsafája,
Engem nyitott utoljára.
Bár sohase nyitott volna,
Maradtam volna – bimbóba!

A CSAP-UTCÁN VÉGIG

A Csap-utcán végig, végig, végig,
Minden kis kapuban virág nyilik,
Minden kis kapuban kettő, három,
Csak az enyém száradt el a nyáron.

BORUL A KÁPOSZTA

Borul a káposzta, hajlik a levele,
Búsul a kis legény, hogy nincs szeretője, —
Ne búsulj, ne bánkodj', ne is siránkozzál,
Megsegít az isten, csak jól imádkozzál.

Dombon van a háza, szélnek van fordítva,
Kerek az ablakja, engem néznek rajta;
Titkos a szerelem, fél az árulástól, — —
Édes kis angyalom, váljunk el egymástól.

Két út van előttem, nem tom, merre menjek, — —
Megházasodjam-e, vagy egyedül éljek? — —
Ha megházasodom, az a magam kára,
Ha egyedül élek, az isten is bánja.

HÁROM CSILLAG VAN AZ ÉGEN

Három csillag van az égen egy sorba',
 Három szeretőm van nekem egyforma,
 Három között azt az árvát szeretem,
 Édes anyja árván hagyta énnekem.

Három dinnye van egy száron, mind sárga,
 Három szeretőm van mostan, mind árva,
 Három közül a legszebbik halovány,
 Arra illik az én csókom igazán.

Három levele vagyon az epernek,
 Három szeretője van a legénynek;
 Szétszakasztom az epernek levelét,
 Elhagyom a szeretőmnek kettejét.

SZÉLES AZ ÖKRÖM SZARVA

Széles az ökröm szarva,
 Nem fér az istállómba;
 A babámnak két karja
 Nem ölel meg hajnalba.

Hat ökröm a járomba,
 Magam az áristomba,
 Gyere babám, váltsál ki,
 Ne hagyjál elhervadni!

Kiváltalak, ki, ki, ki,
 Nem hagylak elhervadni,
 Adok olyan pár csókot:
 Megér ezer forintot!

SZABAD A MADÁRNAK

Szabad a madárnak ágról ágra szállni,
Csak nekem nem szabad szeretőmhöz járni.

Áldd meg isten, áldd meg! a szeretőm házát;
Verd meg isten, verd meg! a benne lakóját —

Azt se mindeniket, csak az édes anyját, —
Mért nem adta nekem az ő kedves lányát?!

Ha neki lyánya volt, nekem szeretőm volt;
Ha neki kedves volt, nekem kedvesebb volt!..

FAKÓ LOVAM

Fakó lovam, föl van kantározva,
El is megyek a rózsámhoz rajta,
Repülj fakó, szikrázik a patkó...
Ez a kis lány, de kedvemre való!

MOST JÖTTEM A TETÉTLÉNI PUSZTÁRÓL

Most jöttem a tetétleni pusztáról,
Leesett a vas a lovam lábáról,
Mig a kovács vasalja a lovamat,
Nálad, rózsám, kimulatom magamat.

Verjed kovács, verjed soká a patkót,
Úgy kapsz tőlem gavallér borraalót;
A mennyit ütsz kis pej lovam lábára,
Annyi csók jár addig rózsám szájára.

ESTE VAN MÁR

Este van már, hull a csillag,
Szőke legény haza ballag,
Nehéz neki még a szó is,
Kifutna a világból is.

Este van már, hull a csillag,
Fehér házban gyertya hamvad;
Virág van az ágyra hintve,
Barna kis lány kiterítve.

MÉG AZT MONDJÁK: INGADOZOM

Még azt mondják: ingadozom
Ha egy pohár bort megiszom.
Hej, a nád is ingadozik,
Pedig mindig vizet iszik.

Még azt mondják: az orromon
Piros bor virága vagyon.
Hej, piros a liba orra,
Pedig soh' se mártja borba!

BOGÁR PISTA

Bogár Pista szép legény volt,
Az dolmányán hat pityke volt,
Nadrágszija hét lyukra volt,
Hej, beh gyönyörű legény volt!

Által is ment a Kőrösön,
Bele is hót örökösön,

Nyárfalevél, fűzfalevél,
Mindet összesodri a szél...

KÉRI PUSZTÁN

Kéri pusztán az endrédi határban
Leveledzik egy nagy hársfa javában.
Hej endrédi határ öreg hársfája,
Búsulni jár a kis bojtár alája.

Ég a gyertya ha meggyujtják odabe',
Barna kis lány szomorkodik mellette.
— Barna kis lány, ne szomorkodj, gyere ki;
Vár tégedet a kis bojtár ideki.

Kinyíltott a tisztartó-ház ablaka,
A kisasszony maga nézett ki rajta.
Felsőhajtott a kisasszony magába':
„Mért is vagyok a tisztartó leánya.“

A JUHÁSZNAK

A juhásznak jól megy dolga,
Egyik dombról a másikra
Terelgeti nyáját,
Fujja furulyáját,
Bú nélkül éli világát.

Ha megúnta furulyáját,
Előveszi bőrdudáját,
Belefújja búját,
A birka bőrébe,
Szélnek ereszti belőle.

SEM ESŐ NEM ESIK

Sem eső nem esik, sem felhő nem látszik,
Mégis az én bundám két oldalról ázik.

Sír az egyik szemem, a másik könnyezik,
Sírjon mind a kettő, mint a sebes eső.

Lehajtom fejemet, rózsám, a válladra,
Hullatom könnyemet hőszinű nyakadra.

Záporoső után eszterhaj megcsordul —
Talán még idővel szived hozzám fordul.

AMERRE ÉN JÁROK

Amerre én járok, még a fák is sírnak,
Gyenge ágaikról a levelek hullnak.

Hulljatok, levelek, rejtsetek el engem,
Mert az én galambom sírva keres engem.

Hulljatok, levelek, sűrűn az utamra,
Hogy ne tudja rózsám: merre ment galambja.

FELSZÁLLOTT A PÁVA

Felszállott a páva vármegye házára,
Sok szegény legénynek szabadulására.

Várj meg páva, várj meg, hadd izenjek tőled,
Apámnak, anyámnak, szivbeli mátkámnak!

Ha kérdik: hogy vagyok? Mondjad, hogy rab vagyok.
A jó isten tudja, mikor szabadulok.

Rab vagy rózsám, rab vagy, én meg beteg vagyok,
Ha el nem jössz hozzám, talán meg is halok.

SZÁRNYA, SZÁRNYA

Szárnya, szárnya, szárnya a madárnak,
Fáj a szive sok édes anyának,
Fáj a szive sok édes anyának,
Mikor fiát viszik katonának.

Szárnya, szárnya, szárnya a verébnek,
Fáj a szive sok szegény legénynek,
Fáj a szive sok szegény legénynek,
Mikor fűzik bakancsát szegénynek.

Mikor visznek Lengyelország felé,
Visszanézek magyar hazám felé,
De sajnálom apámat, anyámat,
De még jobban a kedves babámat.

Ha majd Lengyelországba kell mennem:
Hogy' kell ott majd lengyel lányt ölelnem?
Ha ölelem: fájnak a karjaim,
Ha csókolom: hullnak a könnyeim...

MIKOR VISZNEK OLMÜC FELE

Mikor visznek Olmüc felé,
Nyiljon az ég ezerfelé,
Nyiljon az ég ezerfelé,
Boruljon be mindenfelé,
Boruljon be mindenfelé!

Ez az utca jaj de röges,
 Akin Olmüc felé visznek,
 Jaj de röges, jaj de köves,
 Ez az utca jaj de röges,
 Akin Olmüc felé visznek!

NAGY-ABONYBAN

Nagy-Abonyban csak két torony látszik,
 De Majlandban harminckettő látszik.
 Inkább nézném az abonyi kettőt,
 Mint Majlandban ezt a harminckettőt!

A BAKANCSOM EL AKARNÁM CSERÉLNI

A bakancsom el akarnám cserélni,
 De már látom, el kell aztat viselni;
 Jaj de rövid az én bakancsom szára,
 Esik a hó, fázik a lábam szára.

Hej a bunda, az a bunda, a bunda — —
 Mikor ketten melegedtünk alatta!
 Hej istenem! minek is jut eszembe, — —
 Tán azóta menyecske lett belőle!

MIKOR ÉN MÉG LEGÉNY VOLTAM

Mikor én még legény voltam,
 A kapuba kiállottam,
 Egyet-kettőt kurjantottam,
 Mindjárt tudták, hogy én voltam.

De mióta házas vagyok,
A kapuba kiállhatok,
Akárhányszor kurjantlatok,
Még sem tudják, hogy én vagyok.

KALAPOM SZEMEMRE VÁGOM

Kalapom szememre vágom,
Mellette hervad virágom,
Sírva nézem.
Igy mulik el ifjuságom,
Ma-holnap oda világom,
Oh be érzem!
Fogd meg, pajtás, a vasvesszőt,
Verd meg véle a temetőt.
Mert nem kedvez semmi szépnek,
Semmi épnek.

Oh ne bánts, pajtás, azokat
A mohosult sirhantokat
Vasvesszővel,
Keress inkább az út mellett
Kettőnknek egy nyugvóhelyet
S majd idővel
Tűzz mellé egy száraz ágat,
Hadd példázza e világot,
Melyet ketten kinevettünk,
Föl sem vettünk!

TARTALOM

Regös ének Göcsejből	7
Miserorum pia adiutrix	9
Ének Szent István királyról	9
Ének Szent László királyról	10
Pesti gyermekek utcai éneke	12
Virágének 1505-ből	12
Balassa Bálint	
Borivóknak való	13
Örök szerelem	14
Kegyes, vídámszemű	15
Katonaének	16
Boldogtalan vagyok	18
Búsú a hazától	20
Kegyelmes Isten	22
Rimay János	
Biztatás	24
Gróf Zrinyi Miklós	
Elégia fia halálára	24
Kuruc dalok	
Patyolat a kuruc	27
Menj el madár, menj el	27
Most jöttem Erdélyből	29
Szerencsét próbáltam	30
Mit búsulsz kenyeres?	32
Állj előmbe rózsám	33
Édes hazám, szánjad válásom	34
Amott kerekedik	35
Botlasz vérszopó	36
Faludi Ferenc	
Forgandó szerencse	37
Ányos Pál	
Egy boldogtalanak panaszai a halavány holdnál	38
Baróti Szabó Dávid	
Egy ledólt diófához	39
Dayka Gábor	
Kesergés	40
A rettenetes éj	41

Csokonai Vitéz Mihály

Édes keserűség	42
A pillantó szemek	43
A rózsabimbóhoz	44
Az éj és a csillagok	45
Az eleven rózsához	45
A szeplő	46
A tihanyi echóhoz	47
Siralom	49
A reményhez	50
A búkergető	52
A magánossághoz	53
Szegény Zsuzsi, a táborozáskor	56
Tüdőgyuladásomról	57

Kazinczy Ferenc

A szonett muzsája	59
Bor mellett	59

Berzsenyi Dániel

A magyarokhoz	60
A felkölt nemességhez	62
A közelítő tél	63
Osztályrészem	64
Foháskodás	65
A tavasz	66
A szerelem	67
Búcsúzás	68
Életphilosophia	69
Levéltöredék barátnémhoz	71
A temető	71

Kölcsey Ferenc

Géniusz száll	73
Himnusz	74
Bordal	76
Vanitatum vanitas	77
Holdhoz	80
Hervadsz	81
Szép Erdély	82
Zrínyi második éneke	82

Kisfaludy Sándor

Kesergő szerelem	83
Boldog szerelem	85

Kisfaludy Károly	
Rákosi szántó a török alatt	86
Szülőföldem szép határa	87
Vörösmarty Mihály	
Kis gyermek halálára	88
Utóhang Cserhalomhoz	89
A magyar költő	89
Hedvig	91
Gábor diák	96
Salamon	97
Szép Ilonka	99
Szózat	104
A Guttenberg-Albumba	106
Liszt Ferenchez	106
Az élő szobor	109
Keserű pohár	111
Tót deák dala	113
A merengőhöz	115
Az emberek	116
Emlékkönyvbe	118
Előszó	119
Mint a földművelő	120
A vén cigány	121
Fogytán van a napod	123
Petőfi Sándor	
Távolból	124
Temetőben	125
Befordúltam a konyhára	126
A virágnak megtiltani nem lehet	127
Füstbe ment terv	127
Az Alföld	128
Csokonai	130
Mért nem születtem ezer év előtt	131
Jaj, be bús ez a harangszó!	132
Jőj, tavasz, jőj!	132
A négy ökrös szekér	133
A hazáról	134
Az örült	136
Itt állok a rónaközépen	139
Tündérálom	139
Te vagy, te vagy, barna kis lány	147
Dalaim	147
Egy gondolat bánt engemet	149

A Tisza	150
A szél.	152
Sári néni	153
Alkony	154
Levél Arany Jánoshoz	155
Falu végén kurta korcsma	157
Szeptember végén	159
A téli esték	160
Minek nevezzetek?	162
A puszta, télen	164
Szülőföldemen	166
Arany János	
Nénapig gondolatok	167
Fiamnak	169
Ősszel	170
Ráchel siralma	173
Dante	176
Széchenyi emlékezete	177
Rege a csodaszarvasról	183
V. László	190
Szondi két apródja	192
Both bajnok özvegye	195
Tengeri-hántás	196
Tetemre hívás	199
A tölgyek alatt	201
Epilogus	204
Tompa Mihály	
Őszi tájnak	206
A gólyához	207
A madár, fiaihoz	208
Ikarus	209
Isten akaratja	211
Báró Eötvös József	
Búcsú	214
Végrendelet	216
Gyulai Pál	
Hadnagy uram	216
Margit szigetén	217
Virágnak mondanálak	218
Lévay József	
Szüretünk	219
Mikes	222

Tóth Kálmán	
Ki volt nagyobb?	223
Vajda János	
Száll a hegyre	225
Húsz év múlva	226
A virrasztók	226
Harminc év után	228
A vaáli erdőben	230
Reviczky Gyula	
Pán halála	231
Komjáthy Jenő	
Óda a naphoz	235
Éloa	236
Kiss József	
Ó mért oly későn	237
Tüzek	238
A naphoz	240
Az örök szépnek	241
Endrődi Sándor	
Hajók találkozása	242
Cinka Panna	242
Szaboleska Mihály	
A Grand Caféban	243
Dal a kis Demeter Rózsikáról	244
Vargha Gyula	
Szélmalom	245
Kevés a vetés	246
Kozma Andor	
Magyar pusztán	247
Ignotus	
Tavaszi bor	248
Heltai Jenő	
A vén kocsis dala	249
Ady Endre	
Góg és Magóg fia vagyok én	251
A magyar Messiások	252
Elillant évek szőlőhegyén	252
Jó Csönd-herceg előtt	253
Sem utódja, sem boldog őse	253
Sirás az élet-fa alatt	254

A föl-földobott kő	255
Négy-öt magyar összehajol	255
Az Illés szekeren	256
Májusi zápor után	257
Ha holtan találkozunk	258
A Halál lovai	258
Ifjú korok kikötőjében	259
Súnya régi babonának	260
A halottak élén	261
Emlékezés egy nyár-éjszakára	262
Az őszi dicsérete	264
Babits Mihály	
Aestati hiems	266
A danaidák	266
Két nővér	268
Esti kérdés	269
Recitativ	271
Husvét előtt	272
A lyrikus epilógja	275
Kosztolányi Dezső	
A hűgomat a bánat eljegyezte	276
Méz	277
Szép Ernő	
Mint magányos lovast az este	278
Gyermekjáték	278
Kaffka Margit	
Lackó	281
Lesznai Anna	
Isten asztalát teritem	282
Kemény Simon	
Napos februári déli a Dunaparton	285
Balázs Béla	
Haj, napjaim	286
Tóth Árpád	
Rímes, furcsa játék	287
Nagy Zoltán	
Szeptemberi ének a fűvészkertben	289
Gyóni Géza	
Csak egy éjszakára	290
Kassák Lajos	
Mesteremberek	292
Véghvári	
Éredj, ha tudsz!	293

Székely népballadák

Kádár Kata	295
Fogarasi István	297
Molnár Anna	298
Boriska	300
Kis Julia	300

Népdalok

Túl a Tiszán	302
Nem anyától lettel	302
Ne menj rózsám a tarlóra	303
Nines szebb virág	303
Csillag sem szeretnék	303
Kis kacsá fürdik	304
A fekete holló	304
Túl az Óton	304
Miért ragyog	305
Erdő, erdő	305
Kidőlt a fa	306
Három fehér kendőt veszek	306
Kutágra szállott a sas	306
A Csap-útcán	307
Borul a káposzta	307
Három csillag van az égen	308
Széles az ökröm szarva	308
Szabad a madárnak	309
Fakó lovam	309
Most jöttem a tetétleni pusztáról	309
Este van már	310
Még azt mondják: ingadozom	310
Bogár Pista	310
Kéri pusztán	311
A juhásznak	311
Sem eső nem esik	312
Amerre én járok	312
Felszállott a páva	312
Szárnya, szárnya	313
Mikor visznek Olmüc felé	313
Nagy-Abonyban	314
A bakanesem el akarnám cserélni	314
Mikor én még legény voltam	314
Kalapom szememre vágom	315

LIPCSE. SPAMER NYOMDÁJA

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY JAN 28 1966

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PH
3152
A57
1922

